

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ УКРАЇНИ
«КИЇВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ
імені ІГОРЯ СІКОРСЬКОГО»**

**МІЖНАРОДНЕ НАУКОВО-ТЕХНІЧНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО:
ПРИНЦИПИ, МЕХАНІЗМИ, ЕФЕКТИВНІСТЬ**

**XX (XXXII) Міжнародна науково-практична
конференція**

Збірник наукових праць

20-21 березня 2024

**МІЖНАРОДНЕ НАУКОВО-ТЕХНІЧНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО: ПРИНЦИПИ, МЕХАНІЗМИ,
ЕФЕКТИВНІСТЬ** : зб. наук. пр. XX (XXXII) Міжнар. наук.-практ. конф., 20-21 берез. 2024 р. — Київ : КПІ
ім. Ігоря Сікорського, 2024. — 92 с.

Збірник наукових праць XX(XXXI) Міжнародної науково-практичної конференції «Міжнародне науково-технічне співробітництво: принципи, механізми, ефективність» (20-21 березня 2023 року, м. Київ) охоплює широке коло питань, присвячених актуальним проблемам інженерно-технічного забезпечення сталого розвитку країни та світу, ролі держави у розвитку міжнародного науково-технічного співробітництва, проблемам формування національної інноваційної системи в межах Індустрії 4.0, аналізу тенденцій розвитку фінансових інструментів міжнародного науково-технічного співробітництва, а також підвищенню конкурентоспроможності промисловості України.

**Затверджено на засіданні кафедри міжнародної економіки
(протокол № 9 від 14.02.2024 р.)**

Склад організаційного комітету:

М.О. Кравченко, співголова оргкомітету, д-р екон. наук, професор, декан факультету менеджменту та маркетингу

С. В. Войтко, співголова оргкомітету, д-р екон. наук, професор, завідувач кафедри міжнародної економіки КПІ ім. Ігоря Сікорського

О.А. Гавриш, д-р тех. наук., професор, професор кафедри міжнародної економіки

О. О. Охріменко, д-р.екон. наук, професор, професор кафедри міжнародної економіки

К. В. Петренко, канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри міжнародної економіки

Н. Є. Скоробогатова, канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри міжнародної економіки

О.О. Корогодова, канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри міжнародної економіки

І. П. Гайдуцький, д-р.екон. наук, доцент кафедри міжнародної економіки

С. М. Савченко, канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри міжнародної економіки

Н. О. Черненко, канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри міжнародної економіки

ВСТУПНЕ СЛОВО ДО УЧАСНИКІВ КОНФЕРЕНЦІЇ

Шановні учасники

XX (XXXII) Науково-практичної конференції «Міжнародне науково-технічне співробітництво: принципи, механізми, ефективність»!

Цього року ми організуємо вже двадцяту, ювілейну науково-практичну конференцію, яка була започаткована ще у 2005 році та відбувається за підтримки керівництва КПІ ім. Ігоря Сікорського, факультету менеджменту та маркетингу. Наразі цей захід проводиться у надскладний для України період, у період російської збройної агресії проти України. Проблематика конференції, а саме міжнародне співробітництво, є актуальною саме з огляду на розширення допомоги нашій країні від цивілізованих країн і союзів. У зв'язку з цим цілями цього заходу, окрім наукової складової, є обговорення ролі держави у розвитку співробітництва, важливості інженерно-економічного забезпечення сталого розвитку України та світу, функціонування інноваційної системи на засадах Індустрії 4.0 та інше.

Де кілька слів про цей захід. Назва серії конференцій була сформована за назвою спеціалізації кафедри міжнародної економіки на той час. Назва виявилася вдалою і стала вже брендом для підрозділу, повною мірою відповідає особливостям підготовки фахівців на кафедрі.

Ви бачите, що нумерація конференцій є подвійною. Це тому, що серію конференцій на факультеті було започатковано ще у далекому 1993 році. Саме тоді відбулася перша факультетська конференція, яку ініціював та організував Василь Гнатович Герасимчук. Кожного року він продовжував цю традицію на факультеті, згодом очолюючи кафедру, факультет, а також працюючи на посаді професора кафедри міжнародної економіки.

Ми маємо надію й на продовження славних традицій організації науково-практичних заходів у майбутньому й до наступного ювілею цієї серії конференцій. Такі заходи надаватимуть можливість реалізовувати потенціал нашої молоді та викладачам, де вони можуть оприлюднити свої наукові доробки та обмінятися досвідом.

Отже, бажаю учасникам конференції успішного досягнення визначених цілей, отримання позитивних вражень і обов'язково віримо у нашу перемогу.

Дякую Вам.

З повагою,

Сергій Васильович Войтко, доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри міжнародної економіки КПІ ім. І. Сікорського

СКЛАД ПРОГРАМНОГО КОМІТЕТУ
ХІХ (ХХХІ) МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
"МІЖНАРОДНЕ НАУКОВО-ТЕХНІЧНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО:
ПРИНЦИПИ, МЕХАНІЗМИ, ЕФЕКТИВНІСТЬ"

Голова програмного комітету:

Войтко С.В., д.е.н., професор, професор завідувач кафедри міжнародної економіки КПІ ім. Ігоря Сікорського

Співголова програмного комітету:

Кравченко М.О., д.е.н., професор, декан факультету менеджменту та маркетингу КПІ ім. Ігоря Сікорського

Члени програмного комітету:

Гавриш О.А.	д.т.н., професор, професор кафедри міжнародної економіки КПІ ім. Ігоря Сікорського
Angelov K.	Professor, Dr Econ., Technical University, Bulgaria
Klimak M.	PhD, University of Oxford, Great Britain
Kozlova O.	PhD, Senior Data Scientist, Apple, Cupertino, California, USA
Kuksenko D.	PhD, Lead Scientist, KineticCore, Loveland, Colorado, USA
Mousilli Feras	Dr., Managing Partner, Lloyd & Mousilli, PLLC

Організаційний комітет

Співголови:

Кравченко М.О. д.е.н., професор, декан факультету менеджменту та маркетингу КПІ ім. Ігоря Сікорського
Войтко С. В., д.е.н., професор, завідувач кафедри міжнародної економіки КПІ ім. Ігоря Сікорського

Члени комітету:

Гавриш О.А., д.т.н., професор, професор кафедри міжнародної економіки КПІ ім. Ігоря Сікорського
Герасимчук В. Г., д.е.н., професор, професор кафедри міжнародної економіки КПІ ім. Ігоря Сікорського
Охріменко О. О., д.е.н., професор, професор кафедри міжнародної економіки КПІ ім. Ігоря Сікорського
Скоробогатова Н. Є., к.е.н., доцент, доцент кафедри міжнародної економіки КПІ ім. Ігоря Сікорського
Корогодова О.О., к.е.н., доцент, доцент кафедри міжнародної економіки КПІ ім. Ігоря Сікорського
Гайдучий І.П., д.е.н., доцент кафедри міжнародної економіки КПІ ім. Ігоря Сікорського
Петренко К.В., к.е.н., доцент, доцент кафедри міжнародної економіки КПІ ім. Ігоря Сікорського
Савченко С.М., к.е.н., доцент, доцент кафедри міжнародної економіки КПІ ім. Ігоря Сікорського
Черненко Н.О. к.е.н., доцент, доцент кафедри міжнародної економіки КПІ ім. Ігоря Сікорського

Висловлюємо подяку за участь таким організаціям та установам:

Національний науковий центр «Інститут аграрної економіки»
Національний технічний університет «Дніпровська політехніка»

**СЕКЦІЯ 1. ІНЖЕНЕРНО-ЕКОНОМІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ КРАЇНИ ТА
СВІТУ: ТЕОРІЯ, МЕТОДОЛОГІЯ, ПРАКТИКА**

MANAGING THE PROMOTION OF MILLENNIUM BRAND PRODUCTS TO INTERNATIONAL MARKETS IN TERMS OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT

Kasian S.Ya., candidate of economic sciences. docent
Shebanov O.B., student PhD
Dnipro University of Technology, Ukraine
syakasian@ukr.net

It is now advisable to carry out graphical analysis and modelling of images of strategic promotion of product flows of the Millennium brand, competitors and the marketing environment of firms, taking into account the possible achievement of sustainable development goals. In order to achieve the goals of sustainable development, the engineering and economic support for the sustainable development of the country and the world should include the development of the theoretical and methodological foundations of the concept of international marketing. The theoretical and methodological foundations of the strategic promotion of chocolate products to international markets are attracting the attention of researchers. The analysis of the marketing promotion of the products of the brand "Millennium" provides for the identification of ways to improve the strategic promotion of products to international markets. In the modern virtualized and globalized economy use of synergy effects at resource management of the industrial enterprise is very importance. The synergy as the scientific tool generalizing and aiming the movement of economic processes is important in e-economy. It is necessary to investigate the mechanism of network structures creation of financial, marketing activity management.

It is advisable to study the strategic promotion of product flows to the international markets of the Millennium Company and its main competitors, as well as the output of certain segments of the company's and competitors' markets. It is appropriate to form a media mix of all segments of promotion and proposals to improve the functioning of Millennium in a turbulent external environment under martial law. Strategic promotion of products to international chocolate markets is based on the systematic application of the marketing approach and branding concept. At the same time, great importance is attached to international scientific and technical cooperation in the field of introducing innovative technologies for the manufacture and distribution of chocolate products [2; 4].

A separate stage analyses the peculiarities of marketing research, processing of primary and secondary marketing information in determining the degree of competition in international markets, barriers to entry and exit from the market. The competitive potential of the international industry on the basis of complex use of matrices of competitive state of economic processes of the industrial enterprise is determined.

The object of research is the process of strategic international marketing activity of an enterprise in the markets, taking into account the concept of sustainable development.

The subject of the study is the theoretical and methodological aspects of strategic promotion of products to the market in terms of achieving the goals of sustainable development.

In the context of international marketing business interaction and cooperation, it is advisable to use a comparative analysis of the means of strategic marketing promotion of confectionery products in Ukraine, the EU and the world in the organisation of the economic activity of the Millennium chocolate factory. It is now necessary to analyse the methods of marketing promotion of confectionery products to international markets, methods of integration of the complex of marketing communications of the enterprise, including on the Internet. The institutional and innovative directions of integration processes are allocated in the system of effectively constructed the enterprises international logistic strategy sustainable development. It has the implementation during marketing interaction of economic agents of Poland and Ukraine in the EU united innovative sustainable development space. Separate stage it is necessary to analyze features of carrying out market researches, processing's of primary and secondary marketing information when determining extent of the competition in the market, market barriers of an entrance and exits.

While Ukraine is traditionally considered to be a strong supplier of raw materials, the domestic confectionery industry has disproved this stereotype in the last couple of years, managing to establish supplies of high value-added branded products to foreign sustainable development markets and, moreover, becoming a leader in these markets. After growing its business in the European Union, Millennium Chocolate Factory, a Ukrainian confectionery manufacturer, is now planning to expand to other countries [1; 4].

Jan W. Wiktor investigates a goods definition in the context of free movement of its international logistic flows within united European space. He notes about broad interpretation of goods category within free market and logistic regulators of the EU. At the same time the moved objects which are available in a turn in all EU countries are defined; agricultural products; the waste directed to the subsequent redoing that can be a component of the enterprise market offer. In Eurointegration Marketing Communication Interaction of the Virtual Logistic Enterprises of Ukraine and Poland energy resources, gas flows in pipelines taking into account power networks of sustainable development distribution are also significant. Specific productional flows of such goods as coal, iron, steel, uranium, radioactive materials, weapon are considered in limited volumes [3, p. 63, 64].

Among the positive features of the sustainable marketing promotion organisation are Millennium's transparent attitude to its customers, open and competitive information flows, and the company's constant proposals for improving and modernising its channels of influence.

Methods of promoting goods on the international market and pricing. Currently, there are various ways to promote products on the international market. A company can promote its products on the international market through its own distribution network or through a widely developed network of intermediaries. Direct advertising is one of the most affordable and effective tools of international communication policy, especially in trade. However, due to the fact that Millennium does not yet have a sufficient level of distribution abroad, direct advertising is not used in international markets as a tool to promote and stimulate sales of its products.

Business and analytical models allow to estimate parameters of logistic providing and marketing advance on on-line channels. It allows to make result of the market analysis and to determine the price at which the high-tech products will be on sale. The efficiency of international logistic strategy choice in the context of ensuring compliance with a vector of strategic European development of the Ukrainian enterprises is outlined thanks to definition of a complex potential consumers motives. Virtual logistic sustainable development strategy in the European market space have to consider certain circumstances. Such circumstances are manipulation of considerable arrays of marketing information it is not dependent on location of contractors, the constant analysis of an environment of the free competition virtual market, the on-line organization of payment operations, the accelerated positioning in the international markets [2; 4].

In our opinion, at expansion of the enterprises of Poland and Ukraine cooperation in the virtual marketing sustainable development sphere, it is necessary to analyze the main information forces and communication impulses of the marketing environment of two countries. Formation and development of information, market relations in EU countries is characterized by considerable degree of transparency and competition during coordinating of resource logistic flows.

Asia has a completely different competitive environment. Despite the fact that the population's income has recently increased dramatically, competition in the market is still low. This is where Millennium benefits from focusing on incentivising distributors. As for pricing in international markets, it is worth noting that the company's pricing policy always depends on the competitive environment of the market. The peculiarity of marketing sustainable development pricing for foreign trade at Millennium is based on the fact that the company's portfolio includes two brands:

- Oskar le Grand is a high premium segment. The products under this brand are made from selected ingredients and have a very respectable and European design. Such products compete on international markets with well-known brands from Switzerland or Belgium (Lindt, Frey, Guylian, Neuhaus).

- TM Millennium is a mid-price segment. And marketing pricing is divided into two categories:

1. Sweets. Unique sweets in their form and recipe, which have no analogues in the international markets, allowing the company to set average market prices for its products, approximately in the same price range as Polish or German manufacturers sustainable development [1; 2].

2. Chocolate. As a rule, the price of a standard 100 g chocolate bar is determined by the price of cocoa products on the stock exchange and looks approximately the same on the international market. Having no particular competitive advantage over its imported counterparts, Millennium is forced to set prices lower than its competitors [1; 2].

It is worth noting that the chocolate category produced by Millennium is now beginning to recover from its 2015 decline. In January-November 2016, chocolate bars increased investments by 58% compared to the same period last year [1; 2].

It is advisable to analyse the communication effectiveness of Millennium's media mix in 2014-2016 by segments of the confectionery market, Fig. 1.

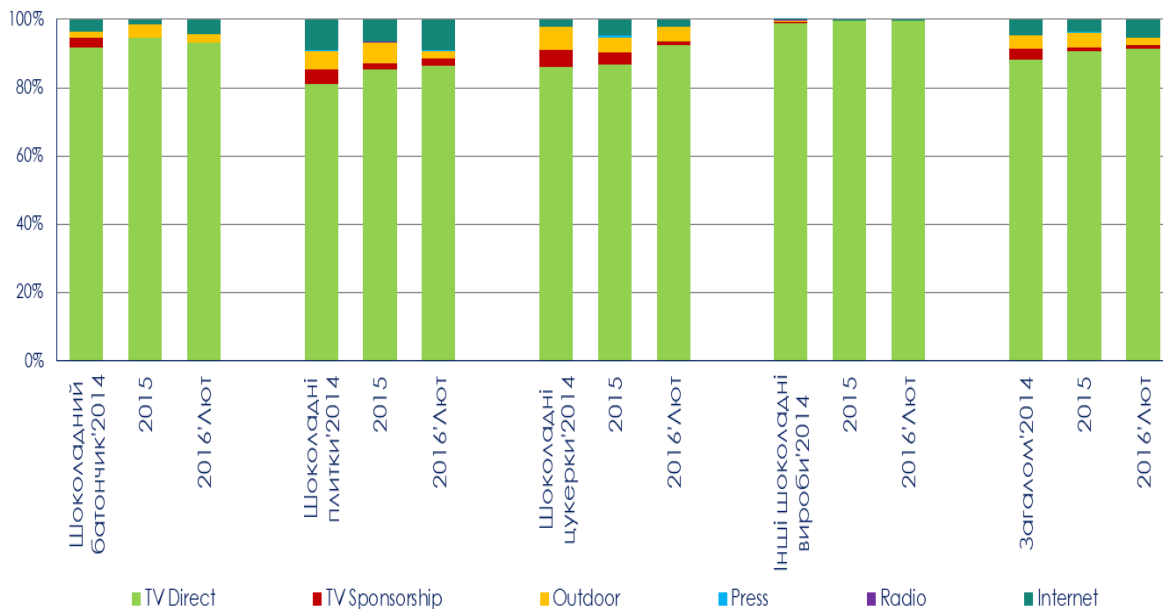

Figure 1 Communication effectiveness of Millennium's media mix in 2014-2016 by confectionery market segment. Source: [1; 2]

As Fig. 1, in 2016 the category is increasing the share of the Internet, reducing the share of outdoor advertising due to increased investment in the chocolate bar segment. The category of chocolate sweets, which reflects the Millennium brand as a true characteristic of chocolate style, will see the largest decline in investment in 2016. This allows the company to overcome stereotypes of the classic confectionery industry while promoting product flows to international markets.

In organising the marketing activities of an enterprise, it is advisable to apply a comparative marketing analysis of the means of strategic promotion of goods of confectionery enterprises in Ukraine, modern scientific and methodological approaches to expanding the international marketing policy, intensifying international cooperation and strategic promotion of Millennium products.

The used scientific and methodological support is effective and allows to improve the strategic promotion of Millennium products to domestic and foreign markets, increase the flow of marketing values directed to target consumer groups.

References:

1. Official page of the Millennium chocolate factory in the global social network Facebook, URL: <https://www.facebook.com/ChocolateMillennium?ref=hl>
2. Official website of the chocolate factory Millennium, URL: <https://millennium.dp.ua/>
3. Wiktor W. Jan, *Rynek Unii Europejskiej. Koncepcja i zasady funkcjonowania*, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej w Krakowie, Kraków 2005.
4. Касян С. Я., Логістична взаємодія підприємств та енергозбереження на конкурентних ринках послуг. Розділ 2. Гносеологія управління та логістичні технології. Інтеграція освіти, науки і бізнесу: Моногр. Том 4 / за ред. А. В. Череп, ДВНЗ «Запорізький національний університет», Запоріжжя, 2016.

**СЕКЦІЯ 2. РОЛЬ ДЕРЖАВИ У РОЗВИТКУ МІЖНАРОДНОГО НАУКОВО-ТЕХНІЧНОГО
СПІВРОБІТНИЦТВА**

РОЗВИТОК МІЖНАРОДНОГО НАУКОВО-ТЕХНІЧНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА ЯК СПОСІБ ЗБЕРЕЖЕННЯ НАУКОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ УКРАЇНИ ПІД ЧАС ВІЙНИ

Вишневська А. М., студентка, ФММ
Войтко С. В., д. е. н., професор
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»
vyshnevskia.anastasiia02@gmail.com
s.voytko@kpi.ua

Сучасний світ є досить турбулентним і потребує постійного реагування на нові виклики та вирішення глобальних проблем, що постають перед людством. Компанії щодня знаходяться у пошуках все більш ефективних способів ведення своєї діяльності, наприклад, використання елементів Індустрії 4.0, і одночасно прагнуть зменшити свій екологічний слід, наприклад, використовуючи відновлювані джерела енергії, впроваджуючи енергоефективні технології та програми з управління відходами.

Передові економіки світу є такими, у тому числі, завдяки розвитку науки, технологій та впровадження інновацій. На рис. 1 наведено візуалізацію п'яти країн ЄС з найбільш розвинутою економікою та Україну у зрізі таких показників: ВВП на душу населення, обсяг витрат на дослідження і розробки, а також кількість дослідників у сфері досліджень і розробок на 1 млн населення.

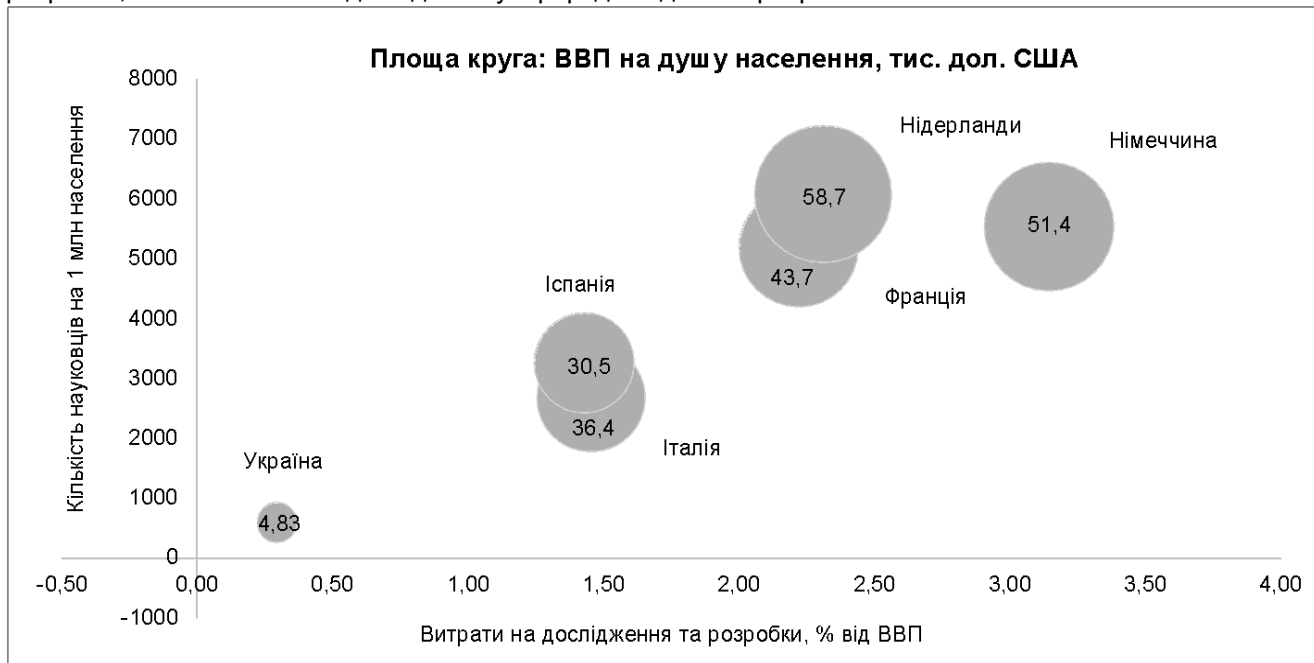

Рис. 1. Обсяг витрат на дослідження і розробки та кількість дослідників у сфері досліджень і розробок на 1 млн населення у провідних країнах ЄС у 2021 році

*) Побудовано за [1]

З рис. 1 можемо бачити, що країни з найвищим рівнем ВВП на душу населення витрачають на дослідження і розробки більшу частку від ВВП, наприклад Німеччина витрачає 3,15 %, Нідерланди - 2,31 %. Франція – 2,22 %. Найбільша кількість дослідників на 1 млн жителів також має найвищі значення у таких країнах, як Німеччина – 5546 осіб, Нідерланди – 6074 осіб, Франція – 5175 осіб.

Для перевірки наявності зв'язку між розміром ВВП на душу населення країни та часткою витрат на дослідження і розробки від ВВП були розраховані кореляційні значення за допомогою застосування Excel на основі більш тривалого проміжку часу (більше 10 років). Результати внесені до таблиці 1.

Таблиця 1

Значення кореляції між ВВП на душу населення і часткою витрат на дослідження і розробки від ВВП країни

№	Країна	Значення показника	Тип зв'язку
1	Німеччина	0,815	сильний
2	Франція	0,303	слабкий

3	Італія	0,416	слабкий
4	Іспанія	0,875	сильний
5	Нідерланди	0,364	слабкий

З вище проведеного дослідження можемо спостерігати існування певного зв'язку між рівнем ВВП на душу населення лише в окремих країнах. Проте фінансування сфери науки часто приносить видимий ефект на економіку країни лише через певний час, тобто інвестиції здійснюються на перспективу.

Повномасштабне вторгнення росії у 2022 році спричинило суттєвий шок на всі сфери України, у тому числі і на сферу науки. За даними МОН, на початок 2023 року від обстрілів росіян постраждав 91 науково-дослідний та заклад вищої освіти, чотири з них повністю знищені. Практично повністю припинилося науково-освітнє життя на Донеччині та Луганщині, що перебувають у зоні бойових дій [2]. Також варто зазначити, що близько 6000 науковців виїхали за кордон через війну. А за результатами дослідження UA Science Reload, було виявлено, що матеріальне становище 83,8 % опитаних науковців погіршилося, порівняно з довоєнним часом [3], що також впливає на рішення науковців продовжити займатись наукою.

Проте проблема розвитку науки в Україні була ще і до повномасштабного вторгнення. З рис. 2 можемо бачити те, що витрати на дослідження і розробки та кількість дослідників у сфері досліджень і розробок на 1 млн населення мають спадний характер протягом 2000-2021 років із середньорічним темпом спадання 5 % та 6 % відповідно. Станом на 2022 рік кількість дослідників на зменшилася на 38,0 % порівняно з 2018 р., а кількість організацій – на понад 40,0 % [4].

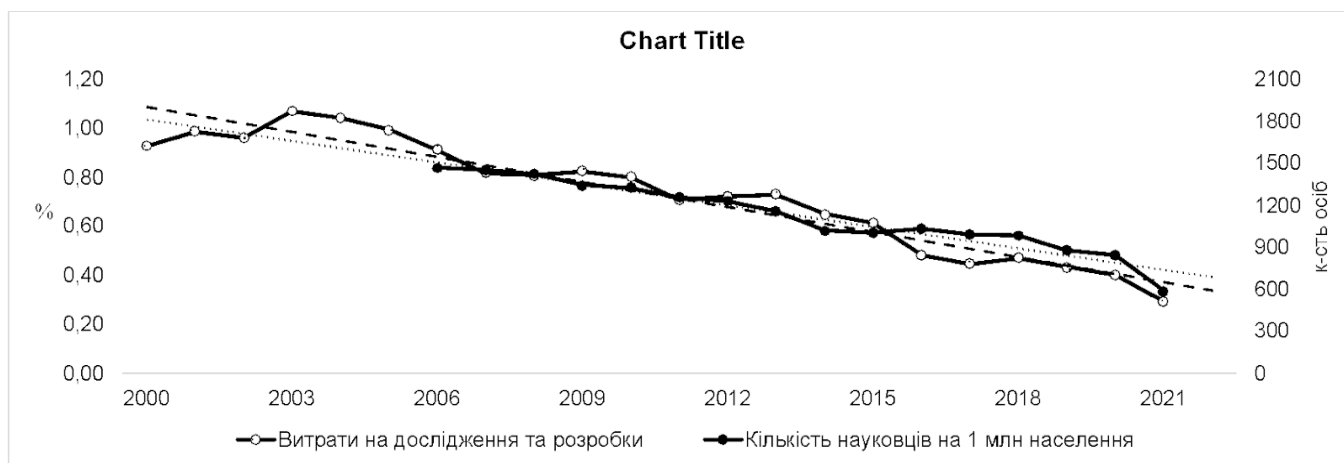

Рис. 2. Динаміка витрат на дослідження і розробки та кількості дослідників у сфері досліджень і розробок на 1 млн населення в Україні протягом 2000-2021 років з прогнозом на 2022 рік

*) Побудовано за [1]

З метою зберегти наявний науковий потенціал і не допустити тотального занепаду науки в Україні, особливо під час війни, варто вживати заходів з пошуку фінансування досліджень і мотивації науковців до діяльності. Відсутність або недостатній рівень фінансування є однією з найбільших проблем сфери науки та досліджень як з боку держави, так і з боку приватних підприємств. Наприклад, обсяг видатків загального фонду на виконання досліджень і розробок за напрямом бюджетного фінансування "Проекти у межах міжнародного науково-технічного співробітництва" у 2022 році становив 9,24 млн грн, що майже удвічі менше проти 2021 року та становить лише 0,11 % видатків загального фонду на наукову сферу з бюджетного фінансування [4]. Одним з рішень може бути більша концентрація зусиль на пошук можливостей та налагодження науково-технічного співробітництва з іноземними країнами.

Україна вже бере участь у ряді міжнародних проєктів, які містять у собі елементи міжнародного наукового співробітництва, наприклад, Рамкова програма Європейського Союзу з досліджень та інновацій «Горизонт Європа», Дослідницька та навчальна програма Євратом, Європейське співробітництво в галузі науки та техніки. Також країни-партнери намагаються підтримувати українських науковців як тих, хто знаходиться за кордоном, так і тих, хто веде свою діяльність в Україні. До того ж, МОН створило онлайн-інструмент "Info Science Bot" для інформування науковців та інноваторів про актуальні професійні можливості в Україні та за кордоном [2]. Проте відсутність чіткої стратегії у сфері міжнародного науково-технічного співробітництва та невикористання усіх можливостей, передбачених Угодою про асоціацію між Україною та ЄС, особливо щодо науково-технологічного співробітництва, розвитку підприємництва та промислової політики [4], дещо сповільнює наші успіхи та ускладнює розвиток у цьому напрямку.

Отже, наука є важливою сферою будь-якої країни, яка прагне до розвитку, зростання і як наслідок покращення рівня життя населення. Хоча інвестиції у сферу досліджень і розробок часто не мають миттєвого ефекту на зростання економіки, проте це точно є двигуном розвитку на тривалу перспективу завдяки інноваційним розробкам, винаходам та іншим об'єктам права інтелектуальної діяльності. Для України розвиток міжнародного науково-технічного співробітництва є ключовим завданням задля підтримки науки та науковців під час війни, так як це допоможе надати можливість українським (особливо молодим) дослідникам здійснювати свою діяльність і отримувати результати задля спільної мети – перемоги України. Підтримка молодих науковців українським урядом, підвищення соціального статусу та матеріального стану вченого, удосконалення інфраструктури фінансування, відповідного сучасним вимогам забезпечення навчальної та матеріально-технічної бази, відтворення системи взаємодії науки, освіти та виробництва, орієнтації на практичний результат з урахуванням потреби ринку праці [4] є необхідними заходами для покращення сфери науки в Україні загалом.

ЛІТЕРАТУРА:

1. World Bank Data. [Електронний ресурс]. URL: <https://data.worldbank.org/>
2. Майбутнє думки: як українську науку підтримують під час війни. 2023. [Електронний ресурс]. URL: <https://rubryka.com/article/science-support-in-ukraine/>
3. UA Science Reload. Проєкт підтримки українських науковців. [Електронний ресурс]. URL: <https://www.uascience-reload.org/wp-content/uploads/2022/07/UAS.R-Presentation-100-Days-Ukrainian-June-2022.pdf>
1. 4. Наукова та науково-технічна діяльність в Україні у 2022 році: аналітична доповідь / Т. В. Писаренко, Т. К. Куранда та ін. – Київ : УкрІНТЕІ, 2023. – 94 с. [Електронний ресурс]. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/nauka/2023/07/25/Nauk-analit.dopov.Naukova.ta.nauk-tekhni.diyaln.v.Ukr.2022-25.07.2023.pdf>.

ТРАНСФОРМАЦІЯ МІЖНАРОДНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА ЯК РЕЗУЛЬТАТ ПРОТИДІЇ АГРЕСІЇ

Войтко С. В., д.е.н., професор, завідувач кафедри міжнародної економіки,
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»
s.voytko@kpi.ua

Понад 10 років російсько-української війни та понад 2 роки широкомасштабної російсько-української війни за участю республіки білорусь на стороні росії суттєво змінило структуру світової економіки. Країни у третьому десятилітті XXI століття розділилися на ті, які явно підтримують Україну та її вибір демократичного розвитку у глобальному економічному просторі на засадах кооперації та спеціалізації, та на ті, які свідомо підтримують росію, а також на ті, які притримуються умовного нейтралітету. Такі три угруповання суттєво змінили форми та методи міжнародного співробітництва у своїй групі та між цими групами за останнє десятиріччя. Розглянемо ці процеси.

У цих коротких тезах я нижче по тексту не називатиму жодної країни чи союзу, проте за контекстом може бути зрозумілим, про яку країну чи країни буде йти мова. Усвідомлюю, що інтерпретація читачами процесів міжнародного співробітництва може бути дещо іншою, аніж у мене. Причинами цього можуть бути отримання інформації з різних джерел, суб'єктивна інтерпретація чи упереджені висновки. Проте, вважаю за необхідне надати власне бачення цієї важливої проблематики як для нашої країни, так і для мене особисто.

Перші вісім років війни (з 2014 по 2022 рік) не суттєво вплинули на конфігурацію взаємин між країнами, також незначно змінили конфігурацію світової економіки. Потреби у енергоносіях, у корисних копалинах, у ресурсному забезпеченню чи фінансова залежність складалися десятиліттями та щось змінювати раптово керівництво багатьох країн не наважалося. Незважаючи на статус країни, на якій стороні ця країна знаходилася до вторгнення, на авторитет країни у системі міжнародних економічних відносин тощо, на першому місці стояли та стоять бізнес-інтереси. Вже у березні 2014 року визначні гравці на світовій арені однозначно вирішили бути на стороні добра, розірвавши контракти на десятки, сотні мільйонів чи, навіть, на мільярди доларів з країною-агресором. Особливо це стосувалося військових замовлень.

Отже, перше у міжнародному співробітництві з країною-агресором – розірвання контрактів з країною-агресором з постачання товарів і ресурсів. Це призводить до фінансових втрат у короткостроковій перспективі, наприклад, добудова універсальних десантних кораблів класу «Містраль». Проте, чітка позиція керівництва держави стосовно агресора дала позитив через два роки. Побудовані кораблі придбала інша держава ... і фінансові втрати були компенсовані. Імідж держави підвищився. Це один з визначних прикладів. Можна навести й багато інших, де було розірвано контракти у військовій сфері.

На противагу до зазначеного вище наголосимо на такому, що спостерігалось відновлення співробітництва країни-агресора з країнами-споживачами їхнього озброєння. Тут міжнародне співробітництво вбачається у викупі країною-агресором військової техніки, яка була раніше продана цим країнам. Зазначене підвищує можливості агресора на полі бою та при обстрілі мирних громадян і населених пунктів. Такий різновид «співробітництва» є швидше усього бізнес-моделлю, а не міжнародним співробітництвом. Цей різновид «бізнесу на крові» вірогідно скінчиться при вичерпанні ресурсів (озброєння, амуніції, боєприпасів тощо) у країні, яка «повертає» агресору його зброю, чи коли наближається рівень цих ресурсів до певної межі запасів для збереження своєї обороноздатності. Таке співробітництво може бути розцінене як різновид співучасті в агресивних діях.

Подібним різновидом міжнародного співробітництва, проте позитивним і на стороні добра, є таке співробітництво, при якому країною передається зброя тій країні, яка є жертвою агресії, хоча ця зброя була придбана раніше у країні, яка стала агресором. Така допомога підвищує авторитет країни в очах міжнародної спільноти та показує негативне відношення до агресора.

Іншою, позитивною стороною подібної співпраці є не тільки передача наявної, а й викуп зброї будь-якою країною світу для подальшої передачі цієї зброї країні, яка обороняється від агресора. У такому разі фінансово спроможна країна свідомо допомагає захистити інтереси, суверенітет і цілісність держави, на яку напав агресор. Продавець цієї зброї має змогу покращити свій фінансовий стан і також брати опосередковану участь у воєнному конфлікті на стороні держави, яка захищається. Тут варто зауважити, що країна-продавець може певним чином залежати від країни-агресора, проте реалізація арсеналу країні-посереднику не вказує на пряму допомогу. Іміджева складова міжнародного співробітництва у такому випадку також на високому рівні.

Енергія навіть у сучасному індустріально-інформаційному суспільстві відіграє суттєву роль. Особливо важливими енергоносіями є для промислово розвинених країн. Налагодження десятками років шляхів

постачання енергоносіїв і побудова відповідної інфраструктури видобування, переміщення, зберігання, розподілу «зіграли злий жарт» з енергетичною залежністю окремих країн, яку було неможливо припинити водночас. Таке «енергетичне» міжнародне співробітництво поставило керівництво багатьох країн у незручне становище саме через значну залежність від країни-агресора. Неабиякі зусилля були необхідні, щоб позбавитися від енергетичної залежності, тим самим позбавивши країну-агресора фінансової підтримки від коштів на оплату цих енергоносіїв. Ринкові механізми, досить тривалий час і бажання топ-менеджерів країн сприяли переформатуванню міжнародного співробітництва у сфері енергетики, тим самим протидіяли країні-агресору, позбавивши його фінансування у цій галузі.

Транзитне міжнародне співробітництво зумовлено географічним розташуванням країни та забезпечує належну логістику озброєння і боєприпасів. Логістика відіграє ключову роль у забезпеченні військ усім необхідним. Відповідно, розвиток міжнародного співробітництва у цій сфері є нагальною задачею. Відкриті дані по логістиці надають змогу стверджувати про належний рівень організації цієї діяльності. Проте, важливість цієї складової для забезпечення нашої перемоги стало важелем у внутрішній політичній боротьбі окремих країн, що є негативним явищем.

Посилення міжнародного співробітництва відбулося завдяки розумінню реальної загрози країнами, що межують з агресором. За ці два роки спостерігаються позитивні зрушення у цій сфері. Можна говорити про максимальну консолідацію цих країн у співробітництві заради протистояння нашому ворогу та у майбутньому потенціальному ворогу для цих країн. Наголошу, що у цьому різновиді спостерігаються практично усі можливі напрями співробітництва: фінансове; гуманітарне; технічне; наукове; військове; освітнє; логістичне тощо.

Гібридне міжнародне співробітництво, як нова версія співробітництва, спостерігається у окремих країнах, які відкрито чи приховано одночасно співробітничать як з країною-агресором, так і з цивілізованими країнами. Основний зиск у такому випадку є фінансовий. Також не можна не враховувати й політичний зиск, коли спрямованість певної країни співпадає з політикою країни-агресора. У цьому співробітництві проглядається позитив, адже за ці два роки окремі країни переглянули своє відношення до ситуації повномасштабної війни у центрі Європи та можливості переростання цього воєнного конфлікту у Третю світову війну.

У підсумку, цивілізація з метою недопущення нової світової війни розвинула на високому рівні інструментарій міжнародного співробітництва, об'єднавши практично усі складові взаємодії. Країна у цьому співробітництві стала центром зосередження зусиль цивілізованих країн у протистоянні агресії «осі зла». До того економіка багатьох країн перебудовувалася на «військові рейки». Допомога іншій країні призвела до того, що країни оновили свій військовий потенціал, поліпшили виробничі потужності оборонно-промислового комплексу та, головне, співробітництво вийшло на новий якісний рівень.

Певна увага проблематиці міжнародного співробітництва приділялася науковцями та молодими дослідниками. Так, заслуговує на увагу стаття директора Mershon Center Університету штату Огайо (США) Річарда Лебоу [1], яка була опублікована ще у 1997 році. Основну увагу у ній приділено здатності лідерів і народів вийти з смертоносних конфліктів, проте наголошується на тому, що примирення не завжди є повним або незворотнім. Ще 25 років тому автор цієї статті з оптимізмом ставився до мирного вирішення конфліктів, проте нерішучість світових еліт і передових економік не зуміли попередити широкомасштабної війни у центрі Європи. Це є наука для прийдешніх поколінь. Також хочу зазначити про роботу молодшої вченої Діани Фоменко [2], яка обрала для дослідження подібну проблематику і успішно захистила кваліфікаційну роботу магістра.

І наприкінці наголошу на корінні цього воєнного конфлікту, який мною був описаний у роботі [3] ще на початку широкомасштабного вторгнення. Ця війна є продовження багатовікового розлому між цивілізаціями, у нашому випадку – між Великою хартією вольностей та Великою ясею Чингісхана. Розлом, наразі, проходить територією нашої країни. Можливо саме міжнародне співробітництво цивілізованих країн призведе до ліквідації цього розлому. І ми маємо працювати на цим.

Література:

1. Lebow R. N. Transitions and transformations: Building international cooperation / Richard Ned Lebow // *Security Studies*, 1997. – Vol. 6(3). – P. 154-179, DOI: 10.1080/09636419708429317
2. Фоменко Д. І. Трансформація міжнародного співробітництва в умовах російсько-української війни / Д. І. Фоменко // кваліф. робота магістра спец. 052 "Політологія". – Запоріжжя : ЗНУ, 2023. 85 с.
3. Войтко С. В. Україна на розломі цивілізацій між Великою хартією вольностей та Великою ясею Чингісхана / С. В. Войтко // *Міжнародне науково-технічне співробітництво: принципи, механізми, ефективність* : зб. наук. пр. XVII Міжнар. наук.-практ. конф., – Київ, 2022. 26–28 с.

МНТС ЯК ФАКТОР ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА У СФЕРІ НАДАННЯ ЛОГІСТИЧНИХ ПОСЛУГ В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ

Главатчук А. Р., студент I курсу магістратури, гр. УЕ-31мп
Дергалюк Б. В., д.е.н., професор
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

Міжнародне науково-технічне співробітництво є надзвичайно актуальною темою в контексті забезпечення конкурентоспроможності підприємств у сфері надання логістичних послуг в умовах цифрової трансформації. Сучасна глобалізація та швидкі темпи розвитку технологій прискорюють процеси міжнародного бізнесу, вимагаючи від підприємств постійного удосконалення та адаптації до нових вимог ринку. У таких умовах співробітництво з іноземними партнерами стає стратегічно важливим інструментом для обміну знаннями, досвідом та ресурсами. Особливо важливим є впровадження цифрових технологій у логістичних процесах, що дозволяє оптимізувати витрати, підвищувати якість обслуговування та забезпечувати гнучкість у відповіді на потреби клієнтів. Розгляд цієї теми сприяє розумінню та впровадженню найефективніших стратегій міжнародного співробітництва, що становить ключовий фактор успіху в умовах постійних змін на ринку логістичних послуг.

У загальному вигляді конкурентоспроможність підприємства у сфері послуг визначається його здатністю ефективно задовольняти потреби клієнтів, пропонуючи унікальні, якісні та конкурентноздатні послуги за оптимальні ціни. Це також включає в себе інноваційний підхід до обслуговування, гнучкість у відповіді на змінні умови ринку та постійне покращення якості наданих послуг, що забезпечує підприємству стійку позицію та успішну конкуренцію відносно інших учасників ринку.

Конкурентоспроможність підприємства у сфері надання логістичних послуг включає в себе кілька ключових характеристик.

1. Здатність оптимізувати всі аспекти логістичного ланцюга – від постачання до доставки, мінімізація затрат, збільшення швидкості та точності виконання замовлень.
2. Здатність впроваджувати нові технології та інноваційні підходи для покращення ефективності та якості логістичних послуг.
3. Можливість швидко реагувати на зміни у вимогах ринку та виконувати індивідуальні запити клієнтів.
4. Забезпечення високої якості обслуговування, включаючи своєчасну доставку, інформаційну підтримку та сервіс клієнтів.
5. Розвиток партнерських відносин з постачальниками, перевізниками та іншими учасниками логістичного ланцюга для досягнення спільних цілей та підвищення конкурентоспроможності.
6. Впровадження міжнародних систем управління якістю.

Сутність забезпечення конкурентоспроможності полягає в поєднанні ефективних стратегій, інноваційних рішень та високої якості послуг для здійснення успішної конкуренції на ринку. Це включає в себе постійне вдосконалення процесів, збільшення ефективності використання ресурсів та задоволення потреб клієнтів через надання унікальних та цінних пропозицій.

Фактори, які забезпечують конкурентоспроможність підприємств у сфері надання логістичних послуг, можна розділити на кілька ключових аспектів.

По-перше, ефективність та оптимізація логістичних процесів є важливими факторами. Це включає в себе не лише планування та координацію поставок і доставок, а й використання технологій для автоматизації та оптимізації роботи складів, транспорту та інших логістичних процесів.

Другим важливим аспектом є інноваційність. Підприємства, які активно впроваджують нові технології та інноваційні підходи в логістичних процесах, можуть отримати конкурентну перевагу. Наприклад, застосування великих даних (Big Data), штучного інтелекту (AI) та Інтернету речей (IoT) може допомогти в управлінні запасами, маршрутизації та плануванні логістичних операцій з більшою точністю та ефективністю [1].

Третім фактором є гнучкість та адаптивність до змін у вимогах ринку та потреб клієнтів. Підприємства повинні бути готові швидко реагувати на зміни в економічному оточенні, вимоги до термінів поставок, а також індивідуальні запити клієнтів, що дозволить їм зберігати та зміцнювати свою конкурентоспроможність.

Як бачимо, в умовах цифрової трансформації застосування інноваційних передових технологій є одним із ключових факторів, які забезпечують конкурентоспроможність підприємств у сфері надання логістичних послуг. Цифрову трансформацію забезпечення конкурентоспроможності та роль у цих процесах МНТС опишемо нижче в табл. 1 [2].

Таблиця 1

Цифрова трансформація забезпечення конкурентоспроможності підприємств у сфері надання логістичних послуг та роль у цих процесах МНТС

Складова цифрової трансформації	Характеристика компонентів	Ефективність у забезпеченні конкурентоспроможності	Роль МНТС у підвищенні ефективності
Інтеграція даних і аналітика	Використання систем управління для збору та аналізу даних.	Вдосконалення управління запасами, маршрутизація та зниження витрат.	Обмін досвідом та технологіями для покращення аналітичних методів та систем.
Інтернет речей (IoT)	Використання сенсорів для відстеження вантажів та умов перевезення.	Покращення якості та безпеки перевезень, зниження ризиків.	Обмін технологічними рішеннями для розвитку IoT-систем та пристроїв.
Штучний інтелект (AI) і машинне навчання (ML)	Використання прогнозування попиту та оптимізація маршрутів.	Адаптація до змінних умов ринку та ефективне управління ризиками.	Обмін методами навчання та розробки AI-інструментів для логістики.
Робототехніка та автоматизація процесів	Впровадження роботів та автономних транспортних засобів.	Підвищення швидкості та ефективності операцій.	Спільний розвиток та впровадження новітніх робототехнологій.
Електронна комерція та мобільні додатки	Розвиток онлайн-продажів та зручних мобільних додатків для замовлення.	Покращення клієнтського досвіду та залучення нових клієнтів.	Спільна розробка та впровадження інноваційних електронних та мобільних технологій.

*) Складено на основі [2]

Як видно з табл. 1, МНТС відіграє важливу роль у підвищенні ефективності цифрової трансформації в сфері надання логістичних послуг. Шляхом обміну досвідом, технологіями та кращими практиками міжнародні партнери можуть спільно розробляти та впроваджувати нові інноваційні рішення, що дозволяють підприємствам логістики підтримувати та зміцнювати свою конкурентоспроможність на глобальному ринку. Логістичні компанії України можуть реалізувати цифрову трансформацію в рамках концепції "Smart Logistics" як компонента Індустрії 4.0. Ця концепція використовується для розв'язання таких завдань, як підвищення ефективності поставок, зменшення часу доставки, оптимізація використання ресурсів та зменшення витрат. "Smart Logistics" базується на використанні різних інноваційних технологій, таких як Інтернет речей (IoT), штучний інтелект (AI), аналітика даних та інші, для створення "розумної" логістичної інфраструктури, яка забезпечує ефективне управління ланцюгом постачання та оптимізацію логістичних процесів [3]. МНТС України в рамках концепції Smart Logistics включає ряд програм, у яких слід взяти участь логістичним компаніям України.

1. Програма "Горизонт Європа" (Horizon Europe), яка прийшла на заміну програмі "Horizon 2020" [4]: є програмою фінансування дослідницьких та інноваційних проектів ЄС. У рамках неї можливе співробітництво з іноземними партнерами у сфері Smart Logistics.
2. Програма LIFE: ця програма спрямована на захист довкілля та кліматичні дії. Вона може бути використана для співпраці в галузі Smart Logistics, зокрема для розвитку екологічно чистих транспортних рішень.
3. COST (Європейське співробітництво в галузі науки та техніки): ця організація фінансує дослідницькі та інноваційні мережі. В рамках COST можна співпрацювати з іноземними партнерами з питань Smart Logistics.

Участь логістичних компаній України в програмах такого роду може принести ряд переваг для їхньої конкурентоспроможності.

1. Участь у програмах фінансування дозволить логістичним компаніям отримати додаткові ресурси для реалізації інноваційних проектів у сфері Smart Logistics. Це може включати в себе розробку нових технологій, впровадження цифрових рішень або розвиток екологічно чистих транспортних систем.
2. Участь у програмах співробітництва дозволить логістичним компаніям співпрацювати з іноземними партнерами, обмінюватися досвідом та кращими практиками. Це може допомогти впроваджувати інновації швидше та ефективніше, а також отримувати доступ до нових ринків і можливостей.
3. Участь у програмі LIFE дозволить логістичним компаніям активно займатися екологічною відповідальністю та розвивати екологічно чисті підходи до своєї діяльності. Це може підвищити

їхню привабливість для клієнтів, які все більше ставлять на перший план питання сталості та екологічної безпеки.

4. Участь у програмах такого роду сприятиме розвитку інноваційного потенціалу логістичних компаній, що в свою чергу може стати додатковим фактором їхньої конкурентоспроможності. Реалізація нових ідей та технологій може дозволити компаніям виходити вперед на ринку та забезпечувати більш ефективне обслуговування клієнтів.

Отже, участь у програмах Європейського Союзу та інших міжнародних ініціатив може значно збільшити конкурентоспроможність логістичних компаній України, допомагаючи їм розвиватися, створювати інновації та адаптуватися до змін у сучасному бізнес-середовищі.

Література:

1. Цифровізація транспортних процесів для підвищення конкурентоспроможності. *DIGITALFORUM.PRO*: вебсайт. URL: <https://www.digitalforum.pro/blog/cifrovizaciya-transportnih-procesiv-dlya-pidvishennya-konkurentospromozhnosti> (дата звернення: 13.03.2024).
2. Кривов'язюк І.В. Цифрові трансформації в сфері управління логістикою підприємства. *Наукові тренди постіндустріального суспільства*: матеріали III Міжнар. наук. конф. (м. Дніпро, 21 жовтня 2022 р.). Вінниця: Європейська наукова платформа, 2022. С. 36-38.
3. Цифрові трансформації в Україні: чи відповідають вітчизняні інституційні умови зовнішнім викликам та європейському порядку денному? *Поліський фонд міжнародних та регіональних досліджень*. 2020. URL: http://eap-csf.org.ua/wp-content/uploads/2021/04/Research_DT_PF_WG2_ua-1.pdf (дата звернення: 13.03.2024).
4. Smart Logistics. SME 4.0. *European Union's Horizon 2020 R&I programme under the Marie Skłodowska-Curie grant agreement No 734713*: website. Retrieved March 13, 2024, from <https://www.sme40.eu/research-fields/smart-logistics/>.

ПОГЛИБЛЕННЯ ІНТЕГРАЦІЇ В ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСЛІДНИЦЬКИЙ ПРОСТІР ЯК НАПРЯМ ПІДВИЩЕННЯ МІЖНАРОДНОЇ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ЕЛЕКТРОЕНЕРГЕТИКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ

Зробок О.О., аспірант кафедри міжнародної економіки,
Гавриш О.А. д.т.н., професор, професор кафедри міжнародної економіки,
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»,
zrobok.alex@gmail.com

Тема інтеграції електроенергетики України в європейський дослідницький простір (ERA) є актуальною для підвищення її міжнародної конкурентоспроможності, особливо з огляду на приєднання України до ENTSO-E у березні 2022 р. та значне нарощування експорту електроенергії з України до країн ENTSO-E на початку 2024 р., що потребує забезпечення її міжнародної конкурентоспроможності на європейському енергетичному ринку.

Перед тим, як безпосередньо перейти до теми дослідження, слід надати характеристику впливу інтеграції електроенергетики в міжнародний дослідницький простір (МДП) на підвищення її міжнародної конкурентоспроможності. У цьому контексті почнемо з того, що одним із важливих факторів підвищення міжнародної конкурентоспроможності електроенергетики, позитивна динаміка якого багато в чому залежить від інтеграції в МДП у рамках міжнародного науково-технічного співробітництва (МНТС), є рівень розвитку її інфраструктури. Важливим для розуміння ролі цього фактору є надання переліку ключових індикаторів (результуючих/залежних змінних) міжнародної конкурентоспроможності електроенергетики. Серед них можна виокремити такі, як: ціна/собівартість електроенергії, пропускна експортна спроможність електромагістралей, мінімізація втрат електроенергії під час її транспортування, технічні характеристики електроструму, якість сервісного обслуговування експорту електроенергії.

Ми виділяємо окремо якість сервісного обслуговування експорту електроенергії як індикатор міжнародної конкурентоспроможності електроенергетики через її значущість для задоволення потреб оптових покупців електроенергії на міжнародному ринку та забезпечення їхньої впевненості у надійності постачання. Постачальники-експортери електроенергії часто акцентують увагу на покращенні якості обслуговування для збереження та розширення своїх позицій на міжнародних електроенергетичних ринках. Такий підхід дозволяє врахувати комплексний характер міжнародної конкурентоспроможності електроенергії, ключовим елементом сприйняття якої з боку оптового покупця виступає саме якість сервісного обслуговування. Оптовими покупцями експортованої електроенергії в межах ENTSO-E можуть бути як державні, так і приватні електроенергетичні компанії, торгові посередники, які можуть реалізовувати електроенергію споживачам на різних ринках, включаючи домашніх, комерційних та промислових споживачів.

Взаємозв'язок між розвитком електроенергетичної інфраструктури та переліченими вище індикаторами міжнародної конкурентоспроможності полягає в тому, що: розвинута інфраструктура забезпечує ефективне транспортування електроенергії, що може знизити втрати енергії, а також забезпечити стабільніші ціни електроенергії на ринку; технічні характеристики електроструму також можуть бути покращені завдяки розвинутій інфраструктурі; розвиток електроенергетичної інфраструктури сприяє покращенню якості сервісного обслуговування експорту електроенергії через забезпечення стабільності та ефективності транспортування енергії через експортні мережі.

Таким чином, чим більш розвинутою є інфраструктура електроенергетичної галузі, тим вищою є стабільність її міжнародної економічної діяльності, а отже меншою невизначеність її міжнародного конкурентного середовища, під яким пропонуємо розуміти сукупність зовнішніх ринково-економічних, політико-правових, військово-політичних, соціокультурних, демографічних, природних, технологічних, а також внутрішніх (галузевих, корпоративних) факторів та умов, що впливають на міжнародну конкурентоспроможність компаній електроенергетичної галузі в розрізі країн та регіонів на міжнародному енергетичному ринку.

З огляду на поточну вразливість електроенергетичної інфраструктури України до повітряних атак під час триваючої повномасштабної війни актуальним є пошук такого шляху її розвитку, який би сприяв її відновленню та модернізації саме в умовах невизначеності міжнародного конкурентного середовища. В контексті мінімізації рівня невизначеності таким шляхом може бути власне поглиблення інтеграції електроенергетики України до ERA.

Оптимальність цього напрямку для мінімізації рівня невизначеності міжнародного конкурентного середовища полягає в тому, що поглиблення інтеграції до ERA дозволить отримати доступ до передових технологій, практик та інноваційних рішень у сфері кібербезпеки та захисту критично важливих елементів електроенергетичної інфраструктури від кібератак та повітряних атак та інших загроз і ризиків, пов'язаних

з повномасштабною війною. Такий підхід сприятиме зміцненню резильєнтності та адаптивності електроенергетичної інфраструктури України до ризиків та загроз в умовах повномасштабної війни, що є важливим фактором зменшення рівня невизначеності міжнародного конкурентного середовища української електроенергетики.

Окрім цього, інтеграція в ERA забезпечить також розвиток науково-дослідницької інфраструктури (НДІ) електроенергетики України, що є також фактором підвищення її міжнародної конкурентоспроможності. У межах електроенергетичної галузі НДІ включає такі основні об'єкти: дослідницькі лабораторії; технологічні центри, наукові парки, технопарки та технополіси; дослідницькі інститути та університетські лабораторії; інноваційні кластери; стартап-інфраструктуру (інкубатори, акселератори тощо); випробувальні стенди; тестові майданчики; дослідницькі симулятори та ін.

Поточний стан НДІ в Україні характеризується певною відсталістю у впровадженні передових інноваційних технологій, відсутністю повної інтеграції освіти, науки та бізнесу (виробництва) у т.зв. «трикутник знань», недостатнім державним фінансуванням фундаментальних і практичних досліджень. Вважаємо, що поглиблення інтеграції в ERA збільшить науковий потенціал України в галузі електроенергетики, що дозволить оптимізувати ресурси для виробництва та транспортування електроенергії та забезпечити більш ефективне їх використання. Це можливо завдяки обміну досвідом, впровадженню кращих практик, спільним проектам та програмам з провідними європейськими науковими установами.

Взагалі концептуальні засади ERA в рамках науково-технічної політики ЄС сформувалися в 2002 р. Спочатку ця концепція реалізовувалася в межах Рамкових програм з наукових досліджень та технологічного розвитку. Протягом 1984-2014 рр. було розроблено та реалізовано сім таких Рамкових програм [1]. Після завершення дії Сьомої рамкової програми (2007-2013 рр.) відбулася трансформація науково-технічної політики ЄС на принципах неоіндустріальної модернізації. До ключових її принципів для галузі електроенергетики можна віднести: впровадження інноваційних технологій енергозбереження та енергоефективності для зменшення втрат енергії під час виробництва та транспортування; перехід від традиційних до відновлювальних джерел енергії, у т.ч. розвиток безпечної атомної електроенергетики; впровадження технологій Індустрій 4.0-5.0 для кращого моніторингу та управління в галузі електроенергетики; модернізація електромереж шляхом їх децентралізації та підвищення гнучкості, надійності та ККД.

Всі ці принципи спрямовані на досягнення сталого розвитку електроенергетики. Саме сталий розвиток є тим типом економічного розвитку, за якого досягається мінімізація невизначеності економічного середовища завдяки стабільній динаміці та збалансованості економічних, соціальних та екологічних процесів. Тому реалізація концепції неоіндустріальної модернізації в рамках МНТС України в межах ERA є актуальною для підвищення міжнародної конкурентоспроможності вітчизняної електроенергетики.

Для здійснення окресленої вище трансформації науково-технічної політики ЄС його органами в рамках ERA було започатковано такі програми, як «Горизонт 2020» (2014-2020 рр.) та «Горизонт Європа» (2021-2027 рр.) [1]. У рамках МНТС та євроінтеграції Україна також приєдналася до цих програм. До цього Україна брала участь у Сьомій рамковій програмі ЄС, а в контексті міжнародного співробітництва у сфері енергетики – участь у Рамковій програмі Євроатома (2007-2011 рр.) [2]. Зупинимося детальніше на останній програмі, яка є діючою, – «Горизонт Європа» (2021-2027 рр.). Бюджет програми складає 95,5 млрд євро, які розподілені за трьома «стовпами» (pillars), або розділами [3, с. 20; 22-24]:

1) «Відмінна наука» (25 млрд євро), з яких на розвиток науково-дослідної інфраструктури виділяється 2,4 млрд євро;

2) «Глобальні виклики та конкурентоспроможність європейської промисловості» (53,5 млрд євро), в межах якого витрати на розвиток НДДКР в енергетиці включені в кластер «Клімат, енергетика та мобільність» з асигнуванням в 15,1 млрд євро; також в межах цього розділу 15,3 млрд євро віднесені до кластеру «Діджиталізація, промисловість та космос», яка стосується в т.ч. електроенергетичної промисловості; по 1,35 млрд євро на статті витрат у межах цих двох кластерів асигнується від Фонду Відновлення – Next Generation EU programme;

3) «Інноваційна Європа», в межах якого приблизно 15,3 млрд євро асигнується на стимулювання інноваційних проривів та розвитку інноваційних промислових екосистем.

Зазначені три «стовпи» програми та їх кластери відповідають принципам неоіндустріальної модернізації та концепції «Сталого розвитку».

Тепер зосередимо увагу та докладно проаналізуємо п'ятий кластер «Клімат, енергетика та мобільність» програми «Горизонт Європа» у розрізі НДДКР у галузі електроенергетики за планом на поточний період 2021-2024 рр. (наступний план буде на майбутню перспективу – на 2025-2027 рр.). План цього кластеру на 2021-2024 рр. в контексті електроенергетики передбачає «більш ефективне, чисте, стійке, безпечне та конкурентоспроможне енергопостачання за допомогою нових рішень для інтелектуальних мереж та енергетичних систем, заснованих на більш ефективних рішеннях щодо

відновлюваної енергії», «за рахунок підвищення рентабельності та надійності широкого портфоліо рішень для відновлюваної енергії» [4, с. 77].

Окрім Рамкової програми «Горизонт Європа», Україна для підвищення міжнародної конкурентоспроможності власної електроенергетики приєдналася до останньої діючої дослідницько-тренувальної програми Євроатому, період дії якої – 2021-2025 рр., а обсяг асигнування – досягає майже 2 млрд євро. Метою цієї програми є забезпечення ядерної безпеки, розробка та створення максимально безпечних ядерних технологій, що дозволило б Україні побудувати нові атомні енергоблоки та модульні АЕС, а це б зменшило собівартість експортної електроенергії, оскільки атомна електроенергія є найдешевшою [3, с. 26].

Варто зауважити, що процес інтеграції України в Європейський дослідницький простір (ERA) відбувається вже тривалий час, однак ще не є завершеним. Саме тому поглиблення цієї інтеграції є пріоритетним завданням на порядку денному в рамках стратегії підвищення міжнародної конкурентоспроможності електроенергетики України.

Література:

1. European Commission (n.d.). *European research area (ERA)*. Retrieved March 07, 2024, from https://research-and-innovation.ec.europa.eu/strategy/strategy-2020-2024/our-digital-future/european-research-area_en.
2. Й. А. Супел. Участь України у Сьомій Рамковій Програмі ЄС: статистичний звіт. *Спільний офіс підтримки інтеграції України до європейського дослідницького простору*. Варшава – Київ, 2010. URL: https://anchem.knu.ua/news/pdf/Ukrainian%20participation%20in%20FP7_07.pdf (дата звернення: 07.03.2024).
3. European Commission (2021). *The EU Research & Innovation Programme 2021 – 27: The Presentation*, 42 p. Retrieved March 07, 2024, from https://research-and-innovation.ec.europa.eu/document/download/9224c3b4-f529-4b48-b21b-879c442002a2_en?filename=ec_rtd_he-investing-to-shape-our-future.pdf.
4. European Commission (2021). *Horizon Europe Strategic Plan 2021 – 2024*. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 101 p. DOI: 10.2777/083753.

ПОСИЛЕННЯ КОНКУРЕНТНИХ ПОЗИЦІЙ НАЦІОНАЛЬНИХ ВИРОБНИКІВ АВТОТРАНСПОРТНИХ ЗАСОБІВ ЗАВДЯКИ СПІВПРАЦІ З ІНОЗЕМНИМИ ПАРТНЕРАМИ

Нараєвський С.В., к.е.н., доц., доц. кафедри міжнародної економіки,
Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря
Сікорського», s.naraevsky@ukr.net

Оцінюючи конкурентні позиції українських виробників автотранспортної техніки, насамперед, доцільно зазначити, хто з них наразі продовжує роботу та має можливість займатися виготовляти авто повним виробничим циклом, чи хоча б складати авто з машинних комплектів, які отримує із-за кордону. Тривалий час актуальну статистику з виробництва автомобілів в Україні наводила «Асоціація українських автомобілевиробників» (Укравтопром), але остання статистика саме з виробництва автомобілів на їхньому сайті є за січень 2022 р. Починаючи з лютого 2022 р. вони перестали наводити статистику виробництва автомобілів в Україні, хоча продовжують щомісячно публікувати статистичну інформацію з приводу продажів нових автомобілів на українському ринку. Це пов'язано із зупинкою окремих підприємств та, можливо, з небажанням оприлюднювати реальну ситуацію стосовно виробництва іншими підприємствами [1].

В лютому 2024 р. Інформаційно-аналітична група «Автоконсалтинг» оприлюднила своє дослідження стосовно ситуації з виробництвом автомобілів в Україні зазначивши в ньому підприємства, що продовжують свою діяльність та навела орієнтовні показники обсягів виробництва у 2023 р. [2].

Серед виробників легкових автомобілів в Україні залишилося лише одне діюче підприємство, компанія «Єврокар». Вона розміщується у Закарпатській області, селище Соломоново на території діючого уже тривалий час індустріального парку. Основною продукцією цього підприємства є автомобілі чеської марки «Skoda». Також, на цьому підприємстві проходить складання автомобілів марки «Volkswagen» та деяких інших відомих марок, що належать концерну «Volkswagen», але у значно менших масштабах. Окрім складання автомобілів на території цього індустріального парку розміщуються виробничі потужності й інших компаній, зокрема таких як Fisher, Jabil, Flex, Genterm. Вони виробляють різноманітну продукцію, але окремим напрямом є виробництва автомобільних комплектуючих, що надалі відправляються на складальні підприємства провідних європейських виробників автомобілів [2].

У виробництві вантажних автомобілів в Україні залишилося лише підприємство «КрАЗ», яке має повний цикл виробництва автотранспортних засобів. У січні 2022 р. вони поставили певну кількість тягачів для української армії. На сайті підприємства наведено широкий перелік вантажних автомобілів для цивільних цілей (самоскиди, шасі для встановлення різного обладнання, бортові автомобілі, тягачі, лісовози, спеціальна техніка); військових цілей (понад 30 різноманітних моделей автомобілів та бронетехніки); різноманітних запчастин, але жодної інформації про обсяги виробництва на сайті компанії немає. У новинах на сайті «КрАЗ» зазначається про набір працівників для роботи на різноманітних металообробних верстатах та для проведення складальних робіт. Тож, можна вважати, що підприємство працює та планує збільшувати обсяги виробництва [3].

Ще два підприємства налагодили складання вантажних автомобілів з комплектуючих, що постачаються з-за кордону, а саме автомобілів китайських марок. Кременчуцька компанія «Альфатекс» налагодила складання досить широкої гами автомобілів марки «Daup», зокрема, вантажопідйомністю 3,5 т, 6 т, 8 т, 10 т, 12 т. Окрім складання шасі, це кременчуцьке підприємство освоїло виробництво різноманітної спецтехніки на базі вантажівок «Daup», зокрема для використання в комунальному господарстві. Ще одним складальним виробництвом на базі китайських автомобілів є компанія «Будшляхмаш». Це підприємство було дистриб'ютором автомобільної техніки «JAC», а наразі, налагодило складання цих авто в Україні та виробництво і встановлення на шасі цих авто різноманітного обладнання. Зокрема налагоджено виробництво техніки для сільського господарства. Виробничі потужності компанії «Будшляхмаш» розміщені у Львівській обл. [2].

Найкраща ситуація у виробництві автомобільної техніки є у виробників автобусів. Цьому посприяла державна програма «Шкільний автобус», запроваджена у 2023 р. та продовжена на 2024 р. Корпорація «Еталон» на своєму підприємстві «Чернігівський автозавод» (ЧАЗ)) протягом 2023 р. виготовила 300 автобусів, що забезпечило їй 32 % загального ринку нових автобусів в Україні. Більшість техніки була виготовлена в межах програми «Шкільний автобус» та невеликий обсяг автобусів було зроблено для перевезення людей з обмеженими можливостями [2].

Компанія «Черкаський автобус», загалом, виготовила у 2023 р. 850 одиниць автомобільної техніки, з якої було 500 автобусів та 350 вантажних автомобілів. Виробництво значної частини автобусів було здійснено в межах державної програми «Шкільний автобус», а більшість вантажних автомобілів виготовили за рахунок участі у програмі доступних кредитів «5-7-9». Техніка на підприємстві «Черкаський автобус» виготовляється на шасі японських автомобілів «Isuzu». Локалізація виробництва в Україні у

2023 р. була у виробництві автобусів на рівні 67 %, а у виробництві вантажних автомобілів – 30 %, а на 2024 р. її планують збільшити до рівня 70-72 % для автобусів та до – 40 % для вантажних автомобілів. Також, на 2024 р. підприємство планує нарощувати обсяги виробництва до 600 автобусів та 500 вантажних автомобілів [2].

«Луцький автобусний завод» проходив через процедуру банкрутства і, наразі, належить компанії «Бас Мотор». Підприємство має можливості виготовляти автобуси довжиною 8-12 м, тролейбуси 12-19 м та електробуси. У 2024 р. цей завод планує виготовити 300 автобусів в межах програми «Шкільний автобус». Львівське підприємство «Електротранс» виробляє автобуси, тролейбуси, трамваї, електробуси з низькою підлогою. Інформації про обсяги виробництва це підприємство не наводить. І ще одним підприємством, що також виробляє автобуси є «Запорізький автомобілебудівний завод» (ЗАЗ). У 2023 р. тут виготовили 131 автобус, переважна більшість яких була зроблена завдяки урядовій програмі «Шкільний автобус» [2].

Така ситуація у виробництві автомобільної техніки для воюючої країни не є дивною. Під час тривалих військових дій, навіть значна частина промислово розвинених країн припиняли виробництво легкових автомобілів та зосереджувалися на виготовленні техніки, що могла використовуватися у військових діях, чи сприяти перевезенню військової техніки та особового складу.

Окремим напрямом виробництва, що тривалий час розвивалося в Україні досить успішно, було виробництво автомобільних комплектуючих. Таких виробників в Україні було декілька десятків. Більшість з них було розміщено у Західній Україні та належало іноземним виробникам. Основними напрямками виробництва було виготовлення кабельних збірок, оббивки сидінь та інших елементів салону автомобіля, різноманітного електрообладнання. Серед виробників кабельної продукції діяли такі компанії: Fujikura (Японія), LEONI (Німеччина), KroSchu (Німеччина), Elektrokontakt (Німеччина–Франція), Sebn (Японія). Компанія Bader займалася виробництвом елементів та частин салону автомобілів, маючи в Україні два виробничих майданчики. У виробництві електрообладнання діяли такі компанії: ODW-Elektrik (Німеччина), W.E.T. Automotive System (Німеччина), Kostal (Німеччина). Однією з основних причин розміщення в Україні досить великої кількості виробництв автомобільних комплектуючих іноземними компаніями є низький рівень оплати праці. Такі виробництва є досить складними для автоматизації, вони потребують великої кількості ручної праці, яка в Україні коштує значно дешевше ніж у більшості країн Європи та, особливо, у країнах Західної Європи. Іншою вагомою причиною такого розміщення виробництва є їхня близькість до складальних заводів європейських автовиробників, що зменшує час і витрати на транспортування та інші складові логістики. На початку широкомасштабного вторгнення деякі з вище зазначених підприємств призупиняли свою роботу, але, в переважній більшості в подальшому відновили своє виробництво [4].

Ну і одним з найбільш важливих напрямів розвитку автомобільного виробництва є поступовий перехід на електротранспорт. У світових масштабах найбільш успішним виробником електромобілів вважається американська компанія «Tesla», а серед країн найбільш успішним ринком у розвитку електротранспорту є Китай. Лідерство компанії «Tesla» обумовлено більш раннім початком масового виробництва автомобілів порівняно з іншими автовиробниками, а також розміщення виробничих майданчиків у різних регіонах світу: США (2 заводи у Техасі та Каліфорнії), Китай (1 завод у м. Шанхай), Німеччина (1 завод у м. Берлін). Друга складова дає можливість зменшувати податкове навантаження за рахунок трансфертного ціноутворення. Подальший розвиток компанії передбачає спорудження нового заводу в Індії для виготовлення найдешевшого автомобіля у модельній лінійці компанії «Tesla», орієнтовною вартістю 25 тис. дол. У більш віддаленій перспективі розглядається будівництво ще одного заводу у Європі, скоріш за все у Франції [5].

Китайське лідерство у виробництві електромобілів завдячує, не лише значно більшій кількості виробників, неймовірній гамі моделей різноманітного цінового діапазону від зовсім простих та дешевих до преміум класу, а й урядовим заходам з підтримки цього напрямку автомобільного виробництва. Серед китайських виробників електромобілів є беззаперечний лідер – компанія «BYD». Однією з основних переваг цієї китайської компанії над більшістю американських та європейських виробників електричних авто є те, що вона окрім виробництва автомобілів, також є одним з найбільших світових виробників тяглових акумуляторів для цих авто. Ну і, загалом, Китай контролює переробку більшості рідкоземельних елементів, що використовуються у виробництві акумуляторів; більшість комплектуючих для складання акумуляторів; а у виготовленні підсумкової продукції на 2023 р. його частка становила 66 % у загальносвітовому виробництві акумуляторів для електромобілів та 54 % самих електромобілів. Лише дві китайські компанії, «CATL» та уже згадана «BYD» забезпечують близько половини загальносвітового виробництва акумуляторів для електромобілів. Серед інших країн значні обсяги виробництва акумуляторів у світових масштабах є у японської компанії «Panasonic» та південнокорейських «LG Energy», «SK on» «Samsung SDI» Таке лідерство Китаю було досягнуто за рахунок державної підтримки, що складається з: витрат уряду на підтримку купівлі електричного авто (57 млрд дол. за період 2016–2022 рр.); звільнення від податків (30 млрд дол. за період 2009–2022 рр.); зменшення корпоративного

податку для виробників електромобілів з 25 % до 15 %, оскільки такі компанії вважаються високотехнологічними і це передбачено китайським законодавством; звільнення експорту електромобілів від 13 % податку на додану вартість. Додатковими стимулами є субсидії для виробників електромобілів (5,8 млрд дол. у 2022 р.); субсидії для розвитку мережі зарядних станцій; субсидії на дослідження і розробки нових електромобілів та їх складових елементів; закупівля державними та місцевими органами влади електромобілів для поповнення автопарків на муніципальному рівні [6].

Серед українських виробників є компанії, що здатні виробляти електричні транспортні засоби. Більшість з цих компаній займаються виробництвом двоколісного транспорту, а саме електричних мотоциклів чи скутерів. Серед таких компаній до найбільш відомих можна віднести такі: «Eleek» (Тернопіль), «Evel» (Київ), «Veola» (Київ). Виробник електричних мотоциклів «Delfast» свого часу був світовим лідером за пробігом на одній зарядці серед двоколісних транспортних засобів. Серед виробників автомобілів можна зазначити компанію «CoolOn» з м. Кривий Ріг. Львівський виробник «Електротранс» та «Луцький автобусний завод» можуть виробляти електробуси, про що уже було зазначено вище. Корпорація «Богдан» виробила першу серію електричних вантажівок для данської компанії «Banke Electromotive», ще у 2018 р. Автомобіль передбачений для роботи у міському комунальному господарстві та як розвізний фургон для постачання товарів у торгівельну мережу. Максимальна швидкість має бути на рівні 80 км/год, загальна допустима маса авто – 27 т. Для багатьох країн Європи такий автотранспорт є необхідним, оскільки з 2025 р. у значній кількості міст, насамперед, Західної Європи передбачено заборону на експлуатацію транспортних засобів з дизельними двигунами у комунальних службах [7].

Тож, незважаючи на військові дії та складну ситуацію в економіці країни, виробництво автомобільної техніки в Україні зберіглося, а окремі підприємства планують нарощувати обсяги виробництва у 2024 р. Для більш ефективної діяльності необхідно посилювати співпрацю з іноземними партнерами, хоча це й неймовірно складно враховуючи сьогодення. Додатковим стимулом для розвитку може бути прихід в Україну західних компаній оборонного сектору, враховуючи, що переговори та окремі домовленості уже були досягнуті, принаймні з німецькою компанією «Rheinmetall» та британською компанією «BAE Systems».

Література:

1. Статистика. Асоціація українських автомобілевиробників (Укравтопром). URL: <https://ukrautoprom.com.ua/category/statistika> (дата звернення: 02.03.2024).
2. Які українські виробництва залишилися в строю. Інформаційно-аналітична група (Автоконсалтинг). URL: <https://autoconsulting.ua/article.php?sid=55755> (дата звернення: 02.03.2024).
3. Продукція. Компанія «АвтоКрАЗ». URL: <https://www.autokraz.com.ua/index.php/uk/> (дата звернення: 02.03.2024).
4. Заводи, які працюють на Mercedes, Porsche та Audi. Що Україна виробляє для світового автопрому. Економічна правда. URL: <https://www.epravda.com.ua/publications/2021/07/15/675949/> (дата звернення: 02.03.2024).
5. Tesla побудує завод в Індії і буде там випускати найдешевшу модель. Інформаційно-аналітична група (Автоконсалтинг). URL: <https://autoconsulting.ua/article.php?sid=54385> (дата звернення: 02.03.2024).
6. Домінування Китаю. Чи зможе світ виробляти електромобілі без Китаю? Федерація автопрому України (ФАУ). Review №86. URL: <https://fra.org.ua/uk/digest/review-86-09-11-2023> (дата звернення: 02.03.2024).
7. «Богдан» випустив електричну спецвантажівку ERCV27 з запасом ходу 220 км. Громадська організація Greencubator. URL: <https://greencubator.info/bogdan-electrotruck/> (дата звернення: 02.03.2024).

ПРОЕКТИ НАУКОВО-ТЕХНІЧНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА: ВАЖЛИВІ ДОСЯГНЕННЯ ТА ПОТЕНЦІАЛ ДЛЯ МАЙБУТЬОГО

Перимський Д. О., Студент ФММ

Петренко К.В., кандидат економічних наук, доцент кафедри міжнародної економіки

Національний технічний університет України

«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

perimskiy@gmail.com

Науково-технічне співробітництво протягом століть було рушійною силою людського прогресу, сприяючи інноваціям, обміну знаннями та розвитку революційних технологій. У сучасному глобальному ландшафті міжнародна науково-технічна співпраця стає все більш життєво важливою, виходячи за межі геополітичних кордонів і сприяючи колективному прогресу суспільств.

Коріння науково-технічного співробітництва можна простежити в епоху Відродження - період відродження інтересу до класичних знань і розквіту інтелектуальних пошуків. Заснування університетів і наукових товариств в Європі заклало основу для спільних наукових досліджень, які виходили за межі національних кордонів і сприяли обміну ідеями. У 17-18 століттях епоха Просвітництва ще більше посилила дух наукового пошуку, наголошуючи на розумінні, емпіризмі та прагненні до знань. Інтелектуали та науковці по всій Європі листувалися та співпрацювали, обмінюючись своїми відкриттями та роблячи внесок у розвиток колективної наукової свідомості. У 19 столітті з'явилися наукові інституції та товариства, часто організовані на міжнародному рівні. Міжнародна метеорологічна організація, заснована в 1873 році, стала першою спробою глобальної наукової співпраці, спрямованою на задоволення потреби в стандартизованих метеорологічних спостереженнях і обміні даними. Аналогічно, Міжнародна геодезична асоціація, створена в 1864 році, мала на меті координувати геодезичні вимірювання через кордони, закладаючи основу для міжнародних стандартів у картографуванні та геодезії.

Однак, саме після Другої світової війни потреба в міжнародному співробітництві в галузі науки і техніки стала більш відчутною. Руйнування, спричинені війною, підкреслили необхідність уніфікованого підходу до наукових досліджень, причому потенціал мирного застосування технологій був на передньому плані дискусій. Створення Організації Об'єднаних Націй з питань освіти, науки і культури (ЮНЕСКО) у 1945 році стало важливою віхою. Місія ЮНЕСКО включала сприяння міжнародному співробітництву в галузі освіти, науки і культури з вірою в те, що зміцнення співпраці між країнами в цих сферах може сприяти запобіганню конфліктам і зміцненню тривалого миру. Водночас, суперництво часів холодної війни між Сполученими Штатами та Радянським Союзом створило унікальну динаміку в науковій спільноті. Хоча політична напруженість була високою, наукові обміни між двома наддержавами не припинялися. Космічні перегони, уособленням яких став запуск "Супутника-1" у 1957 році та наступні місії "Аполлона" на Місяць, продемонстрували як конкурентні, так і спільні аспекти наукових досліджень.

На цьому тлі створення ЦЕРН у 1954 році стало революційним кроком до формалізації міжнародної наукової співпраці. Модель ЦЕРН, яка об'єднала вчених з багатьох європейських країн для проведення досліджень у галузі фізики елементарних частинок, створила прецедент для спільних зусиль, що виходять за межі національних кордонів. Успіх ЦЕРН надихнув на створення подібних інституцій та колаборацій у різних наукових дисциплінах. У другій половині 20-го століття розвиток засобів зв'язку і транспорту ще більше сприяв міжнародній науковій співпраці. Поява Інтернету наприкінці 20-го століття зробила революцію в обміні інформацією, дозволивши дослідникам з різних континентів співпрацювати в режимі реального часу і безперешкодно обмінюватися даними. Коли світ увійшов у 21 століття, ландшафт науково-технічного співробітництва продовжував розвиватися. Поширення глобальних викликів, таких як зміна клімату, нові інфекційні захворювання та загрози кібербезпеці, підкреслило взаємозалежність націй та необхідність спільних рішень. Міжнародні організації, урядові установи та приватні структури дедалі більше визнають важливість об'єднання ресурсів і досвіду для спільного вирішення цих складних питань.

Одним із перших прикладів міжнародної наукової співпраці стало створення ЦЕРН (Європейської організації з ядерних досліджень) у 1954 році. ЦЕРН об'єднала вчених з різних європейських країн для проведення передових досліджень у галузі фізики елементарних частинок. Успіх ЦЕРН проклав шлях для інших спільних проектів, таких як Міжнародна космічна станція (МКС), де космічні агентства з різних країн, включаючи НАСА, Роскосмос, ЄКА і ДЖАКСА, об'єднали свої ресурси і досвід. Науково-технічне співробітництво принесло значні досягнення в різних галузях. У медицині спільні зусилля призвели до ліквідації віспи завдяки глобальним кампаніям з вакцинації. Проект "Геном людини", міжнародна дослідницька ініціатива, що тривала понад десять років, успішно склав карту всього геному людини,

надавши неоціненну інформацію про генетику і проклавши шлях до прогресу в персоналізованій медицині.

У дослідженні космосу спільні зусилля різних країн призвели до значних успіхів. Місії марсоходів, здійснені спільно НАСА та міжнародними партнерами, розширили наші уявлення про марсіанську поверхню та її потенційну придатність для життя. Створення МКС не лише забезпечило платформу для наукових досліджень у сфері мікрогравітації, але й сприяло міжнародній співпраці за межами земних кордонів. В галузі екології такі ініціативи, як Міжурядова група експертів з питань зміни клімату (МГЕЗК), об'єднали експертів з усього світу для оцінки та подолання наслідків зміни клімату. Спільні проекти з дослідження відновлюваних джерел енергії сприяли розвитку сталих технологій, а країни об'єднали ресурси для вирішення спільних екологічних проблем. На порозі третього десятиліття 21-го століття потенціал для майбутніх проектів науково-технічного співробітництва є величезним і переконливим. Досягнення в галузі штучного інтелекту, квантових обчислень і біотехнологій відкривають безпрецедентні можливості для співпраці. Міжнародні зусилля, спрямовані на вирішення нагальних глобальних проблем, таких як пандемії, кіберзагрози та сталий розвиток, потребують колективного та скоординованого підходу. У сфері охорони здоров'я триваюча пандемія COVID-19 підкреслила важливість глобальної наукової співпраці. Швидка розробка вакцин, якій сприяв обмін результатами досліджень та спільні клінічні випробування, демонструє силу узгоджених зусиль перед обличчям глобальної кризи. Створення міжнародних рамок для справедливого розподілу вакцин ще більше підкреслило взаємопов'язаний характер громадського здоров'я і необхідність спільних рішень.

В епоху Індустрії 4.0 злиття цифрових технологій з традиційними галузями відкриває нові можливості для співпраці. Ініціативи, спрямовані на розвиток "розумних" міст, взаємопов'язаних ланцюгів поставок і сталих виробничих процесів, можуть отримати величезну користь від спільного використання досвіду і ресурсів. Оскільки країни прагнуть досягти Цілей сталого розвитку Організації Об'єднаних Націй, спільні проекти можуть відігравати ключову роль у вирішенні таких питань, як бідність, нерівність та екологічна стійкість. Попри величезний потенціал науково-технічного співробітництва, існують і певні виклики. Геополітична напруженість, проблеми інтелектуальної власності, нерівність у фінансуванні досліджень та інфраструктури можуть перешкоджати ефективній співпраці. Крім того, питання, пов'язані з конфіденційністю даних, етичними міркуваннями щодо нових технологій і культурними відмінностями, створюють складні виклики, які вимагають ретельної навігації.

Отже, проекти науково-технічного співробітництва відіграли важливу роль у формуванні курсу людського прогресу. Від перших спільних проектів, що заклали основи сучасної науки, до сучасних зусиль, спрямованих на вирішення глобальних проблем, міжнародне співробітництво довело свою ефективність у просуванні знань і стимулюванні інновацій. Зазираючи в майбутнє, ми бачимо, що потенціал спільних проектів у нових галузях відкриває широкі можливості для вирішення складних питань, які виходять за межі національних кордонів. Приймаючи дух відкритості, інклюзивності та спільної мети, світова спільнота може відкрити нові кордони наукових відкриттів і технологічних інновацій, що в кінцевому підсумку піде на користь людству в цілому.

Література

1. Герасимчук В. Г. Міжнародне науково-технічне співробітництво: принципи, механізми, ефективність. Збірник праць XIV Всеукраїнської науково-практичної конференції (15–16 березня 2018 року) Київ КПІ ім. Ігоря Сікорського - 2018 // Отримано з <http://ied.kpi.ua/wp-content/uploads/2015/09/Procedings-ISTC-2018.pdf>
2. Герасимчук В. Г. Міжнародне науково-технічне співробітництво: принципи, механізми, ефективність. Збірка праць X (XXII) Міжнародної науково-практичної конференції Київ НТУУ «КПІ» - 2014 // Отримано з <http://ied.kpi.ua/wp-content/uploads/2015/09/MNTS-2014.pdf>
3. Собкевич О.В., Шевченко А.В. Перспективи розвитку науково-технічного і виробничого співробітництва України з країнами ЄС - 2016 // Отримано з https://niss.gov.ua/sites/default/files/2015-05/spivrobitn_z_ES.pdf
4. Черницька Т. Регіональні виміри міжнародного науково-технічного співробітництва - 2013 // Отримано з http://iepjournals.com/journals/18/2013_6_Chernitska.pdf

**СЕКЦІЯ 3. НАЦІОНАЛЬНІ ІННОВАЦІЙНІ СИСТЕМИ ТА ІНДУСТРІЯ-4.0: ПРОБЛЕМИ
ФОРМУВАННЯ ТА ЕФЕКТИВНОСТІ**

ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНОГО СЕРЕДОВИЩА УКРАЇНИ НА МІЖНАРОДНІЙ АРЕНІ

Бельмасов Л. С., студент групи УС-01

Тимошенко Н. Ю., к. е. н., доцент

Національний технічний університет України "Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського"

leonbelmasov@gmail.com? n22tim@gmail.com

В умовах стрімкого розвитку науково-технічного прогресу та глобалізаційних процесів здатність країни генерувати та успішно комерціалізувати інновації стає одним з ключових чинників забезпечення її конкурентоспроможності на світовій арені. Для України, яка прагне інтегруватися до європейського інноваційного простору та посісти гідне місце серед інноваційно-активних держав, надзвичайно важливим є розвиток сприятливого середовища для інноваційної діяльності.

Незважаючи на наявний потужний науковий та інтелектуальний потенціал, Україна наразі демонструє недостатній рівень інноваційної активності, що значною мірою зумовлено низкою структурних проблем у системі регулювання інноваційних процесів та формування інноваційної екосистеми. Водночас, посилення інтеграційних процесів з Європейським Союзом, участь у міжнародних науково-дослідних проектах та поступова імплементація кращих світових практик у сфері інновацій відкривають для України нові перспективи та можливості для подолання існуючих викликів.

З точки зору довгострокової перспективи, глобалізація та науково-технічний прогрес тісно пов'язані. Протягом багатьох років спостерігається циклічний процес, де нові технології стають рушійною силою для економічної та соціальної глобалізації. Глобалізація, в свою чергу, стимулює потоки людських ресурсів, товарів, капіталу, а головне - ідей та знань. Це призводить до безпрецедентних темпів технологічних змін. Саме інноваційні продукти найбільше піддаються впливу глобалізації.

Глобалізація наукових технологій обумовлюється івидким розвитком інновацій. Цьому сприяють глобальні мережі, які об'єднують дослідницькі центри державної та приватної власності. Процесами стандартизації: вони роблять технології більш доступними та універсальними. Розвитом та підтримка міжнародних інноваційних мереж, спільна науково-технічна діяльність країн та їх організацій - це не лише питання приватного інтересу, але й ключовий напрямок розвитку глобалізації в сучасному світі.

Важливою особливістю інновацій є їхнє швидке поширення у світовому масштабі. Це, в свою чергу, веде до скорочення виробничого циклу та прискорення впровадження нових технологій.

Для аналізу стану розвитку інноваційної системи часто застосовують інтегральну оцінку – індекси. Україна представлена у більшості з них, але найбільш визнаними є Глобальний індекс інновацій, Глобальний індекс конкурентоспроможності, Інноваційний індекс Європейського інноваційного табло, Глобальний індекс конкурентоспроможності талантів, Оцінка готовності до майбутнього виробництва.

Згідно з доповіддю «Глобальний індекс інновацій 2023», очолюють рейтинг провідних країн-новаторів Швейцарія (10 років поспіль) з індексом 67.6, Швеція – 64.2, США – 63.5 та Великобританія 62.4 (рис.1) [1].

За рисунком 1 можна визначити, що на 2023 рік динаміка є позитивною для всіх представлених країн. Важливо відмітити, що на 2023 рік США поступились своєю позицією і займають 3 місце. Україна піднялась в рейтингу з 57 до 55 місця, що свідчить про розвиток інноваційного середовища.

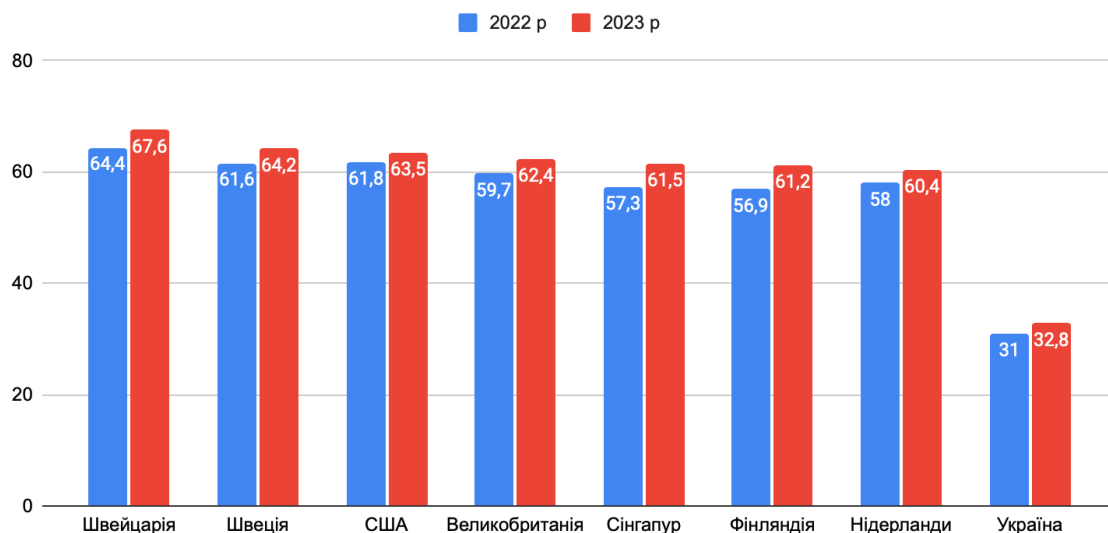

Рис.1 Динаміка Глобального інноваційного індексу по країнах за 2022-2023 рр.

Складено за [1, 2]

Україна має значний інноваційний потенціал, але стикається з низкою проблем на шляху до інноваційного розвитку та посилення своїх позицій на міжнародній арені. Через недоліки державного регулювання та нестабільність бізнес-середовища, українські підприємці змушені звужувати рамки планування, що робить інноваційні проекти менш привабливими. Однією з ключових проблем, що гальмує інноваційний розвиток бізнесу, є порушення прав інтелектуальної власності. Законодавство не завжди гарантує належний захист авторських прав, а механізми реагування на порушення відсутні або не досконалі.

Ще однією перешкодою є непрозорість та складність українських товарних ринків. Інвесторам складно отримати об'єктивну та оперативну інформацію про умови ведення бізнесу, що призводить до стимулювання витоку конкурентоспроможних українських технологій за кордон. Це стримує розвиток нових технологій, продуктів та послуг, що провокує низьку оплату праці та обмежені можливості для реалізації свого потенціалу багато талановитих українських науковців, інженерів та ІТ-фахівців емігрують за кордон. Значна частина науково-дослідної бази та виробничих потужностей в Україні потребує модернізації та оновлення. Також першочерговим є недосконале законодавство у сфері інтелектуальної власності. Це стримує комерціалізацію інновацій та їх вихід на міжнародні ринки. Відсутність ефективного трансферу технологій від науки до виробництва, які сповільнюють інноваційні процеси.

Розвиток інноваційного середовища є надзвичайно важливим для економічного зростання та конкурентоспроможності України на міжнародній арені. Уряд України усвідомлює необхідність стимулювання інноваційної діяльності та розробляє відповідні програми і політики. Зокрема, створюються сприятливі податкові режими, фінансуються дослідницькі проекти та впроваджуються заходи з розвитку інноваційної інфраструктури [3]. Формування регіональних інноваційних екосистем, об'єднаних навколо наукових і промислових центрів, відкриває нові можливості для комерціалізації досліджень та трансферу технологій, наприклад, науковий парк «Київська політехніка». Також, іноземні компанії все більше розглядають Україну як привабливе місце для інвестування в інноваційні проекти, особливо в сферах ІТ, біотехнологій та зеленої енергетики, в особливості відбудова після війни. В Україні спостерігається зростання кількості інноваційних стартапів, які розробляють нові технології та бізнес-моделі. Створюються спеціалізовані інкубатори та акселератори для підтримки стартапів. За даними сайту Startaupranking в Україні налічується 373 стартапи [4].

Підсумовуючи, можна сказати, що перед Україною відкриваються значні перспективи для розвитку інноваційного середовища на міжнародному рівні. Незважаючи на наявні виклики, спостерігається низка позитивних тенденцій, таких як посилення державної підтримки інновацій, формування інноваційних кластерів і технопарків, залучення іноземних інвестицій, зростання стартап-екосистеми, інтернаціоналізація науки та освіти, а також розвиток людського капіталу.

Для ефективної реалізації цих перспектив Україні необхідно продовжувати впроваджувати системні реформи, спрямовані на створення сприятливого регуляторного та інституційного середовища, яке стимулюватиме інноваційну діяльність, посилювати взаємодію між різними учасниками інноваційного процесу, підтримувати та розвивати власний інтелектуальний потенціал.

Список використаної літератури:

1. Global Innovation Index Report 2023. [Електронний ресурс] URL: <https://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo-pub-2000-2023-en-main-report-global-innovation-index-2023-16th-edition.pdf>
2. Global Innovation Index Report 2022. [Електронний ресурс] URL: <https://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo-pub-2000-2022-en-main-report-global-innovation-index-2022-15th-edition.pdf>
3. Обстеження інноваційної діяльності в економіці України за період 2014—2016 років (за міжнародною методологією) / Доповідь Державної служби статистики України. [Електронний ресурс] URL: <https://ukrstat.org/uk/druk/publicat/kat.../publnauka>
4. Startupranking by countries. [Електронний ресурс] URL: <https://www.startupranking.com/countries>

FINANCIAL ENGINEERING AS A DRIVER OF THE WORLD FINANCIAL SYSTEM

Doyanska A.
Faculty of Sociology and Law
National Technical University of Ukraine "Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute"
doyanska@gmail.com

Kryvda O. V.
Ph.D. economy Sciences, associate professor
National Technical University of Ukraine
"Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute"
elcandy@ukr.net

At the current stage of development of the global and domestic financial market, there are a large number of various risks, among which the risks of loss of profitability and liquidity attract the most attention. In order to minimize these risks, new instruments and operations are emerging on the financial market, one of which is financial engineering. Financial engineering acts as one of the elements of redistribution of risks, profitability, liquidity, and allows business entities to receive certain advantages: increase the value of the company, increase profits, ensure financial stability, balance cash flows, etc. In the Ukrainian economy, financial engineering is a fairly new element that is not yet actively used by business entities. The study of the state and prospects for the development of financial engineering is quite relevant, since its correct and effective use will stimulate the development of the Ukrainian economy in general and business entities in particular.

Financial engineering is a fairly new scientific direction, and it has not yet received a sufficient theoretical and methodological basis for a clear and logical definition of its economic essence. There are quite a lot of interpretations of this concept, but there is no systematic vision of the meaning of financial engineering, the areas of application of its tools, signs and functions.

In our opinion, the study of the economic essence of financial engineering, the definition of its effective mechanisms, should be carried out through the prism of the spheres of the financial system, which are targeted by the emergence of financial engineering tools.

The main areas of application of financial engineering are banking and investment activities.

Financial engineering is a set of measures of financial influence, including, but not limited to, the process of purposeful development of new financial instruments or new schemes for carrying out financial transactions, development of a system of financial management and minimization of financial risks, development of new financial instruments and operational schemes, suitable during implementation financial - credit operations.

Financial engineering allows you to optimize the flow of financial resources, expand the horizons of financial policy in various spheres of activity of business entities, including in the field of securities. The role of financial engineering is particularly important when solving complex problems during financial transactions, developing options for investment programs, and modernizing policy in the field of equity capital. In the process of financial engineering, financial instruments are often broken down into constituent components, practically derivative instruments are created and tested, and new securities appear.

Financial engineering is one of the directions in modern finance. It embodies all the dynamism of creative design of financial products to achieve the most diverse goals. Such goals include obtaining an increased level of profitability for the investor and a lower cost of capital for the issuer, reducing the tax base, risk management. Financial engineering covers various areas, in particular: finance of joint-stock companies; trade; management of long-term and short-term investments; risk management. [1]

Based on the given interpretations, it can be argued that the economic essence of financial engineering in the banking sphere consists in the creation of innovative banking products and services that are used by banks to redistribute financial resources, risks, liquidity, profitability and information in accordance with their own interests, specific needs of counterparties and changes in the macro and micro environment of the bank.

In accordance with the above, the goals of financial engineering in the banking sector can be formulated as follows: creation of the most favorable conditions for the free movement of financial capital of both the bank and its customers; creation of innovative banking products for additional profit; diversification of banking risks; creation of a pool of speculative operations to obtain additional profit with minimal risk.

Thus, bank engineering is faced with the target tasks of designing such parameters of the banking product, according to which, on the one hand, the structure of the banking product and the cash flows generated by it maximally correspond to the main interests of the issuer, and on the other hand, the maximum possible investment attractiveness of the product is guaranteed, which is provided due to the best ratio of risk, profitability and liquidity of the created product.

Banking products that are created as a result of financial engineering include [2]:

- financial products based on the technology of forwards, swaps and options;
- financial products created as a result of asset securitization;
- securities based on rights to any types of resources (bill of lading, warehouse certificate);
- debt instruments (bonds, certificates of deposit) or equity instruments (shares, property rights).

It should be noted that a financial product is understood as a certain consumer value, which is characterized by the essential properties of finance, increases demand and supply and, accordingly, is intended as a commodity for purchase and sale. Financial products in the course of their implementation through certain mechanisms of interaction of financial market participants act as financial instruments, that is, a special financial product.

Thus, financial engineering in the banking system is used to obtain additional profits from increasing the efficiency of banking products through the creation of innovative financial instruments that embody the optimal ratio between liquidity, risk and profitability.

The goals of financial engineering in the banking sector can be formulated as follows: creation of the most favorable conditions for free movement financial capital of the bank and its clients; creation of innovative banking products for additional profit; diversification banking risks; creating a pool of speculative transactions to receive additional profit with minimal risk.

In Ukraine, financial engineering is currently developing most actively in the banking sector. Domestic banks quite successfully use foreign experience in creating financial innovations, and actively apply it in the modernization of their own services, products, processes, technologies, and organizational structure. JSC CB "PrivatBank" is the leader in the number of financial innovations in the banking market of Ukraine. The bank was the first to offer Internet banking services (Privat24 and GSM banking), created a network of POS terminals, introduced P2P lending, the essence of which is the financing of one subject to another (usually an individual) using Internet platforms and using financial bank intermediary) and crypto-technologies (for example, instant client identification using a selfie, speech recognition systems and electronic signature) and others.

Contactless technologies and mobile payments are becoming widespread. For example, banks are actively promoting NFC technology (wireless high-frequency communication technology) in Ukraine. Today, this technology is also actively used by Google, Microsoft, Philips, Samsung, Sony, which indicates its prospects. Derivative financial instruments are today the world's most widespread product of financial engineering. But speaking about the prospects of their development in our country, it should be noted that this market is at the stage of its formation. Difficulties in regulating the derivative financial instruments market lie in the imperfection and insufficient development of the legislative framework.

The development of financial engineering is facilitated by certain prerequisites, in particular, the rapid growth of world GDP, the globalization of world financial markets, the growing role of institutional investors, as well as investment opportunities, the intensive accumulation of national capital, the increase of financial risks, etc. As a result of such changes, there is a need to manage growing risks, which, in turn, requires the creation of certain innovative tools and technologies that would be able to neutralize crisis manifestations and provide a solution to the financial problem of the business entity.

Financial engineering is used in many areas, but the main ones are: derivatives market; Stock Market; corporate finance; banking market.

In the derivatives market, financial engineering acts as a process of combining and transforming already existing standard derivatives in order to create a new financial product that would satisfy the needs of economic entities by applying innovative solutions in determining the parameters of the instrument.

Financial engineering in the stock market is used as a process of creating non-traditional securities to meet the specific interests of issuers and investors, which consist in obtaining the desired cash flows with an optimal ratio of risk, profitability and liquidity of the created product.

In the field of corporate finance, financial engineering plays the role of a theoretical and practical basis for the construction of such financial instruments that would ensure the movement of desired cash flows, increase the market value of the enterprise and implement effective risk management.

So, currently there is a sufficiently large number of documents for the regulation of the derivatives market, but their inferiority, imperfection, contradiction to the norms of the international practice of determining the nature of derivatives and their interpretation, the limits of regulation, financial and tax accounting, taking into account the focus of transactions on derivatives, practically make the effective functioning of this market impossible [3].

In such a situation, certain difficulties arise with the use of derivatives for their immediate purpose. It also has a negative impact on such processes as the integration of Ukraine into the global economic space, the attraction of foreign capital to the national financial market.

Therefore, today banking institutions, non-banking financial and credit institutions, corporate structures and stock markets are in constant search of fundamentally new financial instruments and technologies that would

ensure risk reduction, increase profitability, liquidity and optimize the flow of financial resources. In this regard, the use of financial engineering tools is becoming increasingly widespread both in Ukraine and abroad. However, financial engineering in different areas develops quite heterogeneously. For the effective implementation of financial engineering in Ukraine, it is necessary to create such a mechanism that would have a clear structure, could quickly adapt to changes in the market environment, and included not only the stage of development and implementation of innovative changes, but also their further support, namely monitoring and control of the introduction of innovations and analysis and evaluation of their results.

References

1. Financial engineering: study guide / V. O. Velichkin, M. V. Tymoshenko. - Dnipro: University of Customs and Finance, 2019. - 124p.
2. Kovalev A. Banking engineering - the new world of finance. *Financial Director*. No. 5. 2007. P. 15-22.
3. Batorshina A.F., Lebedeva T. Yu. Prospects for the development of financial engineering in Ukraine and the world. *Efficient economy*. 2012, №1.

MANAGING THE COMPANY'S INTERNATIONAL INTERNET MARKETING COMMUNICATIONS WITH A VIEW TO SUSTAINABLE DEVELOPMENT

Kasian S.Ya., candidate of economic sciences, docent

Dnipro University of Technology, Ukraine

Shapoval D.Y., PhD student

Dnipro University of Technology, Ukraine

syakasian@ukr.net

The relevance of the work is due to the fact that today management of international Internet marketing communications, online marketing and online sales through the Internet, global social networks is significant. The topic of the research, which is related to the coverage and improvement of the theoretical and methodological aspects of managing the company's Internet marketing communications in the Ukrainian household appliances market in the context of sustainable development marketing, is relevant in the current conditions. It is now advisable to improve the management of Internet marketing communications of the private enterprise SC "CLIMATE SYSTEMS" in the Ukrainian household appliances market. At the same time, a number of tasks should be solved, taking into account the peculiarity of the subject and object of the research. It is important to analyse national innovation systems and Industry 4.0, in particular, to identify problems of formation and efficiency of such innovation systems.

Today, it is important to use innovative tools that allow virtual enterprises to operate effectively in e-business. A good example is mobile phone manufacturers, who are developing their own businesses in the virtual space with a view to sustainable development. The macroeconomic policy of the state in organising distribution logistics, expanding consumption and redistributing national income between industries and sectors of the national economy on the basis of sustainable development should play a role in stimulating innovation.

It is advisable to analyse the management of international Internet marketing communications of the Private Enterprise Research Centre "Climate Systems" with a view to achieving sustainable development goals. It should be noted that the company attaches great importance to energy saving and social corporate responsibility of business. In this context, it is necessary to identify current problems and methods of organising effective international scientific and technical cooperation based on the components of international marketing. The functioning of economic agents in e-business should reflect the conceptual and globalist principles of international marketing, when marketers view the world as a large unified market. In this market, significant marketing strategies and tactics are developed in the field of commodity, logistics, distribution, communication and even pricing policies. Such unified global flows are directed to global markets, which leads to lower distribution logistics costs and a more complete satisfaction of the homogenised demand of modern, highly educated consumers in terms of sustainable development.

Sustainable development is the cornerstone of modern marketing management, emphasizing the importance of balancing economic growth with environmental and social responsibility. Social responsibility is an important part of modern marketing management and extends beyond profit generation to making a positive contribution to social welfare [3, p. 205; 4].

Miele is a world-renowned German manufacturer of premium household appliances and equipment for professional use. Miele home appliances include laundry care appliances (washers, dryers, tumble dryers, ironing systems), kitchen appliances (ovens, hobs, steamers, vacuum cleaners, microwaves, dish warmers, cooker hoods, dishwashers, refrigerators, freezers, coffee machines), and home care appliances (various types of vacuum cleaners) [1].

The product is sold by the company Climate Systems, which is the official partner of the representative in Ukraine. Sales are carried out through 3 retail stores (sales in the city of Dnipro) and an online store (sales throughout Ukraine, except for the temporarily occupied territories) [1, 2]. The following product categories are sold: Home appliances (Miele home appliances include laundry care appliances (washers, dryers, washer-dryers, ironing systems), kitchen appliances (ovens, hobs, steamers, vacuum cleaners, microwaves, dish warmers, extractor hoods, refrigerators, freezers, coffee machines), home care appliances (various types of vacuum cleaners), as well as household chemicals and accessories manufactured by Miele. Technical and economic characteristics of the product (Miele brand): 6.3 million appliances sold per year, 13 production plants, 20944 employees, €4.5 billion turnover in 2021 [1, 2]. Undoubtedly, it is necessary to ensure effective marketing activities of the complex of retail intermediaries, such as dealers, retail stores and non-store trade organisations. These market agents adhere to the principles of sustainable development.

The company's mission is to increase the number of sales outlets throughout Ukraine and, subsequently, around the world. The company also provides material assistance to the Ukrainian Armed Forces during the

military aggression of the neighbouring enemy state of Russia. Every month, the company sends a donation and also supports the Ukrainian economy by paying VAT. In the early days of the war, Miele itself ceased cooperation with the aggressor country of Russia and suspended all official supplies and relations.

People. This means relying on competent opinions. If a product is produced and presented by a person who is trusted by the majority, it will be more successful. Sustainable development involves caring for the poor. In doing so, it is necessary to interact with end users and provide them with services such as credit and maintenance. Let's look at the socio-demographic and psychographic characteristics of the target audience, Table 1.

Table 1 - Socio-demographic and psychographic characteristics of the Climate Systems Research and Development Centre target audience

Socio-demographic characteristics of target consumers	- Men and women aged 35-55 living in Ukraine, - Fluent in Ukrainian, - Mostly people with above average income, - Married couples, - With or without children, - Live primarily in cities with a population of 1 million or more, - Have an above-average income.
Psychographic characteristics of target consumers	- They are sociable, - They value quality, - They choose premium goods, - Follow fashion and its trends, - Hedonists, - Loyal to advertising influence.

Source: compiled by the authors on basis [1; 2]

The synergistic effect of marketing business interaction within the spatial boundaries of high-tech clusters is based on adherence to a socially responsible strategy of behaviour of innovative economic agents, widespread use of marketing logistics mechanisms and procedures, and compliance with high standards of logistics services. It is necessary to develop marketing communication support in the implementation of logistics projects in high-tech areas of sustainable development on an integrative, virtual basis. Innovative techniques for managing international marketing communications of high-tech enterprises should take into account marketing strategic aspects in the context of the steady globalisation of logistics processes of business interaction. It is successful logistics services that provide economic and social agents with constant and urgent access to capital, talents, ideas and consumers.

In the context of modern geopolitical challenges, it is advisable to define the essence of digital marketing and marketing communications management; analyse international Internet marketing management strategies by their types in terms of communications and international scientific and technical cooperation. Specialists in the field of digital marketing provide a description of the enterprise, analyse the financial and economic activities of the Climate Systems Research and Development Centre. The analysis of the management of the company's promotion in social networks, coordination of SEO-optimisation, analysis of the external environment and review of the Ukrainian household appliances market are also good. In this context, it is reasonable to propose ways to improve the management of international Internet marketing communications of the SC "CLIMATE SYSTEMS" in the Ukrainian household appliances market, in particular, to introduce the creation and management of advertising campaigns in Google ADS on the Internet in terms of creativity and innovation [1; 2]. The use of the observation method in marketing research in advertising and public relations is appropriate and effective. It is appropriate to intensify scientific and technical cooperation as a factor in increasing the level of competitiveness of Ukraine's industry in the context of Industry 4.0 and the formation of Industry 5.0. In the recommendations for improving international marketing management, it is advisable to propose an updated CRM system at the Climate Systems SC based on the European platform and the coordination of a chatbot. At the same time, it is necessary to analyse the management of the company's international marketing complex, factors of the external environment of the enterprise, internal marketing factors and find out the management problem that requires a marketing solution.

As part of the offline trade, it is advisable to pay attention to compliance with the principles of sustainable development, namely when distributing goods flows through vending machines, organising personal sales with home delivery. The website should be designed in a modern and pleasant manner in the context of sustainable development. It is advisable to create interfaces on the main banner for timely interactive communication, which

should increase the conversion rate of the website. The website should have attributes that make the company stand out. The website should look modern, stylish and bright.

Management - we assess the state of organisation of the management system and the sufficiency of digitalisation of development management methods, analysing the problems of internal corporate relations and motivation of high labour productivity. The company organises a management and control system using a CRM system. This system is used to analyse sales in stores and the online store, to communicate quickly between employees, to analyse the customer base, and to organise and plan advertising campaigns.

Management problem of the enterprise: a negative trend in the decline in profit in 2021-2022.

Marketing problem of the company: insufficient digital transformation of the modern corporation and inefficient work with all promotion channels, poor application of omnichannel principles.

Given the rapid development of digital communication technologies, high-tech artificial intelligence tools, it is advisable to calculate in more detail the metrics of marketing and communication effectiveness of measures to coordinate the company's Internet marketing communications in the creative plane of sales funnel modelling and sustainable development. It is also advisable to consider a longer time period for analysing the management of the company's marketing complex.

References:

1. Miele website, all analytics and statistics. URL: <https://dnipro.miele.ua/>
2. Official website of the supplier and manufacturer of the equipment. URL: <https://www.miele.de/>
3. Shapoval D. Scientific supervisor: Kasian S. Navigating the marketing landscape: modern concepts in marketing management. Majesty of Marketing: Materials of the XIX International conference for the students and junior research staff. Responsible for publication: Head of thyee Department of Marketing Serhii Kasian. Edited by: Associate Professor of Department of Marketing Tetiana Kuvaieva; PhD student of Department of Marketing Daniil Shapoval (Ukraine, Dnipro, 7 th of December 2023). Ukraine, Dnipro : Dnipro University of Technology, 2023. P. 205-206 (265 p.). [Digital source]. Access mode, 04.03.2024: <https://cutt.ly/QwMQpzRj>
4. Zarządzanie przedsiębiorstwem międzynarodowym. Integracja różnorodności, red. Jan W. Wiktor. wydawca: C.H. Beck, Warszawa, 2017.

КОМПАРАТИВНИЙ АНАЛІЗ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УКРАЇНИ ТА ПРОВІДНИХ КРАЇН СВІТУ

Маленькова М., студентка УС-02

Глущенко Я.І., к.е.н., доцент кафедри міжнародної економіки

Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

malenkova.mama1939@gmail.com

Інновації є ключовим елементом економічного розвитку в сучасному світі та відіграють важливу роль у забезпеченні конкурентоспроможності країн на міжнародному ринку в цілому. Україна, як і інші країни, надає важливого значення розвитку інноваційних технологій та методів їх інтегрування. Однак, порівняно з розвиненими країнами, інноваційна активність України все ще залишається низькою, особливо у воєнний час.

Розвинені країни, такі як США, Японія, Німеччина та Швеція, створюють сприятливе середовище для інновацій, інвестуючи значні кошти в науково-дослідні розробки та технологічні ініціативи. Ці країни активно використовують механізми державної підтримки та заохочують співпрацю між бізнесом, наукою та урядом [1].

На відміну від них, Україна стикається з низкою проблем у розвитку свого інноваційного сектору, таких як недостатнє фінансування науки та відсутність ефективної взаємодії між різними секторами економіки. Тим не менш, уряд України та бізнес-спільнота докладають постійних зусиль для покращення інноваційної інфраструктури та створення сприятливих умов для розвитку інноваційних ідей та технологій.

Недавній звіт Всесвітньої організації інтелектуальної власності (WIPO) показує, що Швейцарія, Швеція, Сполучені Штати, Велика Британія та Сінгапур очолили список найбільш інноваційних економік у світі у 2023 році. Цікаво, що у звіті також підкреслюється значне зростання деяких країн із середнім рівнем розвитку, які за останні десять років стали країнами з найшвидшим зростанням у рейтингу інноваційної діяльності [2].

Якщо проаналізувати рейтинг GII 2023 (Global Innovation Index 2023), який використовує 80 індикаторів для відстеження глобальних інноваційних тенденцій у понад 130 економіках світу, керуючи політиками та бізнес-лідерами щодо стимулювання інноваційної діяльності. То цього року результати звіту були оприлюднені на тлі повільного економічного відновлення після пандемії COVID-19, високих процентних ставок і геополітичного конфлікту [3].

У цьому щорічному рейтингу Китай - єдина країна із середнім рівнем розвитку в топ-30 GII та посідає 12 місце, за ним йде Японія на 13 місці. Ізраїль (14-й) повернувся до топ-15 GII, піднявшись на дві сходинки. Фінляндія (6 місце) має тенденцію до зростання разом із Данією (9 місце), Швецією (2 місце) та країнами Балтії (Естонія 16 місце, Литва 34 місце та Латвія 37 місце).

За останні 10 років Індонезія (61 місце) приєдналася до Китаю, Туреччини (39), Індії (40), В'єтнаму (46), Філіппін (56) та Ісламської Республіки Іран (62) у групі середніх країн за розвитком піднялися в рейтингу GII найшвидше. За останні чотири роки та з початку пандемії Маврикій (57 місце), Індонезія, Саудівська Аравія, Бразилія та Пакистан найбільше піднялися в рейтингу.

Загалом 21 країна перевершила інноваційні процеси, як і очікувалося, порівняно з їх рівнем розвитку, більшість з яких розташовані в Африці на південь від Сахари та Південно-Східній Азії, Східній Азії та Океанії. Індія, Республіка Молдова та В'єтнам 13 років поспіль перевищують показники інновацій. Індонезія, Пакистан і Узбекистан зберігають статус лідерів другий рік поспіль, а Бразилія - третій рік поспіль [3].

Виходячи з таблиці 1 Україна посіла 55 місце згідно щорічного рейтингу GII у 2023 році. Щодо попереднього року, то ми піднялись на два пункти вище наразі, але якщо враховувати 2020 рік, то тенденція є негативною, так як у 2020 році ми займали 45 місце. У 2021 році 49 місце, але роблячи загальні висновки по світу, це відбулося через пандемію. У 2022 році ми зайняли 57 місце через агресію РФ (повномасштабного вторгнення).

Таблиця 1

Рейтинг України за GII (2020-2023)

Рік	Позиція у GII рейтингу	Позиція у рейтингу вхідних інновацій у країну	Позиція у рейтингу вихідних інновацій з країни
2020	45	71	37
2021	49	76	37
2022	57	75	48
2023	55	78	42

Позиція України в рейтингу вхідних інновацій протягом аналізованого періоду значно не вплинула на загальну тенденцію, якщо судити виходячи з загальної картини в усьому світі, залишаючись в діапазоні 71-78 місць, але все ж таки має негативний хист до спаду. Також спостерігається певне зниження позиції України в рейтингу вихідних інновацій з 37 місця в 2020 році до 42 місця в 2023 році, спочатку через пандемію, а надалі через агресію РФ. Дані GII рейтингу свідчать про те, що Україні потрібно вжити заходів для стимулювання інновацій, щоб покращити свої позиції в світовому рейтингу задля продуктивного розвитку країни, особливо в умовах міжнародної інтеграції.

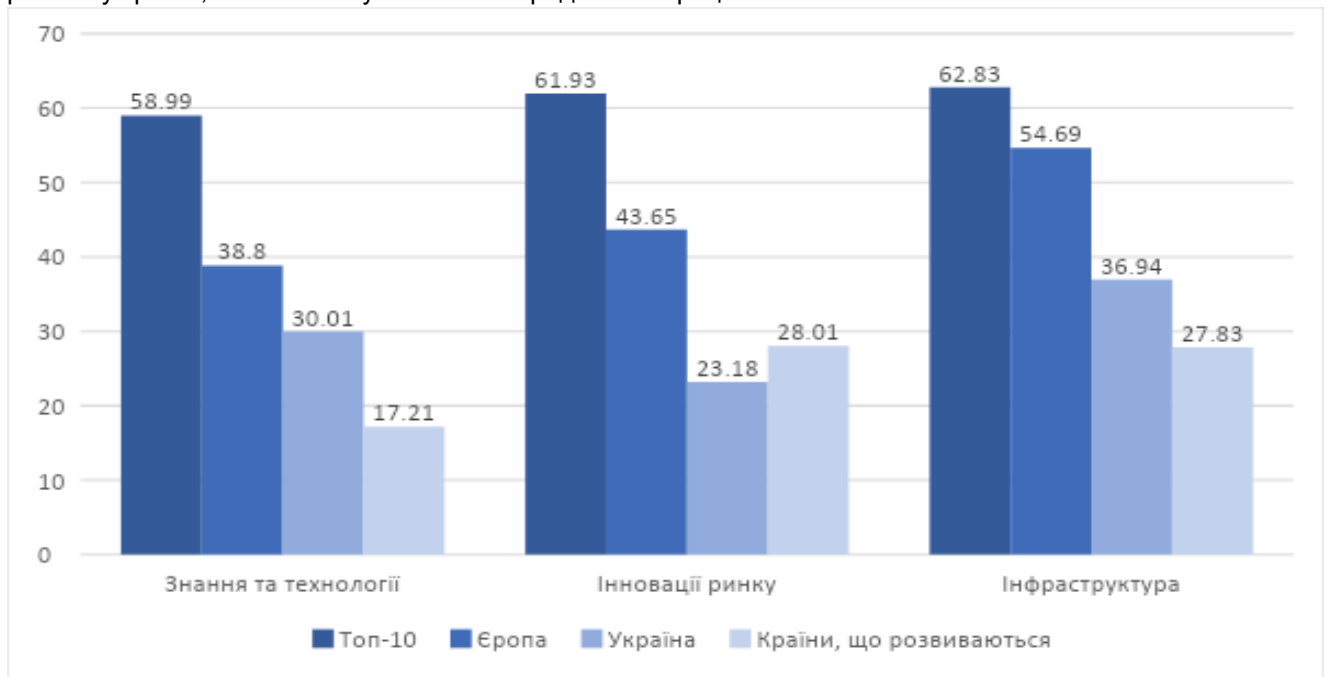

Рис. 1 - Порівняння України з іншими групами країн виходячи з трьох сфер Індексу GII (рейтингові дані індексу)

Побудовано автором на основі [4]

Задля кращого розуміння інноваційної ситуації України, було проведено безліч досліджень, як зі сторони вітчизняних аналітиків, так і з боку іноземних видань. Так як ми використовуємо офіційні дані від GII, то наразі ми можемо провести порівняльний аналіз із деяких сфер індексу GII, відносно інших країн. Візьмемо показник середнього рейтингу (згідно GII) у таких сферах, як знання та технології, інновації ринку та інфраструктура. Порівнювати ми будемо з середнім рейтингом країн топ-10, згідно звіту [3], середньому рейтингу по країнам Європи та з країнами, що розвиваються (у список яких входить Україна).

Проаналізувавши діаграму, ми вже маємо деяку повну картину позиції України у сучасному світі інноваційної діяльності (виходячи з конкретних сфер індексу) у порівнянні з іншими країнами від топу найрозвинутіших країн, до країн, які входять у нашу категорію. Лідерство завжди тримають топ-10 країн, в які входять Швейцарія, Швеція, Сполучені Штати, Велика Британія, Сінгапур і так далі. Всі три індексні показники (топ-10) мають загальне число більше 50, що є дуже високим показником та практично витісняє усі інші рейтинги. У випадку з інфраструктурою, то країни Європи дають доволі непогану конкуренцію лідерам, в інших випадках, таких як знання та технології, інновації ринку, країни Європи досі намагаються досягнути кращих показників, але не дуже успішно. Щодо до України, то ми не досягли ні рівня лідерів, ні хоча б Європи. Навіть у інноваціях ринку, ми маємо показники менші за показники країн, що досі розвиваються. Якщо узагальнити висновки, то Україні є ще куди рухатись та є виклики, які ми повинні вирішити. Ми не займаємо лідерські позиції навіть у категорії країн, що розвиваються. Стабільність у цьому випадку - це не є хороший показник. Хоча Україна з кожним роком дає деякий поштовх розвитку інновацій в цілому, цей процес все одно занадто повільний, а якщо враховувати воєнний час, то багато інноваційних проектів взагалі скасували чи призупинили до кращих часів. Інновації є ключовим фактором для підняття статусу нашої країни, тому уряду треба зосередитись на відновленні процесу інноваційної діяльності., а враховуючи ситуації, інноваційна діяльність може також охоплювати воєнний сектор.

Література.

1. Інноваційні моделі у провідних країнах URL: https://www.nas.gov.ua/siaz/Ways_of_development_of_Ukrainian_science/article/14016.2.1.001.pdf
2. Global Innovation Index 2023 URL: https://www.wipo.int/pressroom/en/articles/2023/article_0011.html
3. Global Innovation Index 2023 statistics URL: <https://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo-pub-2000-2023-en-main-report-global-innovation-index-2023-16th-edition.pdf>
4. Global Innovation Index Ukraine 2023 URL: <https://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo-pub-2000-2023/ua.pdf>

РОЛЬ ІННОВАЦІЙНИХ СИСТЕМ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ МІЖНАРОДНОЇ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ В УМОВАХ ІНДУСТРІЇ 4.0

Моргос О.О., студентка I курсу магістратури ФММ
Войтко С.В., д.е.н., професор завідувач кафедри міжнародної економіки
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

Сучасна харчова промисловість України перебуває на перехресті історичних і технологічних трансформацій, зумовлених реалізацією засад Індустрії 4.0. Це призвело до необхідності розгляду ролі національних інноваційних систем у забезпеченні належного рівня конкурентоспроможності української харчової промисловості в контексті сучасних викликів. Харчова промисловість є стратегічно важливою галуззю України, вона визначається як ключовий сектор економіки та відіграє важливу роль у забезпеченні продовольчої безпеки України та світу. Проте, зростаюча конкуренція на міжнародних ринках, зміни споживацьких уподобань і швидкий темп реалізації технологічних інновацій ставлять під загрозу конкурентоспроможність української харчової промисловості. У контексті Індустрії 4.0 харчова промисловість України стикається з новими викликами. Впровадження цифрових технологій, автоматизація виробничих процесів, використання аналітики даних та інші інновації мають потенціал підвищити рівень ефективності та якості виробництва, але водночас потребують адаптації до нових умов, а також інвестицій у розвиток інноваційних систем.

Тема національних інноваційних систем стає актуальною для харчової промисловості України в умовах повномасштабної війни, коли забезпечення продовольчої безпеки стає критично важливим завданням для країни. Інновації в харчовій промисловості, такі як впровадження новітніх технологій виробництва, розробка нових видів продуктів з підвищеною тривкістю зберігання і збереженням поживності, можуть допомогти забезпечити стійкість харчування в умовах воєнного стану. Крім того, війна породжує економічні виклики, такі як зниження економічної активності, зростання безробіття і зменшення зовнішньої торгівлі. Розвиток інноваційних систем і впровадження засад Індустрії 4.0 у харчову промисловість можуть стати інструментами для зміцнення економічної стійкості країни, забезпечення її конкурентоспроможності на міжнародному ринку та стимулювання економічного зростання.

Таким чином, обговорення проблематики формування та забезпечення ефективності національних інноваційних систем у контексті Індустрії 4.0 є актуальним завданням для підприємств української харчової промисловості. Розроблення стратегій та політик, спрямованих на стимулювання інновацій та підвищення рівня конкурентоспроможності, стане вирішальним фактором для успішного розвитку галузі, що є важливою, оскільки ця галузь допомагає забезпечити продовольчу безпеку, зміцнити економіку та забезпечити стійкість країни в умовах воєнного стану.

Взагалі, поняття інноваційної системи промисловості (ІСП) описує комплекс взаємопов'язаних суб'єктів, процесів, структур та інструментів, які спрямовані на створення, впровадження і поширення інновацій у промисловість. ІСП містить у собі такі складові, як дослідження і розвиток, виробництво, комерціалізацію нових технологій, підтримку підприємництва та розвиток інфраструктури.

Інноваційна система харчової промисловості України має свої особливості, які визначаються специфікою галузі та контекстом її розвитку. Україна, як індустриально-аграрна держава, має значний потенціал у харчовій промисловості, але стикається з викликами, такими як нестабільність на ринках сировини, низька інвестиційна активність у науково-дослідних роботах та обмежені можливості доступу до новітніх технологій. Інноваційна система галузі потребує підтримки держави, створення сприятливого середовища для досліджень і розвитку, сприяння співпраці між науковими установами та підприємствами. Крім того, важливою є підтримка малих і середніх підприємств, які часто є центрами інноваційної активності, а також розвиток кластерів і мереж співпраці для сприяння обміну знаннями та ресурсами у галузі.

Інноваційна система харчової промисловості України пережила значні трансформації в умовах Індустрії 4.0. За останні роки спостерігається широке впровадження цифрових технологій у виробництві, включаючи автоматизацію та використання Internet of Things (IoT) для моніторингу та оптимізації процесів. Науково-дослідні установи та підприємства активно використовують великі дані та штучний інтелект для розробки нових продуктів, оптимізації виробничих процесів та управління якістю. Крім того, з'являються нові фінансові інструменти та стимули для підтримки інноваційних розробок, сприяючи розвитку інноваційної інфраструктури та забезпечуючи конкурентоспроможність галузі на міжнародному ринку.

Складові інноваційної системи харчової промисловості України, їх структурні елементи та пов'язані з ними процеси Індустрії 4.0, а також роль цих складових у забезпеченні міжнародної конкурентоспроможності харчової промисловості систематизуємо в табл. 1.

Таблиця 1

Характеристика складових інноваційної системи (ІС) харчової промисловості України в умовах Індустрії 4.0 у забезпеченні її міжнародної конкурентоспроможності

Складові ІС	Структурні елементи	Компоненти Індустрії 4.0	Роль у забезпеченні міжнародної конкурентоспроможності
-------------	---------------------	--------------------------	--

Науково-дослідна база	Дослідницькі інституції, університети, наукові центри	Штучний інтелект, аналітика даних, інтернет речей	Розвиток і впровадження передових технологій для оптимізації виробництва та контролю якості
Технологічна інфраструктура	Виробничі підприємства, лабораторії, інноваційні центри	Автоматизація, робототехніка, цифрові двійники	Підвищення рівня ефективності виробництва та зменшення витрат за рахунок впровадження передових технологій
Людський капітал	Кадри з високим рівнем кваліфікації, освічені фахівці	Навчання та перекваліфікація, дистанційне навчання, мобільні додатки	Забезпечення наявності кваліфікованих кадрів, здатних до роботи з передовими технологіями харчової промисловості
Інноваційна політика	Законодавчі та регуляторні акти, фінансова підтримка, стимулювання інновацій	Цифрові стратегії, інноваційні фонди, підтримка стартапів	Створення сприятливого середовища для розвитку інновацій та прискорення темпів технологічного розвитку харчової промисловості
Мережі співробітництва	Кластери, бізнес-асоціації, науково-промислові партнерства	Хмарні технології, блокчейн, додатки для спільної роботи	Підвищення можливостей для обміну знаннями та технологічними рішеннями між партнерами, що сприяє інноваціям та швидкому впровадженню нововведень

*) Складено на основі [1]

Згідно з табл. 1, важливими компонентами Індустрії 4.0 для інноваційного забезпечення міжнародної конкурентоспроможності харчової промисловості України є штучний інтелект, аналітика даних та автоматизація (включаючи робототехніку). Ці компоненти надають можливість оптимізувати процеси виробництва, підвищувати якість продукції, знижувати витрати та забезпечувати більш точне прогнозування попиту на ринку, що є ключовими складовими у підвищенні рівня конкурентоспроможності. Також важливими є хмарні технології та блокчейн, які сприяють забезпеченню ефективності комунікацій та безпеки даних у харчовій промисловості. На рис. 1 представлена схема впливу суб'єктів інноваційної системи на компоненти Індустрії 4.0 та на визначники міжнародної конкурентоспроможності харчової промисловості компонентів Індустрії 4.0, що базується на результатах проєкту Української стратегії Індустрії 4.0 – візії напрямів її розвитку до 2030 р.

Рис. 1. Схема впливу суб'єктів інноваційної системи на компоненти Індустрії 4.0 та на визначники міжнародної конкурентоспроможності харчової промисловості

Побудовано на основі [2]

З рис. 1 видно, що представлені суб'єкти ІС забезпечують ефективне функціонування таких компонентів Індустрії 4.0 у забезпеченні міжнародної конкурентоспроможності харчової промисловості, як розумні продукти й сервіси; сервісні бізнес-моделі; «розумна» фабрика; «розумна логістика» «розумне зберігання»;

«Social Web». Розвиток цих компонентів надає позитивний ефект на визначені на рис. 1 визначники міжнародної конкурентоспроможності харчової промисловості для здобуття конкурентних переваг на міжнародних ринках.

Таким чином, роль інноваційної системи харчової промисловості в умовах Індустрії 4.0 у забезпеченні її міжнародної конкурентоспроможності полягає в удосконаленні механізмів виробництва, оптимізації процесів управління, забезпеченні безпеки та якості продукції, а також у швидкому реагуванні на зміни у попиті та вимогах ринку. Це сприяє не лише збільшенню продуктивності, а й покращенню досвіду клієнтів, скороченню часу до виходу на ринок, зниженню собівартості продукції та підвищенню рівня її якості та інноваційності. Це, зі свого боку, створює перспективу для більшої привабливості продукції харчової промисловості України для зарубіжного клієнта та стимулює її конкурентоспроможність на міжнародному ринку в умовах Індустрії 4.0.

Література:

1. Боднарук О. В. Умови формування національної та регіональної інноваційних систем. *Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності*. 2013. 1(1). URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Tpaeiv_2013_1_1_39 (дата звернення: 07.03.2024).
2. Юрчак О. Українська стратегія Індустрії 4.0 – 7 напрямів розвитку. *Індустрія 4.0 в Україні* : вебсайт. URL: <https://industry4-0-ukraine.com.ua/2019/01/02/ukrainska-strategiya-industrii-4-0-7-napriankiv-rozvitku/> (дата звернення: 07.03.2024).

ІНТЕЛЕКТУАЛЬНА ЕКОНОМІКА ЯК СКЛАДОВА ПАРАДИГМИ ПРОГРЕСИВНОГО ПОСТІНДУСТРІАЛЬНОГО РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНИХ

Седлецкий Н. Р., студент ФММ

Петренко К.В., кандидат економічних наук, доцент кафедри міжнародної економіки

Національний технічний університет України

«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

sedleckijnikita6@gmail.com

Однією з характерних особливостей функціонування економічних систем сучасності є активізація різномірних процесів кризового характеру, що спостерігаються як у контексті наростання глобальних протиріччів розвитку ринкових взаємовідносин (суперечності реальних принципів провадження національних політик у частині зовнішньоекономічної діяльності, переважання критеріїв економічності та оптимальності над гуманістично-орієнтованими засадами сталого розвитку), так і у розрізі функціонування мікроекономічних систем (неможливістю подолання ними традиційних практик, характерних суспільно-економічним формаціям індустріального типу). У своїй сукупності, означені аспекти свідчать про незавершеність трансформаційного переходу глобальних економічних систем, який відзначається поступовим відходом від індустріалізму до постіндустріальних засад організації суспільно-економічних відносин на різних рівнях їх реалізації. Перш за все, означена проблематика є актуальною у рамках ефективного функціонування національних інноваційних систем для яких згадані аспекти слугують інгібіторами прогресивного зростання й у більшості своїй виступають кризоутворюючими факторами.

Слід зауважити, що одним з первинних концептів на яких базуються системи економічних взаємодій постіндустріального типу є теорія інтелектуальної економіки. Наріжним каменем «інтелектуальної економіки» як поняття економічної науки є перш за все категорія «інтелекту» – специфічного ресурсу нематеріального характеру, що характеризується невичерпністю, універсальністю на високим потенціалом до відтворення за умови створення сприятливих умов його культивування. Об'єктивний перехід прогресивних економічних систем до застосування підходів інтелектуальної економіки є еволюційно обумовленим. До прикладу, суспільства доіндустріального типу функціонували на базі економічних систем з елементарним розподілом праці та широкою розповсюдженістю ручних форм праці, таким чином, відповідний простір до оптимізаційних заходів будовався навколо можливостей до підвищення ефективності виробничого потенціалу економічної системи за рахунок механізації/автоматизації відповідних процесів. Закономірним в даному випадку став перехід до індустріальної парадигми економічних відносин, яка базувалася на принциповій спрямованості управлінської діяльності у напрямку автоматизації виробничих процесів як першочергового фактору нарощення ефективності, водночас, сама економічна система розглядалася у її дегуманізованому форматі, у якості набору техніко-економічних параметрів, які визначають перспективну ефективність функціонування підприємницького утворення. Активний розвиток технологій, виникнення концепцій інноваційного розвитку в індустріальну епоху обумовив актуалізацію категорії «інтелекту», що є первісним фактором виникнення будь-якого технологічного продукту або управлінського рішення, вимагаючи селективного підходу до обрання конкретних управлінських практик організації економічних відносин та відповідного врахування людського фактору. Таким чином, можна виділити наступні причини актуалізації засадничих положень інтелектуальної економіки у частині забезпечення ефективного розвитку національних інноваційних систем:

- зростання цінності ресурсного підґрунтя категорії «інтелекту», що характеризується невичерпністю, уніфікованістю засобів застосування та високими показниками економічного відтворення у межах підприємницької структури, що може бути застосовано як у розрізі виробничо-технічних, так і управлінських аспектах основної діяльності;
- загальна цифровізація економічних взаємодій, що характеризується становленням інформаційного поля як повноцінного простору реалізації економічних відносин, створення специфічних форм комерціалізації відповідних інформаційних технологій;
- актуалізація проблематики подолання суперечностей індустріальних форм організації економічних відносин, що характеризувалися нехтуванням наслідками неконтрольованого ресурсного споживання та відповідними екологічними екстерналіями;
- інтернаціоналізація економічного розвитку, його глобальний характер, що відзначається наявністю широких можливостей до трансферу технологій, мобільністю капіталу та робочої сили;
- підвищення параметрів інтелектуальності товарів, що супроводжується паралельним зростанням потреби комерційного сектору в організаційних механізмах трансферу знаннєвого ресурсу, його формалізації у конкретному інноваційному продукті [1, с. 7];

- становлення інновацій як в першу чергу комерціалізованої форми знаннєвого ресурсу та технологічного продукту, що вимагає культивування необхідних організаційно-економічних умов його ініціації, генерації, імплементації та дифузії у рамках традиційного інноваційного циклу;
- трансформація морально-ціннісних векторів розвитку суспільства у напрямку сталості та гуманізації економічної системи, забезпечення її інклюзивності.

Таким чином, на сучасному етапі розвитку глобальна економічна система знаходиться в процесі парадигмального переходу, що виявляється у завершенні четвертої індустріальної революції, прискореній глобалізації, інтелектуально-технологічній трансформації продуктивних сил та загальній інкрементальній ентропії техніки та технологій, їх дифузії в усі сфери суспільного відтворення [2].

Варто зазначити, що процес становлення механізмів інтелектуально-орієнтованого розвитку у рамках національних інноваційних систем базується на, відмінних від традиційних, ресурсних компонентів, характерних індустріальним формам економічної організації. Ключовими ресурсними компонентами інтелектуальної економіки як складової національної інноваційної системи, а саме:

1. *Інтелектуальний ресурс* характеризується узагальненою сукупністю компетентнісних та особистісних якостей людського капіталу, які формують нематеріальний базис оптимізації внутрішніх бізнес-процесів підприємницької структури та імплементації відповідних інноваційних рішень.

2. *Інформаційний ресурс* представляє собою первинний цифровий ресурс описових даних щодо конкретного об'єкта, цінність якого визначається перш за все параметрами своєчасності, актуальності та належної аналітичної обробки, що в умовах високої конкурентності ринкового середовища здатне забезпечити базові переваги в системі прийняття управлінських рішень.

3. *Знаннєвий ресурс* виявляє себе у якості структурованих, науково-обґрунтованих та систематизованих відомостей щодо функціонування конкретної природної, виробничо-технічної або організаційної системи, формуючи тим самим емпіричний базис оперативного та стратегічного управління, а також відповідний первинний ресурс генерування інноваційного продукту.

4. *Технологічний ресурс* характеризує упорядковану сукупність технічних процесів імплементації яких на рівні підприємницького утворення здатне забезпечити скорочення показників часової, трудової, грошової ресурсоемності у частині зниження непродуктивних позбавлених інтелектуальної складової витрат ресурсів.

5. *Креативний ресурс* є специфічною категорією притаманною людському капіталу і визначається спроможністю кадрового потенціалу підприємства до генерації інноваційних рішень нестандартного характеру, максимальній реалізації індивідуального потенціалу й забезпечується культивуванням сприятливого людино-орієнтованого інклюзивного робочого середовища.

Таким чином, взаємодія означених вище ресурсних компонентів формує об'єктивне підґрунтя до розвитку інтелектуальної складової національних інноваційних систем, що має виявлятися у відповідних процесах структурної дифузії та еволюційної трансформації. Інтелектуалізація національних інноваційних систем, покликана перш за все на трансформацію самого інноваційного циклу, його інструментального збагачення такими засобами, що дозволяють, по-перше, інтегрувати взаємодію держави (у ролі ініціатора та модератора), освітніх установ (у ролі генератора знаннєвого ресурсу та інноваційних рішень), бізнес-сектору (у ролі споживача інноваційного продукту та предметного поля його дифузії), громадського сектору (який виступає з одного боку, джерелом інтелектуального потенціалу, а з іншого кінцевим бенефіціаром суспільних вигод, створених інноваційним продуктом); по-друге, забезпечення сталості та керованості процесів економічного розвитку у частині їх відповідності об'єктивним кон'юнктурним умовам екологічного та соціального середовища провадження підприємницької діяльності та загалом реалізації економічних відносин.

Література.

1. Довгаль О. А., Фоміна Є. В. Інтелектуалізація глобального економічного розвитку : монографія. Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна. 2022. 192 с.

2. Єрешко Ю. О. Парадигма інтелектуальної економіки. *Економіка і суспільство*. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-27-48>.

ПРОБЛЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОГО ФУНКЦІОНУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІННОВАЦІЙНОЇ СИСТЕМИ

Шишов Д.І., студент ФММ

Петренко К.В., кандидат економічних наук, доцент кафедри міжнародної економіки

Національний технічний університет України

«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

shyshovdenys53@gmail.com

Одним з актуальних векторів розвитку сучасних економічних систем є їх інноваційна спрямованість, що виявляється на різних рівнях ієрархічної організації й полягає у формуванні стійких економічних та управлінських передумов генерування інноваційного продукту та подальшого проходження ним основних стадій інноваційного циклу. Значне поживлення академічного та комерційного інтересу у частині дослідження прикладних механізмів організації національних інноваційних систем та відповідного інструментарію стимулювання їх динамічного розвитку напряду пов'язане з самою природою інновацій як економічної категорії, адже сутність інноваційного продукту полягає у кардинальному переосмисленні наявної структури, процесу та внутрішніх взаємозв'язків конкретної виробничої або управлінської системи, що дозволяє усунути непродуктивні складові витратної структури, мобілізувавши додаткові резерви зростання параметрів ефективності. Разом з тим, процес створення й подальшої прикладної імплементації інноваційного продукту представляє собою комплексний та багатокомпонентний процес, що з позиції мікрорівня визначається необхідністю адаптації існуючих управлінських та техніко-технологічних параметрів внутрішньої структури підприємства, забезпечення його організаційної готовності до впровадження інновацій, водночас, у розрізі функціонування макросистем порушена проблематика знаходить своє відображення у ефективній побудові національної інноваційної системи, характеристики якої визначаються системні параметри середовища генерації та комерціалізації інноваційних продуктів та послуг, їх ринкової життєздатності тощо. У рамках даного дослідження пропонується зупинитися на проблематиці забезпечення ефективного функціонування національних інноваційних систем.

Дослідження питань стимулювання розвитку інноваційних продуктів та побудови спеціалізованих національних систем розвитку даного напрямку інноваційної діяльності є предметом наукового пошуку багатьох вітчизняних та іноземних досліджень й характеризується наявністю широкого кола трактувань поняття «національна інноваційна система». Узагальнено можна виділити наступні підходи до інтерпретації та сутнісного наповнення поняття національної інноваційної системи:

1. *Функціональний підхід* характеризує національну інноваційну систему у якості організованої сукупності спеціалізованих освітньо-наукових та комерційних установ, які провадять діяльність у сфері здійснення прикладних досліджень, націлених на пошук інноваційних рішень практичного характеру в конкретних функціональних або галузевих сферах.

2. *Інституційний підхід* визначає національну інноваційну систему як сукупність суб'єктів національного інституційного ландшафту, переважно владних структур та відомств, які забезпечують нормативну регламентацію інноваційного процесу у рамках національної економіки, провадять відповідні стимуляційні заходи, ініціюють створення та розвиток організаційної інфраструктури реалізації інноваційної активності підприємницьким сектором, надають відповідну фінансову або консультативну підтримку тощо.

3. *Структурний підхід* ідентифікує національну інноваційну систему як одну з підструктур національної економіки, що об'єднує у собі спеціалізовані організаційні утворення та установи, які реалізують діяльність у сфері розробки, організаційної підтримки та впровадження інноваційних продуктів, у їх відповідному взаємозв'язку та взаємозалежності з іншими підструктурами економічної системи.

4. *Системний підхід* полягає у розгляді національної інноваційної системи у якості комплексної поліфункціональної та поліструктурної системи, яка поєднує у собі комплекс, з одного боку, інституційних елементів, які регламентують конкретні аспекти провадження інноваційної діяльності, організації та установи, що здійснюють генерацію та безпосередньо імплементацію інноваційних продуктів, а з іншого, безпосередньо сукупність факторів екзогенного характеру, які виступають базовими детермінантами внутрішнього потенціалу економічної системи до генерації інновацій, паралельно формуючи собою відповідні передумови успішної комерціалізації інноваційних рішень.

В результаті систематизації наведених підходів можна стверджувати, що національна інноваційна система представляє собою організовану сукупність суб'єктів інституційного середовища, комерційного сектору, державних установ, які у своєму взаємозв'язку формують передумови виникнення, повноцінної розробки, комерціалізації та дифузії інноваційного продукту у межах національної економіки. Варто зауважити, що на сьогоднішній день, набуває поширення практика створення національних економіко-інноваційних систем, що окрім вищезгаданих аспектів визначають цільовим вектором розвитку забезпечення сталості інноваційного процесу та генерованих їм рішень з метою досягнення стійкого та гармонійного розвитку, не лише економічного, але й соціального та екологічного середовища бізнесу [1, с. 80].

Слід зазначити, що в актуальних умовах економічної дійсної має місце існування низки обмежуючих факторів досягнення ефективного функціонування національної інноваційної системи, зумовлених наступними системними проблемами розвитку:

1. Наслідки функціонування воєнної економіки, що характеризуються фізичною руйнацією виробничо-технічного потенціалу держави, знищенням відповідного інфраструктурного забезпечення економічної діяльності, розбалансуванням бюджетної системи тощо.

2. Динамізм внутрішньодержавних інституційних перетворень, які відзначається низьким рівнем прогнозованості змін вітчизняного нормативно-правового поля, що в умовах базово високої ризикованості інноваційної діяльності, слугує додатковим дестимулюючим фактором.

3. Слабкий рівень розвитку вітчизняної інноваційної інфраструктури, що включає в себе організаційні елементи, які забезпечують підтримку здійснення інноваційної діяльності на всіх стадіях інноваційного циклу, починаючи з генерації ідеї, закінчуючи міжгалузевою дифузією відповідного продукту.

4. Надмірний рівень фіскального та загального контрольно-адміністративного навантаження бізнесу, що з одного боку, обмежує фінансові можливості бізнес-сектору, а з іншого знижує зацікавленість іноземних інвесторів у фінансуванні перспективних вітчизняних проєктів інноваційного спрямування.

5. Високий рівень корупційності національної інституційної системи, що виступає додатковим фактором інвестиційної невизначеності паралельно обумовлюючи виникнення ризиків, пов'язаних із правовим захистом приватної власності.

6. Відсутність повноцінної інформаційно-консультативної підтримки владними органами суб'єктів інноваційної активності, що власне посилює наявні адміністративні бар'єри і обумовлює виникнення комунікаційного розриву між реальними потребами бізнес-сектору та державними інтересами [2, с. 228].

7. Прискорення процесів інтелектуальної міграції, що істотно впливає на параметри розвитку вітчизняного людського капіталу, тим самим обмежуючи ресурсний потенціал імплементації інноваційної продукції бізнесом.

8. Відсутність повноцінно діючого фінансового ринку, що обумовлює неможливість використання активними суб'єктами інноваційної діяльності перспективних фінансових інструментів залучення інноваційного ресурсу.

9. Слабкий рівень розвитку інституту інтелектуальної власності, відсутність повноцінних оформлених інституційних форм його захисту у рамках національної правової системи.

10. Об'єктивна неефективність законодавчих механізмів реалізації сучасних форм державно-приватного партнерства, що унеможлиблює здійснення ефективної співпраці приватного сектора і держави в умовах динамічної ринкової системи.

Виходячи з викладених вище результатів аналітичного дослідження, можна стверджувати, що забезпечення функціонування ефективно діючої національної інноваційної системи потребує не лише ретельної розробки інституційних засад її побудови, а й подолання низки системних проблем розвитку, які впливають як на параметри сприятливості самого макроекономічного середовища їх імплементації, так і на потенціал підприємницьких утворень до їх успішної організаційної адаптації та комерціалізації.

Література

1. Одрехівський М. В., Когут У. І. Проблеми формування еко-інноваційної політики. Вісник Національного університету "Львівська політехніка": Серія "Проблеми економіки та управління. 2022. № 2 (6). С. 76-89.

2. Тютюнникова С. В., Фрідман О. А. Національна інноваційна система: сучасні тренди та виклики для України. Вісник ХНУ імені В. Н. Каразіна. Серія «Міжнародні відносини. Економіка. Країнознавство. Туризм». 2020. № 12. С. 224-232.

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ЗДІЙСНЕННЯ МІЖНАРОДНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТНК НА ЗАСАДАХ ІНДУСТРІЇ 4.0

Щур К.О

Студентка кафедри міжнародної економіки

Корогодова О.О.,

к.е.н, доцент, доцент кафедри міжнародної економіки

Національний технічний університет України

«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського», м. Київ, Україна

katernashchur21@gmail.com

o.korogodova@kpi.ua

Міжнародна діяльність є невід'ємною складовою економічного розвитку кожної країни, особливо в умовах відкритої економіки та швидко зростаючої глобалізації. Потужний механізм міжнародної торгівлі стимулює зростання виробництва, сприяє розвитку нових технологій та інновацій, а також сприяє підвищенню конкурентоспроможності національних компаній на міжнародному ринку.

Підприємства, які мають підрозділи та бізнес-операції у різних країнах, є ключовими учасниками міжнародної торгівлі та міжнародної діяльності. Вони мають значний вплив на глобальні економічні процеси, такі як виробництво, розподіл, торгівля та інвестиції. Зазвичай, це транснаціональні корпорації (ТНК), які володіють значними ресурсами та можливостями, використовують свої глобальні мережі постачальників, дистриб'юторів та клієнтів для забезпечення ефективного функціонування на різних ринках світу. Завдяки своїм масштабам і ресурсам ТНК мають можливість впливати на умови торгівлі та економічні політики країн перебування.

Згідно з пунктом 1 (а) проекту Кодексу поведінки транснаціональних корпорацій, транснаціональні компанії є підприємствами, незалежно від країни їхнього походження та власності, що можуть бути приватними, державними чи змішаними. Вони мають підрозділи в двох або більше країнах, незалежно від їхньої правової форми чи сфери діяльності. Ці підрозділи діють за певною системою ухвалення рішень, яка дозволяє їм вести спільну політику та стратегію через один або кілька центрів. В рамках цих структур підрозділи взаємодіють за принципами власності або інших форм співробітництва, що дозволяють одному чи декільком з них суттєво впливати на діяльність інших, спільно використовувати знання та ресурси та ділити відповідальність [2].

ТНК сприяють економічному зростанню та підвищенню рівня життя, але також призводять до монополізації та експлуатації праці у слаборозвинених країнах. ТНК використовують свою глобальну присутність для створення інновацій та впровадження передових технологій, що сприяє загальному технологічному розвитку. Вони також уникають деяких національних регуляцій, переміщуючи виробництво та фінанси між країнами, що створює виклики для урядів. Міжнародна діяльність ТНК впливає на міжнародні організації, але їхнє втручання часто порушує міжнародне право.

ТНК - виробники і постачальники, що активно споживають природні ресурси і мають значний екологічний вплив. ТНК використовують різницю в екологічних стандартах між країнами, щоб переміщувати шкідливе виробництво до країн з менш строгими стандартами. Часто це призводить до ігнорування екологічних проблем. Однак, міжнародна діяльність ТНК також підвищує екологічну свідомість за рахунок впровадження безпечних технологій і практик. Підприємницькі структури транснаціонального типу інвестують в природоохоронні проекти, розробляють та впроваджують екологічно безпечні технології.

У традиційних бізнес-моделях підприємства прагнули до масового виробництва стандартизованої продукції для зниження витрат і підвищення продуктивності. Проте, у епоху Індустрії 4.0 ці підходи втрачають ефективність. Завдяки цифровим технологіям підприємства можуть впроваджувати персоналізовану масову продукцію, що відповідає індивідуальним потребам клієнтів. Цей перехід змінює бізнес-моделі в промисловості, зміщуючи фокус з економії виробництва на створення персоналізованих продуктів. Такий підхід дозволяє компаніям швидко реагувати на зміни в попиті та пристосовуватися до ринкових тенденцій, що сприяє створенню унікальних продуктів та покращенню взаємодії з клієнтами. Індустрія 4.0 вирізняється повністю новим рівнем цифровізації та взаємодії між об'єктами виробництва, що вимагає від ТНК гнучких ланцюгів постачання та реагування на зміни в реальному часі. Індустрія 4.0 впроваджує нові стандарти у сфері стійкого розвитку та модернізує технологічні аспекти бізнесу. Транснаціональні корпорації, застосовуючи ці принципи, отримують інструменти для ефективного управління, оптимізації бізнес-процесів та раціонального використання ресурсів, зменшуючи негативний вплив на навколишнє середовище.

Прискорення виходу на міжнародний ринок через доступність цифрових технологій дозволяє компаніям швидко адаптуватися до попиту та виготовляти потрібну продукцію, що забезпечує їм конкурентні переваги. Застосування передових технологій, таких як Інтернет речей, штучний інтелект та

великі дані, дозволяє ТНК адаптуватися до мінливого ринкового середовища та максимізувати ефективність виробництва. Інвестиції стають важливим елементом глобальної діяльності ТНК у контексті Індустрії 4.0 [3]. Міжнародні економічні взаємодії між економічними системами різних країн та наднаціональними регуляторами сприяють стабілізації розвитку засобів виробництва та людського капіталу, сприяючи поліпшенню умов життя людей в епоху Індустрії 4.0. Провідними лідерами в апробації зазначених змін є саме транснаціональні утворення як частина інноваційної екосистеми суспільства [4].

У підсумку, міжнародна діяльність транснаціональних корпорацій (ТНК) відіграє важливу роль у глобальному економічному розвитку, сприяючи економічному зростанню, впровадженню нових технологій та підвищенню конкурентоспроможності на міжнародному ринку. Індустрія 4.0 вносить нові стандарти у сферу сталого розвитку та модернізує технологічні аспекти бізнесу, що дозволяє ТНК адаптуватися до змін у ринковому середовищі та максимізувати ефективність виробництва.

Література:

1. Про зовнішньоекономічну діяльність: Закон України від 16.04.1991р. № 960-XII. Відомості Верховної Ради України. 1991. № 29. С. 377
2. A History of Attempts to Regulate the Activities of Transnational Corporations: What Lessons Can Be Learned? // Friends of the Earth-England, Wales and Northern Ireland. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: www.corporate-accountability.org/eng/documents/1999_and_earlier/a_history_of_attempts_to_regulate_activities_of_tncs.doc.
3. Транснаціональні корпорації : навч. Посіб. / С. В. Войтко, О. А. Гавриш, О. О. Корогодова, Т. Є. Моїсеєнко. — Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, Вид-во «Політехніка», 2016. — 208 с. — Бібліогр. : с. 180 – 100 пр.
4. Н. О. Черненко, О. О. Корогодова, Т. Є. Моїсеєнко, Я. І. Глущенко Вплив індустрії 4.0 на інвестиційну діяльність транснаціональних корпорацій Наукові горизонти. Том 23 №10. 2020. с. 68-78 [https://doi.org/10.48077/scihor.23\(10\).2020.68-77](https://doi.org/10.48077/scihor.23(10).2020.68-77)

**СЕКЦІЯ 4. НАУКОВО-ТЕХНІЧНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО ЯК ФАКТОР ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ
КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПРОМИСЛОВОСТІ УКРАЇНИ**

ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ ГАЗОТРАНСПОРТНОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Гавриш О. А, д.т.н., професор, професор кафедри міжнародної економіки,
Вижанов О. С., аспірант кафедри міжнародної економіки,
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»,
o.gavrysh@kpi.ua, svuzhanov@gmail.com

Аналіз та оцінювання поточної енергоефективності та надійності газотранспортної системи є критичним завданням, особливо в умовах війни та постконфліктного відновлення. Забезпечення енергетичної безпеки, ефективності, економії та постачання енергоресурсів є важливими для стабільності країни, тому вони визначаються як пріоритетні та важливі елементи державної політики. Ця робота має на меті дослідити енергоефективність та стабільність газотранспортної системи України в контексті євроінтеграції.

Незважаючи на виклики, пов'язані з військовою агресією Росії, Україна активно просуває процес євроінтеграції. Військова агресія створює загрозу для безпеки країни в цілому та енергетики зокрема, тому нагальним завданням є найшвидше можливе створення сучасної, енергоефективної та конкурентоспроможної країни в Європі з кліматично нейтральною та декарбонізованою економікою.

Було встановлено, що рівень розвитку енергетичного сектору в сучасних умовах є визначеним. Україна вже показала значні досягнення у виконанні угоди з ЄС у сфері енергоефективності та відновлюваних джерел енергії.

Державне управління з енергоефективності продовжує приділяти великі ресурси для виконання своїх обов'язків, зокрема в рамках реалізації 4-го енергетичного пакету, щоб зміцнити та розширити довіру від ЄС. Це сприяло перетворенню енергетичного сектору України та приближенню нашої країни до стандартів ЄС. З урахуванням географічного положення України, вона продовжує бути важливим партнером ЄС у сфері енергетичної безпеки.

Попри наявність численних нерозв'язаних проблем в національному енергетичному секторі, поточне керівництво України демонструє готовність виконувати свої обов'язки в рамках Енергетичного Співтовариства, інтегруючи розроблену нормативну базу ЄС у внутрішнє законодавство. Успішна співпраця з Україною не лише зміцнює безпеку енергопостачання ЄС, але й підвищує передбачуваність та прозорість транспортування газу. Отримані результати мають велике значення для майбутніх досліджень, зокрема в області забезпечення енергоефективності в повоєнний період.

Сприяння сталому розвитку суспільства визначається як ключове завдання сучасності, що сприяє довготривалому існуванню та розвитку культури. В цьому контексті, провідні енергетичні компанії світу відіграють важливу роль, відповідаючи на глобальні виклики, такі як перехід світової економіки до стадії рецесії, змінливість цін на світовому ринку, поширення COVID-19 та інші фактори. Проте, розвиток енергетики України зазнає труднощів через внутрішні проблеми, викликані рядом факторів, включаючи втрату сировинної бази, вугільних та енергетичних ресурсів через російсько-українську війну та тимчасову окупацію територій на сході країни, зниження обсягів транспортування російського газу до Європи, низьку продуктивність національної економіки та відставання в економічному розвитку від Європи.

Війна негативно впливає на енергетичну галузь України. Об'єкти енергетичної інфраструктури, які мають велике фінансове, гуманітарне та геополітичне значення, особливо вразливі до російської агресії. Проте, не дивлячись на це, українська енергетична система виявляє високу стабільність, а професіонали в галузі енергетики відзначаються винятковою відданістю у забезпеченні безперебійної роботи галузі під час війни.

Вивчаючи джерела, пов'язані з проблемою дослідження, можна зробити висновок, що питання енергоефективності привертає значну увагу вітчизняних та іноземних дослідників.

Робота А. Губерт, яка аналізує вітчизняний досвід та практики Європейського Союзу з точки зору стимулювання енергоефективності, є важливою для цього дослідження [3].

А. Багатеренко та О. Гончаренко у своїй роботі проводять аналіз та характеристику спроб України запозичити позитивні особливості енергетичного сектору Європи [2].

Т. Косова та А. Тітаренко зосереджуються на значенні інтегрованої звітності для забезпечення сталого розвитку електроенергетики України в своїй роботі [4].

Втім, варто взяти до уваги, що проблема, що досліджується, вимагає глибокого аналізу. Отже, розгляд нормативно-правової основи в області енергоефективності доповнює теоретичну базу цього наукового дослідження. Таким чином, ціль цієї статті полягає в дослідженні енергоефективності та стабільності

газотранспортної системи України в контексті євроінтеграції. Для досягнення цієї мети було визначено наступні завдання:

1. Встановити ступінь розвитку енергетичної сфери в сучасних умовах.
2. Провести огляд нормативно-правової основи, пов'язаної з забезпеченням енергоефективності.
3. Виявити ключові аспекти впровадження європейського досвіду в області енергоефективності та стабільності газотранспортної системи.

Дослідження базується на науково-емпіричних методах збору та порівняння інформації, які допомогли розкрити сутність національної правової системи. Використовуючи метод комплексного аналізу, було встановлено нормативно-правову основу, що стосується змін у правовій системі та реформ під час війни. За допомогою методів синтезу та узагальнення було визначено основні області реформування під час війни. Теоретичну основу роботи складають роботи вітчизняних та іноземних вчених, а також нормативно-правова основа в області енергоефективності.

Енергетична безпека, енергоефективність та енергозбереження, разом із забезпеченням енергоресурсами, є ключовими для стабільності функціонування країни, регіону або спільноти, і тому вони визнані пріоритетними та важливими аспектами національної політики держави. Незважаючи на очевидну потребу виконання цих завдань, події останніх десятиліть були фрагментарними, а використання енергоресурсів залишається надмірним.

Забезпечення стабільного попиту на енергоресурси, зменшення залежності від імпорту та впровадження організаційно-технічних рішень з енергоефективності як на рівні місцевого самоврядування, так і з урахуванням діяльності органів державної влади, залишаються недостатніми.

Отже, можна зробити висновок, що Україна вже показала вражаючі результати у виконанні Угоди про асоціацію з ЄС, особливо у сфері енергоефективності та відновлюваних джерел енергії. Наші досягнення були визнані нашими європейськими партнерами, що свідчить про те, що ми рухаємося в правильному напрямку. Держенергоефективність продовжує вкладати значні зусилля та ресурси для виконання своїх зобов'язань, включаючи реалізацію 4-го енергетичного пакету, що сприяє зміцненню довіри з боку ЄС. Це стало каталізатором для трансформації енергетичного сектору України та приближення нашої країни до стандартів ЄС [1].

Україна, яка є ключовим транзитним маршрутом, продовжує бути важливим партнером ЄС у питаннях енергетичної безпеки. ЄС особливо зацікавлений у тому, щоб Україна могла надійно та стабільно транспортувати газ через свою територію.

Незважаючи на ряд нерозв'язаних проблем у національному енергетичному секторі, поточне українське керівництво показало свою готовність до виконання зобов'язань у рамках Енергетичного Співтовариства, спрямованих на інтеграцію законодавчої бази ЄС у національне законодавство. Вдале співробітництво з Україною підвищило безпеку енергопостачання ЄС, збільшивши передбачуваність та прозорість транспортування газу, а також зменшило вплив Росії на Центральну-Східну Європу, включаючи Україну.

Отримані результати мають велике значення для майбутніх досліджень, особливо у контексті забезпечення енергоефективності в постквоєнний період.

Література:

1. Гавриш О.А., Вижанов О.С. Енергоефективність та сталість газотранспортної системи України в умовах євроінтеграції / Академічні візії, № 26 (2023), 2023, С. 1 – 12. <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.10369389> URL: <https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/786>
2. Проблеми і перспективи європейської інтеграції України / А. О. Багатуренко та ін. Науковий вісник Інституту міжнародних відносин НАУ. Серія: економіка, право, політологія, туризм. 2013. Т. 1. № 1. URL: <https://jrn1.nau.edu.ua/index.php/IMV/article/view/5915> (дата звернення: 29.10.2023).
3. Губерт А. С. Державне управління у сфері енергозбереження в умовах європейської інтеграції : кваліфікаційна робота магістра : 281 «Публічне управління та адміністрування». Житомир, 2022. URL: http://ir.polissiauniver.edu.ua/bitstream/123456789/13294/1/Hubert_AS_KR_281_2022.pdf (дата звернення: 29.10.2023).
4. Косова Т. Д., Тітаренко А. Д. Проблеми формування інтегрованої звітності сталого розвитку в енергетичній сфері. Розвиток економіки та бізнес-адміністрування: наукові течії та рішення : матеріали II Міжнар. науково-практ. конф., м. Київ, 21 жовтня 2021 р. Т. 2. Київ: Національний авіаційний університет, 2021. С. 211–212. URL: <https://er.nau.edu.ua/handle/NAU/53909> (дата звернення: 29.10.2023).

РЕАЛЬНИЙ СЕКТОР ЕКОНОМІКИ: ПЕРСПЕКТИВИ ВІДНОВЛЕННЯ ЕКСПОРТНОГО ПОТЕНЦІАЛУ

Герасимчук В.Г., д.е.н., професор
gerasymchuk.vh@gmail.com; gerasymchuk.vh@i.ua

В процесі повоєнного відновлення країни особливої уваги потребує реальний сектор економіки. Внаслідок повномасштабної збройної агресії росії проти України дана галузь зазнала відчутних втрат, а саме: скорочення попиту на продукцію вітчизняного товаровиробника, як на внутрішньому, так і на світовому ринку; значне руйнування виробничих потужностей; призупинення інвестиційних проєктів через надвисокі ризики; порушення ланцюгів постачання сировини та готової продукції; низькі темпи скорочення значної частки технологічних процесів, зорієнтованих на випуск продукції з високим рівнем трудомісткості, матеріало- та енергоємності; відтік фахівців високої кваліфікації за межі країни. У цьому зв'язку йдеться, насамперед, про необхідність вдосконалення механізму управління відбудовчими процесами у виробничій сфері, повернення України з групи аграрно-індустріальних країн знову до когорти індустріально розвинених країн світу [1].

Метою проведеного дослідження є пошук раціональних шляхів відновлення та модернізації України, реального сектору економіки на засадах сталого розвитку, зміцнення позицій у системі міжнародних економічних відносин з розробкою відповідних рекомендацій теоретичного та практичного спрямування. За роки незалежності економіка країни пройшла нелегкі етапи свого розвитку, які носили циклічний характер, тобто, етапи спаду-зростання. Класичною основою цих явищ виступає закон попиту та пропозиції. Винятком стала економічна криза 2019-2021 рр., зумовлена пандемією COVID-19. Помітне зростання ВВП у 2021 р. після 24.02.2022 р. різко змінилося в сторону погіршення стану економіки, скорочення виробництва, руйнування інфраструктури, відчутне зниження чисельності населення.

За умови припинення бойових дій, підтримки України з боку країн-партнерів, міжнародних фінансових організацій, максимального використання власних ресурсів, за прогнозами СБ очікується поступове відновлення економіки. На досягнення оперативних (2024 р.), середньострокових (2024-2025 рр.) і довгострокових (2026-2032 рр.) цілей спрямовано комплекс заходів, сформованих на законодавчому та виконавчому рівні держави, а також за участю європейського та світового співтовариства. План економічного відновлення України базується на 9 ключових принципах: повний доступ до ринків країн ЄС та G7; отримання статусу кандидата з подальшим повноправним членством в ЄС і НАТО; формування економічних відносин на принципах дерегуляції та лібералізації; вдосконалення логістичних маршрутів; скорочення експорту сировини, розвиток переробної галузі; зміцнення ВПК; екологічна модернізація; локалізація продукції машинобудівної галузі тощо.

План відновлення або «план Маршалла» для України передбачає реалізацію упродовж 2022-2032 рр. 850 проєктів на суму 750 млрд. дол. План сформовано з 15 національних програм у різних секторах економіки та суспільного життя. Пріоритетним джерелом фінансування програм мають стати заморожені активи країни-агресора. Серед інших джерел: кредити, пільгові позики та гранти міжнародних фінансових інституцій, ЄС, G7, багатьох країн світу, державних установ, експортних агентств, банків, великих міжнародних корпорацій (ТНК) та залучення приватних інвестицій. На успішну реалізацію запланованих заходів спрямована низка інституційних реформ. Важлива роль відведена секторам з відносно високою доданою вартістю. Йдеться, насамперед, про подальший розвиток підприємств машинобудування і металургії, АПК, інформаційної індустрії.

Хоча питома вага АПК в структурі ВВП займає лише 10,6% (2021 р.), Україну в світі сприймають швидше за все як аграрно-індустріальну державу. Країна входить до п'ятірки світових лідерів за експортом основних видів продукції рослинництва. Український АПК виступає одним із провідних гарантів світової продовольчої безпеки. Якщо 20 років тому Україна забезпечувала продуктами харчування 40 млн. людей у світі, то нині – близько 400 млн. За підсумками 2021 р. аграрний сектор показав найвищий приріст виробництва – 14,4%. Продукції аграрного сектору експортовано на суму 27,7 млрд. дол., або 40,7% від загального обсягу експорту товарів. Основними позиціями в структурі експорту аграрної продукції залишаються зернові та зернобобові культури, олія, насіння олійних культур тощо. Частка ЄС у експорті товарів АПК складає 30,1 % [2].

Відновленню та розвитку АПК з урахуванням динаміки підвищення попиту і цін на продовольство у світі має сприяти розробка та реалізація наступних заходів: стимулювання виробництва та експорту готових товарів; можливий перехід від переважного вирощування пшениці, ячменю і кукурудзи на користь технічних культур – сої, соняшника і рапсу; збільшення виробництва сільськогосподарської техніки; диверсифікація каналів транспортування продукції АПК на зовнішні ринки. Намічено виділення щонайменше 37 млрд. дол.

на реалізацію низки проєктів у сфері АПК. Зокрема, на розвиток переробки в аграрному секторі передбачено залучити інвестицій в обсязі 10,2 млрд. дол. [2].

Основою промислового комплексу країни виступають підприємства гірничо-металургійного сектору (ГМС). Сектор чорної металургії України представлено, насамперед, 12 металургійними потужними комбінатами, на долю яких до воєнних дій припадало понад 96% виробництва сталі. На підприємствах ГМС було зайнято майже 600 тис. працівників. Продукція металургів у 2021р. посіла 2-ге місце за обсягами експортних надходжень – 22,8 млрд. дол. Російська агресія призвела до втрат металургійного сектору орієнтовно на 30-40% порівняно з довоєнними потужностями. Через проблеми в ГМС економіка втрачає 6-10% ВВП. Більшість підприємств металургії була сконцентрована у східних та південних регіонах. Лише Азовсталь і ММК ім. Ілліча (м. Маріуполь) забезпечували близько 40% довоєнного виробництва металопродукції та приносили 70% експортної виручки від продажу сталі.

До проблем, що склалися на підприємствах галузі, відносяться: значні пошкодження виробничої бази, інфраструктури; скорочення попиту на металопродукцію на внутрішньому ринку; нестача сировини для металургійного виробництва; проблеми повернення ПДВ; обмеження постачань експортної продукції через блокаду портів; втрата кадрового потенціалу. Серед зовнішніх чинників, що негативно впливають на роботу металургів: значне падіння цін на чавун і сталь, зниження обсягів споживання залізорудної сировини та попиту на металопродукцію на світових ринках. Серед наслідків надзвичайної ситуації, що склалася на підприємствах ГМС: потреба у суттєвому збільшенні пропускну здатності західних прикордонних залізничних переходів для забезпечення експорту залізорудної сировини на світові ринки; помітне підвищення цін на зовнішніх ринках.

До позитивних очікувань можна віднести можливість збільшення експортних поставок на ринки стратегічних партнерів України: ЄС, Великої Британії, США та Канади. Підприємці галузі очікують на підтримку з боку держави в питаннях пошуку нових ринків збуту, зняття торгових бар'єрів на металопродукцію за кордоном, диверсифікації логістичних шляхів для експорту продукції, отримання повного доступу до ринків країн ЄС та «G7» за рахунок скасування існуючих квот та імпорного мита, створення пільгових умов і фінансової підтримки в процесі «зеленої» трансформації [3].

Стабільним і прогресуючим сектором національної економіки виступає ІТ-індустрія. Притаманною рисою цієї високотехнологічної галузі виступає мобільність, яка не потребує для свого розвитку значних матеріальних і фінансових вкладень. В Україні на початок 2022 р. діяло понад 2 тис. ІТ-компаній. Функціонують вони у різних сферах економіки. У роботі ІТ-галузі залучено понад 285 тис. працюючих. Попит на розробників інформаційно-комунікаційних технологій продовжує перевищувати пропозицію [4].

Стан та тенденції розвитку інформаційного суспільства, рівень конкурентних переваг країни у сфері ІКТ можна оцінити, скориставшись даними міжнародних рейтингів та індексів. У рейтингу European Open Data Maturity Assessment серед 34 європейських країн Україна у 2021 р. зайняла 6-е місце, поліпшивши на 17 позицій порівняно з рейтингом у 2020 р. Україна у 2022 р. зайняла 24-у сходинку з оцінкою 75,32 бала зі 100 можливих серед 160 країн світу у щорічному національному індексі кібернетичної безпеки (NCSI). В глобальному інноваційному індексі 2021 р. (Global Innovation Index) країна посіла 49-е місце серед 132 країн та економік світу. За індексом інноваційного розвитку Bloomberg Innovation Index Україна у 2021 р. зайняла 58-е місце серед 60 досліджуваних країн, 46-е – у 2018 р. Досягнуті успіхи засвідчують про високий рівень кваліфікації вітчизняних фахівців в роботі з базами даних, веб-розробкою, інженерією безпеки, комп'ютерними мережами, комп'ютерним програмуванням, операційними системами, програмною інженерією, розробкою застосунків для мобільних пристроїв хмарними обчисленнями тощо [4]. ІТ-сектор на відміну від більшості сфер економік упродовж останніх років показує зростаючі темпи розвитку. Підтвердженням цього є динаміка експорту ІТ-послуг за період 2013-2023 р (табл. 1).

Таблиця 1

Динаміка експорту послуг ІТ-сектору за період 2013-2023 рр.

Обсяги експорту ІТ-послуг	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Експорт ІТ-послуг, млрд.дол.	1,29	1,50	1,67	1,98	2,49	3,20	4,17	5,03	6,94	7,35	6,73
Частка від загального обсягу експорту, %	1,58	2,39	3,49	4,29	4,61	5,41	6,57	8,29	8,37	12,8	13,2

Джерело: складено та розраховано за [4].

За вказаний період обсяг експорту ІТ-послуг зріс з 1,29 млрд. дол. у 2013 р. до 7,35 млрд. дол. у 2022 р. та до 6,73 млрд. дол. у 2023 р. Частка ІТ-послуг в експорті усіх видів послуг у 2023 р. склала 40,0%. У загальному обсязі експорту товарів та послуг ІТ-послуги займають частку у 13,2%. Серед найбільших споживачів українських ІТ-послуг – США (36,4%), Мальта (7,7%), Велика Британія (7,3%), Кіпр (4,9%) та

Ізраїль (4,0%). Успішне ведення бізнесу підприємствами ІТ-індустрії супроводжується наявністю багатьох проблем, які потребують вирішення на державному рівні. Стосується це, насамперед, впровадження процедур бронювання для фахівців ІТ-галузі та їх короткострокових відряджень за кордон, вдосконалення політики врегулювання валютного курсу з боку НБУ.

План відбудови України називають «планом Маршалла», оскільки при його розробці використано досвід економічного відновлення та розвитку європейських країн після Другої світової війни. Механізм управління відновлювальними процесами формується з 2-х основних складових: організаційної та фінансово-економічної. На наш погляд, розподіл близько 50 млрд. дол. або 6,7% від очікуваного загального обсягу фінансування на фінансування секторів з високою доданою вартістю потребує уточнення. Попередньо ставиться за мету: підвищення долі переробленої сировини в АПК, що йде на експорт, з 35% до 50%; модернізація діючих та будівництво нових гірничозбагачувальних комбінатів, розширення зеленої металургії; розвиток аграрного машинобудування.

План післявоєнної відбудови слід розглядати, виходячи із ключових положень теорії відтворення. Розвинена держава однозначно асоціюється з поняттям «індустріально розвинена країна». Потрібно не декларувати, а створювати та розширювати випуск не сировинних, а високотехнологічних, конкурентоспроможних товарів. Варто ефективно використовувати «завойовані» у ЄС енергетичний, економічний, транспортний та митний «безвізи», очікуючи також підписання угоди про промисловий «безвіз» і приєднання України до роумінгового та платіжного простору, інтеграції в європейський цифровий ринок.

Урядовим структурам необхідно наполегливо відстоювати національні інтереси, посилювати позиції власного товаровиробника на внутрішньому, європейському та світовому ринку. Саме в реальний сектор економіки необхідно залучати інвестиції, розробляти та впроваджувати у виробництво новітні технології, покращувати підготовку інженерних кадрів, зміцнювати сферу прикладних наук. Важливо сформувати ефективно діючий організаційний механізм управління процесом повоєнного відновлення економіки, її реального сектору.

Література:

1. Vasyl H. Gerasymchuk. Restructuring the industry: from research and production associations to small and medium business? // Економічний вісник НТУУ «КПІ ім. Ігоря Сікорського. 2022, №22, с. 7-14. DOI: <https://doi.org/10.20535/2307-5651.22.2022>.
2. Andros, S., Gerasymchuk, V. (2023). Development Trends of the Market of Agricultural Lending to Households in Ukraine: Analysis of Consumer and Mortgage Loans. Research on World Agricultural Economy, 4(2), 846. pp. 32-46. https://twitter.com/RWAE_AgEcon/status/1665968824049627137?s=20. Глобальний індекс інновацій. URL: <https://www.globalinnovationindex.org/analysis-indicator>.
3. Каракуц А, Гордійчук Д., Щедрин Ю. Аграрний бізнес, металурги, ІТ, хімія та інші: як справи гігантів української економіки. [Електронний ресурс]. URL: <https://www.epravda.com.ua/rus/publications/2022/06/6/687837/>.
4. Сабадишина Ю. Річний обсяг ІТ-експорту України вперше знизився. Це плато чи погіршення ситуації? — Аналітика й думки експертів [Електронний ресурс]. URL: <https://dou.ua/lenta/articles/it-export-2023/>.

THE ROLE OF THE STATE IN THE DEVELOPMENT OF INTERNATIONAL SCIENTIFIC AND TECHNICAL COOPERATION

Dotsenko Anastasia

Faculty of Sociology and Law

National Technical University of Ukraine "Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute"

anastasiadotcen@gmail.com

Kryvda O. V.

Ph.D. economy Sciences, associate professor

National Technical University of Ukraine

"Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute"

elcandy@ukr.net

The modern world economy is characterized by rapid internationalization of research and innovation. As you know, in the state economy, the movement of goods and services is determined by the ratio of supply and demand for them. This ratio between supply and demand is determined by the ratio of segments and the situation in the domestic market. Mostly, if we take into account the factors of internationalization and globalization, foreign and world markets. We can say that the level of scientific and technical progress that develops at the national level determines the nature of the socio-economic development of the country. This level requires high-quality raw materials, which include engineering, technology and new experience [1].

International scientific and technical cooperation has become an integral part of integration processes. I would like to say that the uneven development of international markets, which include new knowledge and technologies, is over. In my opinion, it is important to correct these international market imbalances. In fact, this means that among exporting countries (eg: USA, Japan, Germany) and importing countries (eg: Singapore, South Korea, Taiwan) there are recognized leaders (eg: Singapore, South Korea, Taiwan). It can only be conditionally stated that the preference towards one or another group of countries is not as significant. I would say that this is due to the fact that large exporters are often also large importers. Both of them aim to develop cooperation on a scientific and technical basis for the mutual benefit of all parties. As we know, as in any other sector, over time, an importing country can become an exporting country, or vice versa - combine both directions in its policy. Or politics in both directions can be combined.

If we return a little to the classics of economic theory, that is, the theory of international trade and the creators of its rational justifications, we will find that under certain conditions it is more appropriate for countries to import products and factors of production that they lack, than to try to produce them at home, that is, through such institutions as world market. I would like to remind you that according to the logic of things, since countries continue to communicate with each other on this market, at a certain stage it should become possible and necessary to establish international cooperation in this type of communication [2].

As for Ukraine, there is evidence that Ukraine's position in the global technology market is quite controversial. Ukraine has a highly skilled workforce in many specialized industries, but both exports and development remain dependent on raw materials, despite the fact that its scientific and technical infrastructure has, unfortunately, undergone significant negative changes and has been partially lost. At the same time, high-tech products (including aerospace) - the absolute size of the world market of high-tech products (including the aerospace industry, electronics, telecommunications, pharmaceuticals and medical equipment) is much larger than the world market of fuel and energy sector products.

Domestic markets are becoming too small for large-scale innovation projects, and firms are increasingly focusing on spreading their innovations abroad. In this situation, the competition for knowledge-intensive, innovative products on world markets is sharply increasing, international competition for the search for scientific, technical and innovative resources is intensifying. Therefore, the state plays an increasingly large and active role in regulating international aspects of innovation processes. Increasing the number of highly qualified personnel for research, creation and development of modern technologies is becoming a priority national task. The focus should be on improving the education system, raising the level of professional qualifications and creating favorable conditions for the work of highly qualified specialists in the field of scientific and technical cooperation [1].

An important fact is that Ukraine possesses only a small share of macro-technologies used in the production of knowledge-intensive high-tech products. In order for Ukraine to meet its potential needs and develop, it is not enough to rely on imports or licensed production of high-tech products. A necessary condition for this is the deepening of international scientific and technical cooperation and the development of industrial cooperation of all kinds [2].

A necessary condition for this is also the deepening of international scientific and technical cooperation and the development of all types of industrial cooperation and other forms of industrial cooperation, including the creation of joint enterprises.

It should also be borne in mind that a very important role is played by national priorities in the field of science and technology and in scientific and technical cooperation, including international cooperation.

There is no doubt that the field of scientific and technical cooperation on an international scale can have a huge and extremely positive impact on the economic development of any country.

In particular, it can have a huge and extremely positive impact on the economic development of any country, provided that states will purposefully approach this issue. At the current stage of globalization, the process of development, acquisition, exchange and implementation of knowledge in the field of science and technology should objectively develop and simplify in proportion to the development of globalization itself. This means accelerating the economic growth of the country and increasing the welfare of its citizens, improving technological processes, updating scientific and industrial funds in the shortest possible time, increasing the competitiveness of domestic enterprises, attracting investment funds from abroad and increasing the labor force as a result of immigration.

It also includes progressive solutions to today's global challenges, such as increasing the labor force through immigration.

Ukraine is not an exception among countries that seek to directly participate in the process of international scientific and technical cooperation. The priority in this area is, first of all, the development of contacts in the European space with the European Union (EU).

One of the mechanisms of rapprochement between Ukraine and the EU in the field of higher education was participation in the Bologna process, the goal of which is to create a single European area of higher education. In addition, efforts were made to involve Ukrainian scientists in EU science and technology projects and programs and to resolve issues related to membership in the European Council for Nuclear Research. A serious obstacle to the development of Ukraine's economy is the impossibility of timely introduction of new technologies at domestic enterprises. This is connected, as a rule, with the lack of free resources in the budgets of domestic enterprises [2].

I consider the main factors of the state in the development of international scientific and technological cooperation to be [1]:

- creating affordable conditions for the formation of highly qualified personnel to meet the demand for personnel for research, development of new technologies, etc.;
- formation of the concept of international scientific and technical cooperation of the state, taking into account the strategy of its innovative development in economic, political, and social priorities;
- increasing the competitiveness of enterprises and scientific businesses in the extractive and production industries by certain introduction of technological innovations and creation of high added value of manufactured products, which will subsequently create an increase in the scientific potential of domestic production;
- also, it is necessary for Ukrainian scientists to participate in international scientific projects, which will allow to accumulate human potential in different parts of the world in solving different types of tasks, unequivocally - this will contribute to the creation of innovative developments, the development of scientific and technical infrastructure, will increase the level technical means for the development of science and technology, services, etc.;
- contributing in the future to the creation of an effective legal framework that regulates relations between participants from different countries in product development and the definition of copyright for development;
- creation of a structure for providing legal, intermediary, consulting and other services to participants of international scientific and technical cooperation;
- involvement of foreign experts in the assessment of large-scale programs and projects with the aim of obtaining objective conclusions, comments and suggestions on ways to improve the effectiveness of the proposed applications.

Based on the above and taking into account the above-mentioned consequences, any state seeks to join the global process of technology and knowledge exchange in all areas of science and technology. Therefore, in my opinion, the role of the state in the development of international scientific cooperation is of primary importance. The state regulation of international scientific and technological cooperation aims to ensure a rational combination of protectionism with domestic producers of innovations, knowledge-intensive products and the degree of liberalization of international relations in the field of science and technology.

References:

1. The official site of the scientific and technical department of Ho Chi Minh City (Electronic resource). URL: <http://www.dost.hochiminhcity.gov.vn/pages/dinhhuong.aspx>
2. International scientific and technical cooperation as a tool for ensuring the rapid transition of the Ukrainian economy to stable, intensive and full-scale development. URL: https://www.nas.gov.ua/siaz/Ways_of_development_of_Ukrainian_science/article/1502_1.1.008.pdf

РОЛЬ НАУКОВО-ТЕХНІЧНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА У ФОРМУВАННІ ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ УКРАЇНИ

Дорошенко О. С., студентка ФММ
Скоробогатова Н.Є., к.е.н, доцент кафедри міжнародної економіки
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»
lenadoroshenko1604@gmail.com

Активне поглиблення глобалізаційних процесів, зростання ринкової конкуренції унаслідок швидкого технологічного розвитку, складності у пошуку джерел фінансування зумовлюють потребу у формуванні інноваційно-інвестиційного потенціалу держави, адже саме ця складова є надзвичайно важливою для забезпечення залучення прямих іноземних інвестицій у її національну економіку. Україна у даному плані також не є винятком: прямі іноземні інвестиції необхідні країні для відновлення після завершення російсько-української війни, подальшого економічного зростання, інноваційного та інвестиційного розвитку, забезпечення конкурентоспроможності економіки та підвищення рівня життя населення. Науково-технічне співробітництво, у свою чергу, відіграє досить значну роль у створенні привабливого інвестиційного середовища та сприятливої інноваційної екосистеми, а, значить, сприяє нарощуванню інноваційно-інвестиційного потенціалу країни й є важливим для забезпечення її стійкості й процвітання. Варто зауважити, що виникнення такої категорії, як «інноваційно-інвестиційний потенціал» відбулося у другій половині ХХ ст. – у період швидкого розвитку науки і техніки, завдяки котрому стало можливим глобальне впровадження й подальше вдосконалення інновацій, а також, відповідно, підвищення продуктивності праці й зниження собівартості продукції. Звісно, будь-яка інноваційна діяльність обов'язково пов'язана із вкладенням грошових коштів, тож доцільним стало поєднання понять «інновації» та «інвестиції», завдяки якому і з'явилась дана економічна категорія. Широко використовуватись зазначений термін у наукових колах почав у середині 70-х рр. ХХ ст. [1, с. 161].

Інноваційно-інвестиційний потенціал держави складається із двох підсистем – інноваційного та інвестиційного потенціалів, причому в економічній науці не існує єдиного наукового підходу щодо трактування як інноваційно-інвестиційного потенціалу країни загалом, так і інноваційного й інвестиційного потенціалів окремо. Юхновський І. В., наприклад, вважає, що інноваційний потенціал варто визначати як складову економічного потенціалу, яка містить систему ресурсів, здібностей та можливостей, які забезпечують спроможність та здатність здійснювати інноваційну діяльність, впровадження досягнень НТП, розробку та реалізацію нововведень та підтримку інноваційного процесу, дають змогу перейти в якісно новий стан розвитку з метою досягнення конкурентоспроможності економіки [1, с. 164]; а інвестиційний потенціал – як систему фінансових, трудових, технічних ресурсів, що забезпечують інвестиційну привабливість економіки та виражають здатність до інвестування та до абсорбції капіталу з метою задоволення потреб розширеного відтворення [1, с. 168].

Важливою водночас є й оцінка інноваційного та інвестиційного потенціалів держави, що необхідно для подальшого прогнозування та порівняння її економічного розвитку з іншими країнами, визначення її конкурентоспроможності на світовій арені, формування державної політики у сфері інноваційної та інвестиційної діяльності тощо. Міжнародні рейтингові агентства, зарубіжні та вітчизняні вчені використовують неоднакові підходи для визначення рівня інноваційного та інвестиційного потенціалів, хоча здебільшого усі методики зводяться до визначення середньої арифметичної, геометричної або ж зваженої величини, при цьому усі автори виділяють свої, особливі «підпотенціали» для оцінки кожного із потенціалів, а також відповідні вагові коефіцієнти. Так, наприклад, дуже популярними індексами для оцінки інноваційного потенціалу країни є Глобальний інноваційний індекс (Global Innovation Index, GII), розроблений Всесвітньою організацією інтелектуальної власності; Індекс цифрової економіки та суспільства (Digital Economy and Society Index), Міжнародний індекс цифрової економіки та суспільства (The International Digital Economy and Society Index), Індекс інноваційної ефективності згідно з Європейським інноваційним табло, створені Європейською комісією; Індекс інноваційного потенціалу (The Innovation Capacity Index), запропонований Міжнародним інститутом розвитку менеджменту; Інноваційний індекс «Блумберг» (Bloomberg Innovation Index), однойменною компанією. Наведені показники визначають рівень інноваційного розвитку держав, спираючись на обсяги фінансування НДДКР, якість системи освіти, ступінь інноваційної активності в громадському та приватному секторах і т.д.

Для оцінки інвестиційного потенціалу країни, у свою чергу, широко використовують такі індикатори, як Глобальний індекс можливостей (Global Opportunity Index) – надбання інституту Міллена, Глобальний

індекс конкурентоспроможності 4.0 (Global Competitiveness Index 4.0) – розробку Світового економічного форуму, Індекс інвестиційної довіри, запропонований компанією «Kearney» (FDI Confidence Index); Індекс економічної свободи (Index of Economic Freedom), створений американським аналітичним центром «The Heritage Foundation». Таким чином, усі зазначені вище індекси застосовуються у подальшому інвесторами, урядами держав, міжнародними організаціями та науковцями у цілому для розуміння і порівняння ступеня розвитку інноваційного та інвестиційного потенціалів країн, рівня інноваційної та інвестиційної активності суб'єктів господарювання, що ведуть діяльність на їхній території, проблем у забезпеченні злагодженого інноваційного та інвестиційного розвитку, а також для розробки стратегій підвищення конкурентоспроможності держав.

На жаль, за рівнем інноваційного розвитку Україна суттєво відстає від інших країн. Так, наприклад, аналіз рейтингу за Глобальним інноваційним індексом свідчить про достатньо низький рівень інноваційного розвитку України, незважаючи на наявний у неї високий інноваційний потенціал, що характеризується досить потужною базою для розробки, впровадження й подальшого удосконалення інновацій, здійснення наукових досліджень загалом тощо (табл. 1).

Позиції України у рейтингу за Глобальним інноваційним індексом

Глобальний інноваційний індекс та його складові		2018 (126 країн)	2019 (129 країн)	2020 (131 країна)	2021 (132 країни)	2022 (132 країни)	2023 (132 країн)
1. Глобальний інноваційний індекс	Оцінка	38,5	37,4	36,3	35,6	31,0	32,8
	Місце	43	40	45	49	57	55
2. Інститути	Оцінка	49,1	53,9	55,6	56,2	47,4	38,4
	Місце	107	96	93	91	97	100
3. Людський капітал і дослідження	Оцінка	37,9	35,6	40,5	38,2	36,6	35,6
	Місце	43	51	39	44	49	47
4. Інфраструктура	Оцінка	38,1	36,0	33,1	32,3	38,7	36,9
	Місце	89	97	94	94	82	77
5. Складність ринку	Оцінка	42,7	43,3	42,1	42,3	23,4	23,2
	Місце	89	90	99	88	102	104
6. Складність ведення бізнесу	Оцінка	34,5	34,8	29,5	28,9	32,3	32,4
	Місце	46	47	54	53	48	48
7. Результати від використання знань і технологій	Оцінка	36,7	34,6	35,1	32,3	32,9	30,0
	Місце	27	28	25	33	36	45
8. Результати творчої діяльності	Оцінка	36,5	33,5	29,9	30,9	19,8	34,6
	Місце	46	42	44	48	63	37

Складено автором на основі [2]

Як видно із табл. 1, рейтинг України за Глобальним інноваційним індексом здебільшого просувається униз: за аналізований період тільки у 2019 і 2023 рр. спостерігається підвищення її позицій за показником за рахунок отримання вищих оцінок за складовими «людський капітал і дослідження», «інфраструктура» й «результати творчої діяльності» у порівнянні із попередніми роками, в інших сферах Україна лишається позаду. Водночас, незважаючи на наслідки кризи, спричиненої пандемією COVID-19, і початок російсько-української війни, держава у 2023 р. посіла 3-тє місце за наведеним індексом серед країн із нижчими за середній рівень доходами, поступившись лише Індії й В'єтнаму, завдяки кращим значенням її субіндексів у таких сферах, як «регуляторне середовище», «освіта», «ІКТ», «торгівля, диверсифікація й розмір ринків», «нематеріальні активи», що свідчить про високий рівень цифровізації в Україні й активності у міжнародній торгівлі, широке різноманіття торгових марок [2]. Таким чином, можна зробити висновок про наявність в Україні значного інноваційного потенціалу, котрий, на жаль, у повній мірі поки що не може бути реалізованим.

Про несприятливі умови для залучення прямих іноземних інвестицій і неможливість повністю скористатися інвестиційним потенціалом України свідчать і низькі позиції України у рейтингу за Індексом економічної свободи (табл. 2). Так, Україна вважається «країною із здебільшого невільною економікою», що говорить про існування значних перешкод у вільному веденні господарської діяльності, наявності значного втручання держави в економіку та усі інші сфери людського життя. Найнижчі значення субіндексів Україна отримала за такими складовими показника, як «ефективність судочинства», «чесність уряду» й

«фінансова свобода». Слід зазначити, що за рештою складових Україна має вищі значення, що говорить про її високий інвестиційний потенціал, розвиток котрого також, на жаль, є ускладненим.

Позиції України у рейтингу за Індексом економічної свободи

Індекс економічної свободи України	2018	2019	2020	2021	2022
Індекс економічної свободи України	60,9	60,5	61,4	61,6	60,0
1. Право власності	51,2	52,1	56,4	53,6	55,3
2. Ефективність судочинства	46,6	44,7	44,8	45,9	50,2
3. Чесність уряду	41,9	41,3	43,6	45,4	45,3
4. Податкове навантаження	77,0	77,6	77,7	78,2	77,9
5. Державні витрати	64,7	65,7	67,6	69,4	65,0
6. Фіскальне здоров'я	68,2	68,3	70,4	74,2	60,6
7. Свобода бізнесу	64,6	63,4	63,1	63,2	60,3
8. Свобода праці	58,8	59,3	59,2	59,5	55,7
9. Грошова свобода	76,8	75,8	75,5	76,0	74,4
10. Свобода торгівлі	76,2	74,5	74,0	71,1	69,5
11. Свобода інвестицій	59,2	58,2	58,2	57,7	57,0
12. Фінансова свобода	48,7	48,7	48,9	48,8	48,7

Складено автором на основі [3]

Так, дійсно, нині розвиток інноваційно-інвестиційного потенціалу України суттєво гальмується такими проблемами, як політичною й економічною нестабільністю, повномасштабним вторгненням росії, що веде до міграції населення й руйнування інфраструктури, низьким рівнем захисту інвесторів і недосконалою нормативно-правовою базою з питань інвестиційної та інноваційної діяльності, впливом висококваліфікованих кадрів за кордон у пошуку вищої заробітної плати й кращих умов життя, недостатньої підтримки держави інноваційного та інвестиційного розвитку, корупції й бюрократії тощо. Одним із можливих шляхів підвищення інноваційно-інвестиційного потенціалу України є забезпечення ефективного науково-технічного співробітництва, котре сприятиме розробці, впровадженню й подальшому удосконаленню інновацій, чим стимулюватиме економічне зростання країни й підвищуватиме її конкурентоспроможність на світовому ринку.

По-перше, завдяки злагодженому науково-технічному співробітництву уможливлується обмін знаннями й досвідом між фахівцями різних держав, в результаті чого у суспільному виробництві використовуватимуться найбільш прогресивні технології й інноваційні розробки.

По-друге, науково-технічне співробітництво є одним із необхідних чинників для формування сприятливої екосистеми для ведення інноваційної діяльності, оскільки спільні дослідження за участі найкращих науковців світу прискорюють впровадження новаторських рішень у різних галузях.

По-третє, міжнародне науково-технічне співробітництво потребує відповідного фінансування, а, значить, зумовлює залучення інвестицій у наукові дослідження, формуючи сприятливі умови для інноваційного розвитку. У решті-решт, така співпраця розширює можливості для бізнесу через створення нових продуктів, а, отже, і нових ринків, чим активізує міжнародну торгівлю й стимулює зростання експорту.

Отже, налагодження ефективного науково-технічного співробітництва (у т.ч. міжнародного) є важливим аспектом забезпечення інноваційного та інвестиційного розвитку України. Варто зазначити, що Україна вже має достатньо потужний інноваційно-інвестиційний потенціал, однак, на жаль, його повна реалізація поки не є можливою через низку проблем: бюрократію, корупцію, недостатню підтримку держави, недосконале законодавство і т.п., через що країна все ще займає низькі позиції у міжнародних рейтингах. Важливим заходом для нарощування інноваційно-інвестиційного потенціалу України є забезпечення ефективного науково-технічного співробітництва, яке сприятиме інноваційній та інвестиційній діяльності, обміну досвідом і знаннями між державами тощо.

Література:

1. Юхновський І. В. Сутність та структура інноваційно-інвестиційного потенціалу економіки: основні підходи та напрями формування. *Український соціум*. 2010. № 2. С. 159–171. URL: https://ukr-socium.org.ua/wp-content/uploads/2010/04/159-171_no-2_vol-33_2010_UKR.pdf (дата звернення: 02.03.2024).
2. Global Innovation Index. *World Intellectual Property Organization*. URL: https://www.wipo.int/global_innovation_index/en/ (дата звернення: 03.03.2024).
3. Index of Economic Freedom. *The Heritage Foundation*. URL: <https://www.heritage.org/index/> (дата звернення: 03.03.2024).

РОЗРОБКА СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ АТ «УКРЗАЛІЗНИЦЯ» НА ОСНОВІ МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ТЕХНІЧНОЇ СПІВПРАЦІ

Капустян В. В., студент 3-го курсу
Черненко Н. О., кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри міжнародної економіки
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»
vladkapustyan2@gmail.com
chernenkonatasha0@gmail.com

Розробка стратегії розвитку обов'язковим чином супроводжується визначенням основних проблем галузі економіки і визначенням основних ризиків на шляху досягнення поставленої мети. Загалом є три стандартні варіанти розвитку подій у будь-якій галузі: міжнародна співпраця, міжнародна конкуренція, часткова конкуренція. У випадку України, міжнародна співпраця є найбільш обґрунтованим способом створення стратегії розвитку.

На нашу думку, найперспективнішим видом співпраці буде науково-технічна, яка буде полягати в обміні напрацюваннями у сфері управління залізничною мережею, надання послуг перевезення пасажирів та вантажів, фінансового менеджменту тощо.

Перш за все, треба визначити ті аспекти діяльності Укрзалізниці, які потребують часткових чи повних змін і реформ. До найбільших проблем українських залізниць можна віднести наступні [1]:

- монополія на ринку залізничних перевезень;
- як наслідок, відсутність конкуренції і стимулів до покращення, неможливість виходу на ринок приватних компаній;
- недостатність фінансування через повну залежність компанії від державних грошових ресурсів;
- концентрація влади в руках однієї компанії призвела до постійного покриття збитків одних галузей за рахунок прибуткових.

Монополізм на ринку залізничних перевезень означає те, що АТ «Укрзалізниця» є єдиним підприємством, яке має законне право перевозити пасажирів і вантажі залізничним транспортом. Зокрема, стаття 5 Закону України «Про залізничний транспорт» чітко окреслює той факт, що все залізничне майно належить Укрзалізниці. І ми повністю погоджуємося, що всі залізничні об'єкти повинні їй належати, проте і використовувати ці залізничні об'єкти, зокрема полотно, може тільки рухомий склад, що знаходиться на балансі цього державного підприємства.

Так, у 2016 році «Івано-Франківськцемент» домогся того, щоб Укрзалізниця дозволила використовувати власні локомотиви GE-те33а на ділянці Ямниця – Ходорова для перевезення вантажу. Проте, у 2019 році цій компанії остаточно заборонили користуватись приватною тягою на державному залізничному полотні, адже немає відповідної законодавчої бази для цього [2]. Таким чином, приватні підприємства мають право користуватись приватною тягою виключно на під'їзних до виробництва шляхах.

Відсутність конкуренції на вітчизняному ринку залізничних перевезень призвело до того, що Укрзалізниця не має достатньо стимулів до розвитку, підвищення якості послуг, покращення стану основних засобів тощо. Гострим є фінансове питання, адже недостатність фінансування з боку держави й неефективне використання грошових ресурсів з боку компанії призвело до неможливості постійно оновлювати необоротні активи. Варто відзначити ще й те, що Укрзалізниця виконує соціальну функцію, а саме перевозить пільгові категорії громадян. Держава, покладаючи на залізницю цю соціальну функцію, часто нехтує тим фактом, що повинна компенсувати компанії ці пільгові перевезення. Наприклад, у 2020 році Укрзалізниця недоотримала 150 млн грн за перевезення пільговиків [3].

Через це дуже страждають фінансові показники пасажирських перевезень, адже вони є збитковими, тоді як вантажні перевезення – прибутковими. Через недоотримання фінансування Укрзалізниці постійно доводиться покривати збитки пасажирської компанії прибутками вантажної. Таким чином, ми можемо спостерігати перехресне субсидювання, що у такому випадку є дуже негативним явищем.

Всі ці фактори призвели до фактичної стагнації українських залізниць. Тоді виникає питання щодо того, як весь цей механізм повинен діяти і на які засади орієнтуватись. Для цього варто розглянути досвід зарубіжних «залізних колег». Як партнера для міжнародного науково-технічного обміну практиками ведення залізничного господарства було обрано Швейцарію. Залучення їхнього досвіду організації власної залізничної мережі допоможе нам розробити стратегію розвитку залізниць України.

Швейцарські федеральні залізниці (нім. *Schweizerische Bundesbahnen SBB*) є найкращою залізничною системою в Європі й однією з найкращих у світі з точки зору інтенсивності руху, оптимальності використання мережі, якості обслуговування, пунктуальності та культури пасажирських і вантажних перевезень загалом.

Крім того, SBB постійно підтримують високі показники безпеки, найвищі технічні стандарти, а швейцарська залізнична мережа є єдиною у світі зі 100 % електрифікацією. Простіше кажучи, залізниці Швейцарії є одними з найкращих прикладів того, як має виглядати сучасна залізнична система, а також як її має використовувати суспільство, що проживає у період четвертої промислової революції.

У компанії SBB наявна вертикальна інтеграція з 59 залізничними компаніями як приватної, так і державної й муніципальної власності. Це унікальний в Європі приклад змішаної форми управління залізницями, який поєднує в собі основні положення Директиви ЄС щодо залізничного транспорту, а саме: відсутність монополізації, допуск на ринок приватних осіб, відсутність протекціонізму і відкритість до співпраці з іншими країнами – й особливості державного управління залізницею. Таким чином, материнська державна компанія SBB Group виконує роль управлінця, відповідає за загальний нагляд, зокрема за стратегічний і фінансовий менеджмент [4]. Незважаючи на це, SBB поважає юридичну незалежність приватних компаній. Щодо пунктуальності, то її загальний рівень складає неймовірних 92 % (запізненням вважається, якщо поїзд прибув на станцію на 3 хвилини пізніше).

Аналізуючи всю вищенаведену інформацію, можна розробити короткі рекомендації щодо реформування українських залізниць:

– розподіл АТ «Укрзалізниця» на дочірні компанії за галузями (рухомий склад, залізничне полотно, пасажирські перевезення, вантажні перевезення тощо);

– залучення приватного капіталу на засадах державно-приватного партнерства;

– знищення бар'єрів щодо входження на ринок приватних компаній;

– зміни вантажних тарифів задля уникнення дискримінації;

– підвищення вартості проїзду;

– вирішення питання щодо компенсації зі сторони держави за перевезення пільгових категорій людей.

Застосування принципу материнської компанії до Укрзалізниці допоможе вирішити проблему перехресного субсидювання збиткових компаній прибутковими. Також, це надасть змогу поліпшити й значно полегшити процес управління залізницями, адже кожна дочірня компанія займатиметься організацією вузького виробничого процесу.

При вступі України до ЄС буде необхідність прийняти основні положення Директиви ЄС щодо залізничного транспорту. Саме тому, з метою появи на українському ринку залізничних перевезень конкуренції, варто надати можливість приватним компаніям вільно користуватися залізничним полотном на засадах одержувача послуги. Нижче, у табл. 1, зазначені очікувані результати реалізації стратегії розвитку Укрзалізниці, а також заходи та способи її реалізації.

Таблиця 1

Стратегія розвитку АТ «Укрзалізниця»

Очікуваний результат	Заходи з реалізації стратегії
Розподіл на дочірні компанії	1. Проведення аналізу бізнес-процесів для визначення оптимальної структури дочірніх компаній. 2. Визначення обсягів та функцій кожної дочірньої компанії. 3. Розробка та впровадження плану розподілу активів та відповідальностей.
Залучення приватного капіталу (ДПП)	1. Розробка привабливих інвестиційних пропозицій. 2. Проведення переговорів із потенційними інвесторами. 3. Укладення угод з приватними інвесторами.
Доступ приватним компаніям	1. Розробка програми партнерства для приватних компаній. 2. Проведення конкурсів для відбору потенційних партнерів. 3. Укладення угод із співпраці з приватними компаніями.
Зміна вантажних тарифів	1. Проведення аналізу витрат та доходів від транспортування вантажів. 2. Визначення оптимальних тарифів, що відповідають ринковій ситуації. 3. Здійснення консультацій із галузевими експертами.
Підвищення вартості проїзду	1. Аналіз витрат на пасажирське обслуговування та інфраструктуру. 2. Визначення оптимального рівня підвищення вартості проїзду. 3. Спілкування із пасажирською громадськістю та представниками громадських організацій.
Компенсація за перевезення пільговиків	1. Розробка адекватної програми компенсації за перевезення пільгових категорій пасажирів. 2. Узгодження умов компенсації із відповідними державними органами. 3. Забезпечення прозорих умов отримання компенсацій.

* Розроблено авторами

Під час війни населення України відчуло, яку стратегічну роль несе на собі Укрзалізниця. Міжнародна співпраця із зарубіжними країнами допоможе реформувати систему організації залізниць України, проте всі ці реформи будуть неможливими без залучення приватного капіталу, особливо в післявоєнний період, коли державного фінансування потребуватимуть дуже велика кількість сфер національної економіки.

Література:

1. Матвієнко В. В. Оцінка та перспективи розвитку залізничної галузі в Україні. Державне управління: удосконалення та розвиток. 2016. № 8. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=994> (дата звернення: 05.03.2024).
2. Локомотив General Electrics «Івано-Франківськцемент» більше не їздить на шляхах УЗ. Espresso.tv. URL: https://espresso.tv/news/2019/06/14/lokomotyv_general_electrics_quotivano_frankivskcementquot_bilshe_ne_yizdyt_na_shlyakhakh_uz (дата звернення: 05.03.2024).
3. УЗ заявила, що недоотримала 150 мільйонів компенсації за перевезення пільговиків. Економічна правда. URL: <https://www.epravda.com.ua/news/2020/10/1/665762/> (дата звернення: 05.03.2024).
4. Organizational structure. SBB Unternehmen. URL: <https://company.sbb.ch/en/the-company/organisation/organizational-structure.html> (дата звернення: 05.03.2024).

A VIEW THROUGH THE ECONOMIC DEVELOPMENT OF THE DANUBE BASIN TERRITORY: ISSUES AND ACTIONS

Anna Kukharuk , Cand.Sci .(Econ.) , Associate professor ,
National Technical University of Ukraine "Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute"
a.kukharuk@kpi.ua

In terms of length and catchment area, the Danube is the second river in Europe after the Volga and ranks 24th among the rivers of the Earth. The total area of the Danube River basin is 817 thousand km², which exceeds the area of Ukraine and is 8% of the total territory of Europe. At the same time, in the Danube basin, there is 2 times more water per inhabitant than in the Dnipro and Dnister basins. In Western Europe, up to 80 million people are supplied with water from the Danube. Taking into account the presence of a significant number of environmental and economic problems of the region's development, the study of international experience in the implementation of target programs for the restoration and socio-economic development of the territories of the Danube basin becomes especially relevant. The practical aspects of the implementation of strategic decisions have a certain specificity depending on the specific territory or country of the Danube basin, therefore, among the limitations of this study, it is appropriate to highlight the complexity of universalizing the developed projects and programs for the restoration of the Danube from the point of view of their applied value.

The problems of restoration and socio-economic development of the Danube Basin territories were investigated and highlighted in many scientific works. The information base of this study is scientific, analytical and journalistic works on the specified subject; materials of international reports on the implementation of target programs for the restoration and development of the regions of the Danube basin; descriptions of projects for the development and restoration of the infrastructure of the Danube basin territories by countries of the world. Along with the significant volume of scientific developments, it is appropriate to mention those issues that require further research. In particular, it is expedient to determine the reserves for strengthening the relevant regulatory and economic support of the territories of the Danube basin in modern conditions.

Danube region characterized by significant heterogeneity. One of vectors there is a balance in the development of the Danube socio-economic gap between countries and achieving the optimal ratio between their resource availability and resource efficiency .

Achievement of basic goals of the EU strategies for Danube region regarding the development of water transport takes place within the following principles [1]:

- ensuring free and open transportation of goods and passengers without discrimination, taking into account the characteristics of the nationality of persons and the origin of ships based on mutual economic benefits from transport activities in the field of application of the Convention concerning the Regime of Navigation on the Danube;
- creation of an efficient and competitive route for the transportation of goods and passengers;
- effective integration of the Rhine-Danube transport corridor into the network of others pan-European water roads and transport corridors that form stable economic connections by direction East West North South.

At the same time, the EU Strategy decides question cooperation according to the priority directions 1a (inland shipping) and 1b (road, rail transport) of the Strategy, i.e. combining efforts in the field of inland water transport, road and rail to achieve synergy of the transport complex of the Danube region. The financing instrument of the European Territorial Cooperation (ETC) is the Danube Transnational Program, better known as Interreg [2]. The Danube Transnational Program promotes economic, social and territorial unity in the Danube region through policy integration in selected areas, namely:

- sustainable economic development;
- environment, energy and climate change;
- inclusive labor markets and human capital;
- cultural heritage and tourism;
- effective management and synergy, etc.

The total budget of the program is EUR 274,578,077 , including EU support (85%) and national funds (15%). The selected projects are financed up to 85% of their cost. An important task of the EU Strategy for Danube region is a creation effective multimodal terminals in river ports along the Danube and its shipping tributaries for the purpose of effective a combination internal water roads , railway and automobile transport roads In this context a number of joint, promising ones developed in the EU are being implemented programs and projects from development European inland water transport, which relate to Danube shipping companies, such as "NAIADES", "PLATINA", "TEN-T", "EDDINNA", "NEWADA", "NELLI", "WANDA" [3].

In June 2021, the European commission was proposed action plan of increase roles inland water transport in mobility and logistics systems. The main purpose of implementation is to increase in this plan quantity loads which are transported rivers and canals of Europe, and transfer to barges with zero level emissions by 2050. It

corresponds to the principles of the The European Green Deal and the Sustainable and Smart Mobility Strategy, which set a goal with magnification volumes transportation internal by waterways and short sea routes by 25% by 2030 and by 50% by 2050. The NAIADES (Navigation and Inland Waterway Action and Development in Europe) program covers strategic directions policies in the field inland water transport [4]. According to the data given in the program documents [5], about 44,000 people work on inland waterway vessels , 60% of them in cargo transport and 40% in passenger transport. Like other modes of transport, the inland water transport sector suffers from a lack of attractiveness, particularly for young people and women. Difficult working conditions and lack of information are among the main reasons. The program actualizes the solution of these problems, and the targeted financing of the participating countries is directed, among other things, to the motivation and involvement of a larger number of young people to obtain qualifications in the field of shipping.

In order to create consistent connections in the Danube region, national transport administrations are aiming to actively integrate inland waterway transport into national transport strategies. An example of the implementation of the action plan is the project "Creation of the implementation platform of the NAIADES - PLATINA program", which involves the specification of effective policies to meet the needs of stakeholders and develop the necessary knowledge and tools for the restoration of the Danube. Promotion of the NAIADES program is currently the main direction of work on the development of inland water transport in Europe.

Projects with the participation of the academic community, in particular, universities, deserve special attention . One of such initiatives is the scientific and technical project " Danube Wetlands and flood plains Restoration through systemic, community engaged and sustainable innovative actions" within the scope of the research and innovation program "Horizon Europe" (a grant agreement between Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute and the European Climate, Infrastructure and Environment Executive Agency (CINEA)) (implementation dates 2023 - 2027).

The analysis of legislative acts and analytical materials provides grounds for asserting about (a) a sufficiently thorough approach of the European Union to the development of policies in the field of nature management, in particular for the Danube region, (b) about the presence of certain specificities of policies and measures for each of the main basins of the Danube. At the same time, both according to the regional criterion and according to the criterion of socio-economic development, the Danube region is really diversified, and today the issue of universalization of the methods of restoration of its territories is not on the agenda. Basin countries increasingly participate in international cooperation programs based on integration and synergy, for example, the Danube Transnational Program 2021-2027, which is definitely a positive factor in the development of territories and restoration of biodiversity in the waters of the Danube. But the level of predictability of the success of projects and the effectiveness of measures varies from country to country and correlates with the general level of predictability of the development of their economy.

In 2024, Ukraine continues work on the development of alternative logistics routes for Ukrainian exports. One of the priorities is the development of navigation on the Danube - its Romanian part, in conditions of limited navigation, is important for reorientation.

As noted by S. Hrynevetskyi [6], "in the early 1990s, the war in Yugoslavia and the embargo against that country caused losses to the Ukrainian Danube Shipping Company in the amount of 440 million US dollars. Ukraine did not receive compensation from the international community, however, the blow inflicted on the UDP had a negative long-term impact on the economy of the entire Ukrainian Danube region On October 19-20, 2022, at the XI Annual Forum of the EUDR, which became the largest event within the framework of Ukraine's Presidency of the EU Strategy for the Danube Region, issues were raised regarding the intensification of cooperation between the 14 countries participating in the Strategy in countering the challenges of the energy crisis, the COVID-19 pandemic and military aggression of russia. Thus, at present, both at the level of discussion and at the level of support programs for the development of the Danube, the problems of war are beginning to be taken into account, which is especially relevant for the Ukrainian territories that are part of the basin. At the same time, the strategy of ensuring economic support and development of economic entities and communities located on the territory of Odesa region, under the threat of enemy aggression, in the conditions of ports attack.

To sum up, it is worth highlighting the reserves for improving the regulatory and economic support of the Danube Basin, taking into account today's problems. Taking into account the existing challenges and the steps already taken in the direction of restoration and socio-economic development of the basin, the following reserves are:

- development of regulatory mechanisms for balancing economic development and the standard of living of the countries of the region;
- intensification of international partnership with the participation of countries with the most significant ecological problems of nature use, based on innovative technological solutions for water purification;
- development of interdisciplinary research in the field of biodiversity conservation with the participation of universities and other organizations of the academic community;

- implementation of EU educational initiatives for business in Ukraine with the aim of motivating Ukrainian enterprises to resume innovative activities in the conditions of a protracted war;
- further development of the direction of implementation of development strategies of the Danube region, which includes short-term projects to overcome environmental disasters as a consequence of military aggression;
- ensuring proper working conditions in the transport sector for the renewal and development of personnel, in particular , with involvement young people

References:

1. Lavrenyuk A. What does a participation in the EU TEN-T transport network give to Ukraine? Ukrinform: Multimedia platform for foreign broadcasting of Ukraine. 03.12.2017 URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-world/2355919-so-dae-ukraini-ucast-u-transportnij-merezi-es-tent.html>
2. Program manual 2021-2027: version 2. Interreg Europe secretariat. Lille, 2022. 202 p. URL: https://www.interregeurope.eu/sites/default/files/2023-02/IR-E_programme_manual_annexes.pdf.
3. Focus on the Danube: [forum, 3rd Day of Participation of Ukraine in the EU Strategy for the Danube of the region , October 3 , 2018, Odessa] / introduction. sl. Yuri Stets, Yuriy Maslov. Odessa, 2018. 70 p. URL: <http://anna.1gb.ua/pdf/danube.pdf>.
4. Action plan European strategies development Danube of the region : analysis and perspective of implementation in Ukraine / General ed. Kravchenko O. V. Lviv, 2012. 120 p. URL: http://epl.org.ua/wp-content/uploads/2015/05/Plan_dij.pdf
5. NAIADES III: Boosting future-proof European inland waterway transport. Communication From The Commission To The European Parliament, The Council, The European Economic And Social Committee And The Committee Of The Regions. Brussels: European Commission, Directorate-General for Mobility and Transport 2021. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52021DC0324>.
6. Hrynevetskyi S. Absence of proper attention to Danube of the region had a negative impact on its socio-economic situation. Odesa regional state administration . 2021. URL: <https://oda.od.gov.ua/vidsutnist-nalezhnoyi-uvagy-do-dunajskogo-regionu-negativno-vtlyno-na-jogo-soczialno-ekonomichne-stanovyshhe-sergij-gryneveczkyj/>.

СУТНІСТЬ ДЕФІНІЦІЇ МІЖНАРОДНА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТЬ АГРОПРОМИСЛОВОГО КОМПЛЕКСУ

Ожаровська О., студентка УС-02

Глущенко Я.І., к.е.н., доцент кафедри міжнародної економіки

Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

oz.olexandra@gmail.com

Визначення сутності міжнародної конкурентоспроможності агропромислового комплексу потребує дослідження, оскільки правильне уявлення про основні характеристики та суперечності цієї економічної категорії є ключовою умовою для формування та підвищення конкурентоспроможних позицій національного сільського господарства на світовій арені.

Трактування поняття "конкурентоспроможність" виявляється неоднозначним через різноманіття існуючих видів конкурентоспроможності. Розрізнення цих аспектів ускладнює належне визначення сутності цього терміну. За проаналізованим нами дослідженням визначимо таку залежність між рівнями конкурентоспроможності, зображену на рис. 1.

Рис. 1. Залежність між рівнями конкурентоспроможності

Складено на основі [1]

Як зазначає автор, існує сильна взаємодія між конкурентоспроможністю на різних рівнях. Конкурентоспроможність конкретних товарів та індивідуальних господарюючих суб'єктів безпосередньо визначає конкурентоспроможність відповідних підгалузей, галузей та сфер економічної діяльності, до яких вони відносяться, а також регіонів, де вони діють. З іншого боку, конкурентоспроможність галузей та регіонів впливає на загальну конкурентоспроможність країни, що в свою чергу залежить від неї. Ця взаємодія між різними рівнями конкурентоспроможності є ключовим елементом у розумінні ефективності та конкурентоздатності економічних суб'єктів та систем в цілому [1, с. 70].

У рамках проведеного аналізу, основний акцент буде зроблено на вивченні конкурентоспроможності відповідної галузі. Важливо відзначити, що автори по різному трактують цей термін у своїх дослідженнях (табл. 1).

Таблиця 1

Наукові підходи до визначення поняття «конкурентоспроможність галузі»

Автор	Визначення
Пуцентейло П. Конкурентоспроможний розвиток галузі тваринництва як найвищий рівень прояву конкуренції. Інноваційна економіка. 2014. Т. 3, № 52. С. 55–61. URL: http://dspace.wunu.edu.ua/handle/316497/3466 .	здатність створювати зростаючий обсяг доданої вартості на основі підвищення ефективності використання чинників виробництва, забезпечення інвестиційної привабливості бізнесу і освоєння нових ринків.

Остапенко А. В. Визначення сутності поняття «конкурентоспроможність галузі». Бізнес Інформ. 2015. № 5. С. 15–23. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/binf_2015_5_3	здатність поєднувати в собі такі характеристики, як, по-перше, виробничий потенціал підприємства, яке має можливість виробляти високоякісну, високотехнологічну та конкурентоспроможну продукцію задля максимального задоволення вимог споживача, і, по-друге, фактичний масштаб охоплення ринку як наслідок конкурентних переваг у порівнянні з іншими суб'єктами господарювання в межах галузі.
Портер М. Конкурентна стратегія. Техніки аналізу галузей і конкурентів / пер. з англ. Н. Кошманенко. Київ : Наш Формат, 2020. 424 с.	довгострокова прибутковість галузі, яка визначається п'ятьма конкурентними силами: сила постачальників, сила покупців, загроза нових учасників, загроза товарів-замінників, інтенсивність суперництва.
Буряк Є. В. Управління конкурентоспроможністю підприємства : автореф. кваліф. робота: 073. Київ, 2020. 90 с. URL: http://rep.knlu.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/787878787/716/Buriak.pdf?sequence=1&isAllowed=y	здатність фірм входити до складу галузі, швидко реагуючи на зміну в її структурі, брати до уваги тенденції до зміни, відновлювати свої соціально-економічні системи і зберігати досягнутий рівень конкурентоспроможності виробництва.
Масляева О. О. Економічна сутність категорії „конкурентоспроможність”: дефініція та систематизація. Ефективна економіка. 2011. № 10. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=737	наявність достатньої кількості підприємств, що здатні виробляти товари і послуги відповідні попиту внутрішнього та зовнішнього ринків, та спроможність створювати умови для нарощування свого конкурентного потенціалу.
Шевченко М. М. Методи оцінки конкурентоспроможності галузей промисловості в умовах інтернаціоналізації : автореф. дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук : 08.07.01. Харків, 2006. 17 с. URL: http://www.disslib.org/metody-otsinky-konkurentospromozhnosti-halujej-promyslovosti-v-umovakh.html	здатність національної галузі промисловості забезпечувати високий рівень задоволення власними товарами певної суспільної потреби порівняно з конкурентами, утримувати та зміцнювати стійкі позиції на певних сегментах світового ринку та забезпечувати прибутковість на основі раціонального використання ресурсів в умовах інтернаціоналізації.
Должанський І. З. Конкурентоспроможність підприємства : навч. посіб. Київ : Центр навч. л-ри, 2006. 384 с.	наявність комплексу факторів (технічні, економічні, організаційні), які впливають на умови виробництва і реалізації товарів високої якості, призначених для задоволення потреб певних груп покупців, при цьому не перевищуючи інтернаціональні витрати на створення одиниці продукції.

На нашу думку буде доречно скомбінувати вищезазначені трактування, і розуміти під конкурентоспроможністю галузі – динамічну здатність національних підприємств та галузей в довгостроковій перспективі забезпечувати високий рівень задоволення потреб певних груп споживачів якісною та конкурентоспроможною продукцією, утримувати та зміцнювати стійкі позиції на внутрішньому та світовому ринках, генеруючи прибуток на основі раціонального використання ресурсів.

Запропоноване визначення конкурентоспроможності галузі інтегрує важливі аспекти з трьох найвлучніших, на нашу думку, трактувань даного поняття. По-перше, воно наголошує на довгостроковій прибутковості, використовуючи модель п'яти сил Портера для оцінки конкурентного середовища та ставлячи акцент на генерації прибутку. По-друге, визначення фокусується на задоволенні потреб споживачів, охоплюючи національні та міжнародні ринки, використовуючи словосполучення "якісна та конкурентоспроможна продукція" та враховуючи потреби споживачів. По-третє, визначення враховує наявність комплексу факторів та звертаючи увагу на технічні, економічні та організаційні аспекти, а також акцентуючи на раціональному використанні ресурсів.

Дане трактування вирізняється своєю ґрунтовністю та комплексністю, оскільки воно враховує динамічні аспекти, важливість державного впливу, надає кількісну оцінку конкурентоспроможності через прибутковість та фокусується на конкретних конкурентних перевагах галузі.

Підсумовуючи, саме здатність галузі конкурувати формує ефективність національної економіки та визначається рівнем конкурентоздатності підприємств, які є її основними учасниками. Активність галузі відображає особливості конкуренції в її межах, яка розгортається на національному та міжнародному рівнях. Поняття конкурентоспроможності галузі становить частину багаторівневої категорії "конкурентоспроможність", розташованої поруч із товарами, підприємствами, регіонами та національною економікою. Сутність конкурентоспроможності галузі виявляється лише у випадку існування на ринку конкурентних суб'єктів (в умовах відкритої економіки та сприятливого інвестиційного клімату).

Рівень конкурентоспроможності агропромислового комплексу впливає з визначення позицій підприємств у конкурентному середовищі. Детермінантами конкурентоспроможності галузі можна виокремити виробничі умови чи наявність в країні таких факторів виробництва, що є обов'язковими для випуску продукції: кваліфікована робоча сила або промислова інфраструктура, сировинний ресурс, клімат, державна дотаційна підтримка, умови попиту, особливості ринку конкретного товару чи послуги, наявність супровідних або пов'язаних галузей, таких, що мають конкурентоспроможність на міжнародному рівні, постачальники чи дистриб'ютори, стратегія фірми, її структура та особливості конкуренції з іншими компаніями, включаючи фактори, такі як організаційний та управлінський клімат, а також рівень та характер внутрішньої конкуренції [2].

Конкурентоспроможність агропромислового комплексу, враховуючи специфіку та соціальну значущість аграрного сектору, слід визначати як його здатність функціонувати та розвиватися у ринковому середовищі, ефективно забезпечуючи процеси відтворення в аграрному секторі. Рівень конкурентоспроможності відображається у величині основних видів агропромислової продукції на одну особу, їх позитивній динаміці й створенні умов для стійкого розвитку національної господарської системи в довгостроковій перспективі.

Література

1. Patyka N. Theoretical and methodological approaches to agriculture competitiveness in modern conditions. *Ekonomika APK*. 2019. № 4. С. 66–74. URL: <https://doi.org/10.32317/2221-1055.201904066>.
2. Вдовенко Н. М., Варшавська Н. Г., Павленко М. М. Забезпечення конкурентоспроможності галузей АПК в умовах євроінтеграції. *Науковий вісник НУБІП України*. 2018. № 284. С. 205–209. URL: <https://journals.nubip.edu.ua/index.php/Economica/article/view/11300>.

НАУКОВО-ТЕХНІЧНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО ЯК ВАГОМА ДЕТЕРМІНАНТА ВІДНОВЛЕННЯ ЕКОНОМІЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ВІТЧИЗНЯНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Артур Роздорожний, аспірант ФММ

Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

arturoz09@gmail.com

Базис національної економіки – підприємства різних форм власності й видів економічної діяльності відчувають вплив затяжної соціально-економічної кризи, що, не в останню чергу, спочатку в умовах анексії АР Крим, пандемії Covid-19, а потім і повномасштабної війни набула системного характеру. Про це свідчать втрати в інфраструктурному забезпеченні, зруйновані та/або пошкоджені потужності, диспропорції на ринку праці та зменшення кількості доступної кваліфікованої робочої сили, розірвані ланцюги постачання, зниження інвестиційної активності, відсутність ринків реалізації тощо. Проте саме повномасштабна війна найгостріше вдарила й по експортно орієнтованих підприємствах й ще більше розбалансувала економіку зсередини. За даними щомісячного опитування бізнесу загальний барометр бізнесу в січні 2024 року склав 40,4 [1], що визначає загальне погіршення очікувань бізнесу на початку поточного року. Така негативна динаміка, за даними Торгово-промислової палати України, віддзеркалює настрої різних за видами діяльності та за розміром підприємств (рис. 1, 2). В таких умовах перед вітчизняними підприємствами стоїть завдання визначення тих детермінант та використання таких інструментів, які сформулюють довгострокові можливості для відтворення їх економічного потенціалу, а разом з тим й економіки в цілому.

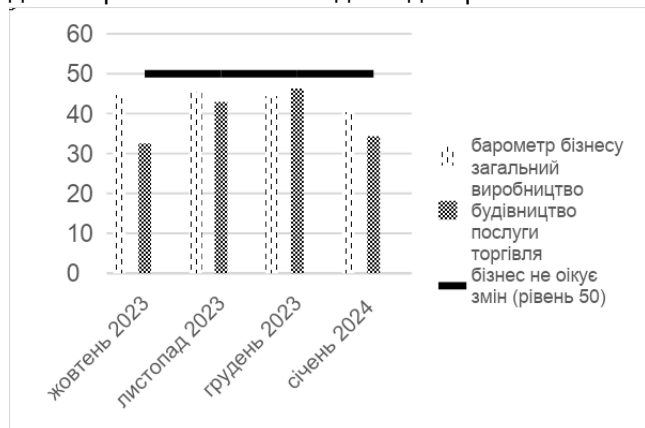

Рис. 1. Індекс барометру бізнесу за секторами, жовтень 2023-січень 2024

Джерело: [1]

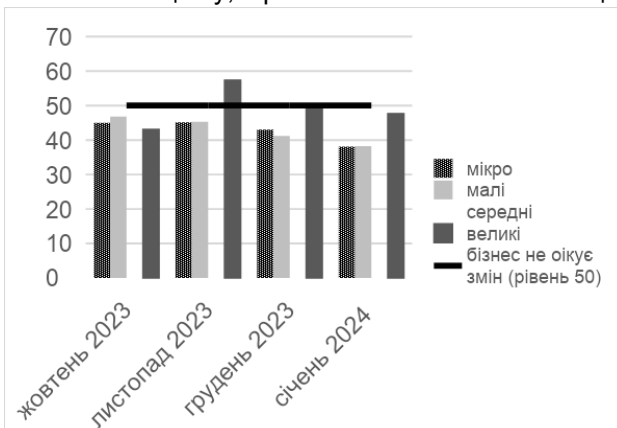

Рис. 2. Індекс барометру бізнесу за розміром підприємств, жовтень 2023-січень 2024

На наш погляд, частина з них вже сформована. Насамперед мова йде про широкомасштабні ініціативи Уряду, територіальних громад, бізнесу в співробітництві з партнерами, орієнтовані на відновлення України. Це плани й програми як національного, так і регіонального та локального рівнів, проекти самих господарюючих суб'єктів, їх об'єднань, партнерств, орієнтовані на покращення бізнес-середовища діяльності, підтримку або переорієнтацію на види діяльності з більшою доданою вартістю, розроблення норм задля забезпечення конкурентного доступу до капіталу, забезпечення фінансової стабільності на мікро-, мезо- та макрорівнях, пошук та формування умов інтеграції логістики, зокрема з ЄС.

Поряд з цим йде активна робота над напрацюванням репараційної складової відновлення країни, запущено низку ініціатив щодо фінансової допомоги бізнесу, в т.ч. грантової, підтримки експорту. Від початку повномасштабного вторгнення загалом діють як внутрішні інструменти збереження й відновлення економічного потенціалу (серед них чільне місце було відведено податковим, інвестиційно-кредитним, інформаційно-консультаційним тощо), так і зовнішні. Проте, на наш погляд та згідно з історичним досвідом, політика джерел формування й розподілу фінансової допомоги для країн, що й до військових дій мали структурно розбалансовану економіку, характеризувались переважанням низьких технологічних укладів, переважно сировинним спрямуванням експорту, не даватиме високих очікуваних результатів щодо відновлення економічного потенціалу її суб'єктів та не забезпечуватиме структурну перебудову в цілому, якщо вона не корелюватиме із завданнями інноваційно-технологічної модернізації та активізації науково-технічного співробітництва й освітніх новацій як всередині країни, так і між нею, її господарюючими суб'єктами й партнерами.

Війна за своєю природою є деструктивним явищем, що спричиняє важкі та довгострокові соціально-економічні наслідки, водночас, вона дозволяє сформувати й використовувати для відновлення економічного потенціалу нові продуктивні та процесні рішення, техніко-технологічні можливості й перетворювати їх на довгострокову конкурентну перевагу, в т.ч. через дифузію інновацій на сектори поза ВПК. Прикладом можуть слугувати перша та друга світові війни, гонка озброєнь між США та радянським союзом та інші геополітичні військові конфлікти, що відбувались у XX ст. чи відбуваються наразі. Досить яскравим прикладом поряд з Пд. Кореєю вважаємо досвід Ізраїлю, що навіть в умовах продовження військового конфлікту показує можливості до відтворення системи соціально-економічних відносин на інноваційній, новій техніко-технологічній основі, забезпечуючи формування тісних освітніх, науково-виробничих та інших партнерств, дифузію новацій на позавійськові сектори.

Україна за останні два роки також може характеризуватись через призму нових інформаційно-технологічних та інших новаторських рішень, що здатні забезпечити її відновлення не лише повоєнних умовах, а й за військового стану. Активізується науково-технічне співробітництво не лише між суб'єктами ВПК України та національними науково-дослідними й іншими організаціями, а суб'єктами інших країн, зокрема в сфері цифровізації, новітніх ІКТ, технологій та матеріалів нового покоління, медицини, освіти й науки тощо. Відбувається активний процес обміну знаннями, науковими розробками, технічними й технологічними рішеннями, їх прикладна апробація. Трансфер набуває системного характеру. Для прикладу можемо вказати на сформовані на науково-технічній базі партнерства НАН України з національними підприємствами. Так, було підписано Генеральну угоду про науково-технічне співробітництво між НАН України та ДП «Запорізьке машинобудівне конструкторське бюро «Прогрес» імені академіка О.Г. Івченка» [2]. Угода передбачає активну співпрацю в сфері розробки двигунів нового покоління і для авіації і для промисловості, що визначає подальші можливості підприємств цих сфер забезпечувати відтворення свого економічного потенціалу та нарощення конкурентних позицій на відповідних, в т.ч. міжнародних ринках. А в рамках другої щорічної науково-технічної наради «Новітні металовмісні матеріали та інноваційні технології для промисловості України» Інституту металофізики ім. Г.В. Курдюмова НАН України та низки провідних промислових підприємств країни було ухвалено рішення не лише про інтенсифікацію проектів співробітництва для забезпечення потреб обороноздатності, безпеки нашої держави, а й повоєнного відновлення, активізації трансферу технологій, імпортозаміщення, в т.ч. шляхом створення інноваційного кластера. Таке рішення крім іншого, може забезпечити уведення в законодавство вагомих змін щодо можливості створювати кластери суб'єктам публічного права [3] та стимулювати процеси кластеризації на науково-технологічному базисі, при довгостроковій партнерській конкурентоспроможній взаємодії науково-дослідних, підприємницьких суб'єктів та забезпечувальної інфраструктури. З позицій наведених вище прикладів варто зауважити, що дещо призупинені процеси створення науково-технологічних парків, кластеризації сьогодні активізуються і стають на порядок денний тих суб'єктів, що мають на меті максимізувати як науково-технологічний, так і економічний потенціал на базі знань та інновацій. Мова про кластери, що базуються на знаннях, інтелекті, інноваціях та об'єднують у своїй структурі наукові чи інші експертні центри, вже існуючі стійкі та новостворені бізнеси, інфраструктуру. Вони можуть давати потужний синергійний ефект за всіма складовими економічного потенціалу для всіх залучених суб'єктів. Наприклад, партнерські мережі та наукові й інноваційні підсистеми КПІ ім. Ігоря Сікорського можуть стати базисом для посилення процесів вказаної інтелектуальної, інноваційної кластеризації, стимулюючи й підтримуючи розвиток вітчизняних підприємств та видів діяльності на новій техніко-технологічній основі, формуючи базис для створення нових інноваційних компаній. Серед таких підсистем складна, структурована та активно діюча інноваційна екосистема Sikorsky Challenge [4].

Варто також вказати й на тенденцію перепрофілювання (повного або часткового) вітчизняних бізнесів в умовах повномасштабної війни, що серед іншого дозволяє відтворювати свій економічний потенціал. Часто саме таке перепрофілювання також пов'язане з освоєнням нових технологій чи техніки, інструментів просування й збуту, організації й управління, активізацією науково-технічної співпраці. Вагому роль в науково-технічному співробітництві для України та відтворенні економічного потенціалу її суб'єктів наразі відіграє й новий етап євроінтеграційних процесів. В рамках партнерських ініціатив між країнами ЄС та Україною задля відновлення економічного потенціалу вітчизняних підприємств реалізується низка грантових програм, які в своїй більшості орієнтовані на підтримку підприємств з експортним та інноваційним потенціалом. Пошук можливостей виходу на нові ринки, формування нових стійких партнерств, необхідність гармонізації вимог до здійснення господарської діяльності стимулює підприємства до обміну досвідом, активізації НДДКР, приєднання до асоціацій та кооперування. Такі програми та проекти охоплюють широкий спектр видів діяльності та зосереджені переважно на підтримці мікро-, малого й середнього підприємництва. Поряд з цим для освітньо-наукового середовища, інституцій

громадянського суспільства також розширився доступ до участі у грантових та інших програмах співробітництва.

Попри наявну соціально-економічну кризу, яка носить системний характер в наслідок повномасштабної війни на території України, спостерігається інтенсифікація зусиль на всіх рівнях соціально-економічної системи щодо формування передумов поступового відновлення. Однією з вагомих детермінант даного процесу виступає подальше підтримання та стратегічне усталення основних напрямів науково-технічного співробітництва, стимулювання сучасних форм науково-виробничого, інтелектуального, інноваційного партнерства. Бізнеси, представники наукової, освітньої спільноти шукають точки взаємодії та відновлення. Вагома роль у стратегічній сталості даних процесів з урахуванням пріоритетних напрямів соціально-економічного розвитку належить сфері державного, регіонального та муніципального управління й регулювання. Вона має забезпечувати системність та цільове спрямування промислової, зовнішньоекономічної, освітньої, науково-технічної, бюджетної та податкової політик, політики у сфері підприємництва. Єдність мети й завдань, взаємна узгодженість цих політик здатна закласти довгостроковий фундамент для взаємодії між науковим, освітнім та підприємницьким середовищем, завдяки якому бізнес здатен забезпечувати відтворення власного економічного потенціалу на якісно новій науково-технічній й технологічній основі.

ЛІТЕРАТУРА:

1 Щомісячне опитування бізнесу «Барометр бізнесу» від Торговельно-промислової палати України за січень 2024р. Вип. №4. [Електронний ресурс]. URL: <https://uccr.org.ua/uploads/files/65a94bdba6766573718289.pdf>

2 Підписано Генеральну угоду про науково-технічне співробітництво між НАН України та ДП «Запорізьке машинобудівне конструкторське бюро «Прогрес» імені академіка О.Г. Івченка»: Повідомлення НАН України від 14.04.2023 [Електронний ресурс]. URL: <https://www.nas.gov.ua/UA/Messages/Pages/View.aspx?MessageID=9993>

3 Наукові пропозиції для української промисловості: Повідомлення НАН України від 04.12.2023 [Електронний ресурс]. URL: <https://www.nas.gov.ua/UA/Messages/Pages/View.aspx?MessageID=10822>

4 Офіс інновацій КПІ ім. Ігоря Сікорського [Електронний ресурс]. URL: <https://io.kpi.ua/#ecosystem>

СЕКЦІЯ 5. СТАН І ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВИХ ІНСТРУМЕНТІВ МІЖНАРОДНОГО НАУКОВО-ТЕХНІЧНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА

БАНКІВСЬКИЙ КРЕДИТ ЯК ФІНАНСОВИЙ ІНСТРУМЕНТ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТІЙКОСТІ РОЗВИТКУ АГРАРНОГО СЕКТОРУ В УМОВАХ ВІЙНИ

Андрос С.В., д.е.н., доцент, провідний науковий співробітник
відділу фінансово-кредитної та податкової політики,
Національний науковий центр «Інститут аграрної економіки», м. Київ
E-mail: andros.sv@ukr.net

В складні воєнні часи аграрні підприємства в Україні як ніколи зацікавлені в доступі до фінансових інструментів, що визначає не лише розвиток існуючих підприємств, а й створення нових, зміцнення їх фінансової стійкості. Успіх розвитку фінансових інструментів підтримки вітчизняного аграрного виробника значною мірою визначатиме подальше ефективне функціонування аграрного сектору, від якого безпосередньо залежить як рівень продовольчої безпеки України, так і (з урахуванням обсягів експорту зерна) світова продовольча безпека.

Банківські установи зацікавлені в обслуговуванні аграрного сектору, оскільки всі учасники економічних відносин реалізують власні фінансові інтереси. Наприклад, фінансування аграрної галузі для комерційних банків призводить до диверсифікації клієнтської бази банку, розширення пропонованого бізнесу, залучення в банк більшої кількості клієнтів і, звичайно, збільшення прибутку. Нині аграрний сектор вже увійшов у сферу інтересів комерційних банків; висока конкуренція між банками при залученні аграрного бізнесу робить кредити у деякій мірі доступними для підприємців. Банки надають кредити не тільки на розвиток існуючих підприємств, а й на відкриття нових, що сприяє забезпеченню стійкості розвитку аграрного сектору. У свою чергу, підприємці використовують банківські продукти і послуги для розширення своєї діяльності, реалізації планів розвитку бізнесу, заповнення дефіциту ліквідності, виконання нормативних вимог. Незважаючи на все це, доцільно підкреслити, що діяльність аграрного бізнесу є досить ризикованою та важкокерованою, внаслідок чого високі процентні ставки на кредитні ресурси дещо обмежують відносини між банками та аграріями.

Важливою особливістю є те, що нині сільськогосподарське кредитування виділяється як окремий напрямок кредитування в багатьох комерційних банках. Раніше програми аграрного кредитування реалізовувалися в комплексі з корпоративними програмами. Крім того, статистика по сегменту кредитів агробізнесу практично не фіксувалася банками окремим блоком, а формувалася разом із залишками кредитної заборгованості представників реального сектору економіки. Така ситуація гальмувала розвиток кредитування в аграрному секторі, оскільки не було можливості достовірно оцінити обсяги кредитного ринку та тенденції розвитку аграрного підприємництва. Суб'єктами банківського сільськогосподарського кредитування є підприємства різних форм власності та організаційно-правових форм, які потребують кредитних коштів, власники грошових коштів, які готові надати їх у користування іншим суб'єктам на розумних умовах; держава та її інститути, які через виконання ряду функцій (фіскальних, правових, посередницьких) впливають на процес кредитування аграрного підприємництва комерційними банками. Нині все більше і державних, і комерційних банківських установ присвячують себе сегменту саме сільськогосподарського підприємництва [1].

Водночас наголосимо, що поряд із позитивними трендами в аграрній галузі, в умовах війни виявляються проблеми в стійкому розвитку аграрної сфери, зумовлені насамперед такими умовами: високим податковим тягарем; дефіцитом кредитних коштів; високим рівнем корупції в державних установах; труднощами для малих ферм з отриманням кредиту; відсутністю дійової системи підготовки спеціалістів для малих ферм; нерозвиненістю інформаційної складової фінансування сільгосппідприємництва; недосконалістю фінансової допомоги малому агробізнесу з боку держави; адміністративними завадами, які виникають при реєстрації бізнесу.

В Україні досить складна ситуація з державною підтримкою малого аграрного бізнесу, тому багато малих підприємств припиняють діяльність у перший рік свого існування. Одним із ключових критеріїв низького рівня росту малих аграрних господарювань є складність отримання банківського кредиту. Стійкість розвитку малого аграрного бізнесу багато в чому пов'язана із забезпеченням підприємців довгостроковими та короткостроковими фінансовими ресурсами. В умовах війни особливо гостро стоїть проблема матеріального забезпечення сільського населення. З цієї причини малий аграрний бізнес часто звертається до комерційних банків в цілях отримання фінансування для відкриття та підтримки власного бізнесу, але, на жаль, фермери стикаються з певними труднощами. Так, комерційні банки мають відносно високий відсоток відмов цієї категорії клієнтів, що зумовлено такими причинами: по-перше, високими ризиками при кредитуванні малих сільськогосподарських підприємств, внаслідок чого комерційний банк може понести великі збитки; по-друге, ризик кредитування малого агробізнесу істотно пов'язаний з ментальністю позичальників. Причинами неповернення та простроченої заборгованості серед малих

господарств є несумлінність та недбалість; по-третє, наявність стандартів визначення безпеки власності клієнтів; підприємці, як правило, не мають достатньої безпеки; по-четверте, через високі ризики аграрного кредитування банки повинні створювати достатні резерви з огляду на можливість неповернення кредитів, щоб уникнути втрат; по-п'яте, недосконалість або відсутність належних методик оцінки кредитоспроможності клієнтів малого агробізнесу призводить до ще більших ризиків і можливих втрат [2].

Нині одна з ключових проблем кредитування – висока частка токсичних кредитів в банківських установах. Збільшення обсягів простроченої заборгованості призводить до зростання кількості відмов у кредитах малому агробізнесу. В світлі окресленого, визначимо основні проблеми з кредитуванням з боку самих позичальників. Перша проблема – відносно високі відсотки за кредитами. Другою проблемою є складність і тривалість кредитного аналізу. У більшості випадків не враховується той факт, що дрібні сільськогосподарські підприємці не володіють навичками бізнес-планування, організації діловодства та належного ведення всієї звітності; тому підприємцям часто важко виконати всі вимоги банку. Крім того, час розгляду банком заявки може зайняти місяць і більше. Це призводить до того, що клієнт змушений влізати в борги для фінансування своєї діяльності, очікуючи на надання кредиту. Третя проблема – відсутність застави та ліквідних активів, а також небажання позичальника надавати реальну інформацію про діяльність (малі сільськогосподарські підприємства воліють працювати «в тіні»).

Після вивчення основних проблем та недоліків системи кредитування малого агробізнесу в Україні виникає ряд запитань до різних структур щодо можливостей оптимізації та покращення ситуації в цьому сегменті ринку. Варто зазначити, що важлива роль в організації ефективної системи банківського кредитування малого бізнесу належить не лише комерційним банкам, а й органам державної влади, які мають усі можливості впливати на стійкість розвитку малого аграрного бізнесу та підтримувати його прогрес у цьому сегменті. Тому в оптимізації кредитної системи мають брати участь усі причетні: і комерційні банки, і позичальники, і держава [1].

Підвищення ефективності банківського кредитування аграрного сектору буде неможливим без належної участі як державних, так і комерційних банків. У рамках цифровізації банки мають усі можливості автоматизувати процес обслуговування клієнтів і спростити видачу кредитів позичальникам. На жаль, банки не завжди можуть обійтися без звичного способу ведення бізнесу, але необхідно розуміти, що в століття високих технологій використання консервативних методів обслуговування клієнтів не є актуальним і ефективним, потреби аграріїв зростають і тому банк мусить конкурувати, щоб мати більше клієнтів. Щоб здолати, банк повинен запровадити технологію в бізнес, включаючи процес кредитування. Таким чином, банк може не тільки залучити аграріїв, але й здешевити ведення бізнесу, скоротити час розгляду кредитних заявок і тим самим прискорити процес кредитування. Як уже зазначалося, власники малих ферм часто не вміють грамотно вести свій бізнес, допускають грубі помилки в документації та надають банкам недостовірну інформацію. З метою підвищення ефективності обслуговування клієнтів комерційні банки зобов'язані проводити різноманітні семінари та майстер-класи на теми ведення бізнесу, звітності перед банком та інші теми, які цікавлять аграріїв [3].

Не менш важливим аспектом удосконалення комерційними банками механізму кредитування фермерських господарств є популяризація та вдосконалення системи оцінки та моніторингу кредитних заявок. Тиск на зростання обсягів кредитування чинить погіршення якості наданих кредитів, а посилення вимог до критеріїв оцінки кредитного ризику вимагає від кредитних установ переробки методології аналізу кредитних операцій, особливо в системах кредитного рейтингу. Для оптимізації скорингових програм пропонується використовувати експрес-моніторинг позичальника з урахуванням специфіки розвитку кожного напрямку бізнесу шляхом створення статистичної бази даних життєвого циклу малих господарств за аграрною сферою. Крім іншого, необхідно відредагувати перелік критеріїв, за якими працює програма оцінювання, а також автоматизувати систему, щоб вона працювала без помилок. Окрім скорингової системи, комерційні банки мають створити систему моніторингу клієнта після кредитування. Моніторинг також має бути автоматизованим та інформувати банк про наявність невідповідності та простроченої заборгованості клієнта. Ця система дозволяє налагодити контакт між банківською установою і отримувачем щодо допомоги в кредитуванні та покращити процес обслуговування клієнтів. Малі фермерські господарства повинні вести відкриту та прозору діяльність і надавати достовірну звітність комерційним банкам [2].

Виходячи з вищевикладеного, можна дійти висновку, що процес удосконалення механізму банківського кредитування суб'єктів підприємництва є досить складним для реалізації, але за участю всіх пов'язаних осіб оптимізація механізму кредитування можлива. Усі учасники кредитного процесу повинні прагнути не лише вдосконалювати систему кредитування сільськогосподарських підприємств, а й розвивати малі форми бізнесу, оскільки цей сегмент може підвищити рівень економічного розвитку країни.

У цілях забезпечення достатності кредитування суб'єктів малого підприємництва доцільно розглянути можливість визначення господарств цієї категорії в окремому реєстрі. Для цієї категорії встановити

обмеження на пільгові кредити, які не можуть надаватися компаніям, які не належать до цієї категорії, тобто диференціювати кредити для великих і малих фермерських господарств. Продуктивним інструментом визначення розміру пільгового кредиту може бути диференціація за обсягом продажів компанії позичальника та обсягом землі під забудову. Доцільно спростити процедуру отримання пільгових кредитів, які є найбільш затребуваними серед цієї категорії позичальників. Фактор сезонності можна нейтралізувати, відстрочивши кредити на півроку або перенісши виплати на четвертий квартал. Тому в складні воєнні часи для аграрної галузі цифровізація сільського господарства та наявність ефективних механізмів підтримки галузі є найвагомішими факторами поступу. Основними фінансовими інструментами забезпечення ефективності цих механізмів є дотації та пільгові кредити сільгоспвиробникам. Загалом кредитування на особливих умовах є плідним інструментом забезпечення стійкості розвитку аграрного сектора. Ефективність може знижуватися фрагментацією, що зумовлено обмеженим досвідом застосування та небажанням банків вирішувати проблеми агровиробників та враховувати специфіку галузі. При правильному підході виявлені проблеми нам видаються вирішуваними.

Література:

1. Андрос С.В. Фінансово-кредитне забезпечення розвитку сільськогосподарських підприємств. Університетські наукові записки: часопис Хмельницького університету управління і права. – Хмельницький: Вид-во Хмельницького університету управління і права, 2018. Вип. № 3–4 (67–68). С. 346 –356. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Unzap_2018_3-4_33
2. Лупенко Ю.О., Андрос С.В. Банківське кредитування аграрного сектору економіки [Електронний ресурс]. Економічний вісник НТУУ «КПІ»: збірник наукових праць. К. : Вид-во НТУУ «КПІ», ВПІ ВПК «Політехніка», 2019. № 16. С. 196–207. DOI: <https://doi.org/10.20535/2307-5651.16.2019.181851>. URL: <http://ev.fmm.kpi.ua/issue/view/8632>
3. Мікрофінансування аграрного виробництва: монографія / Національний науковий центр «Інститут аграрної економіки» [Лупенко Ю.О., Андрос С.В., Тулуш Л.Д. та інші]; за ред. Ю.О. Лупенка, С.В. Андрос. – К.: ННЦ «ІАЕ», 2020. – 310 с.

ФАКТОРИ ВПЛИВУ МІЖНАРОДНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА НА ІНВЕСТИЦІЙНУ ПРИВАБЛИВІСТЬ ПІДПРИЄМСТВ

Дудченко І.А.,
студентка кафедри міжнародної економіки
Корогодова О.О.,
к.е.н, доцент, доцент кафедри міжнародної економіки
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського», м. Київ, Україна
irina8dudchenko@gmail.com o.korogodova@kpi.ua

Міжнародне співробітництво суттєво впливає на інвестиційну привабливість підприємств, надаючи можливості для залучення іноземних інвестицій. Одним з факторів поширення міжнародного співробітництва між країнами став процес глобалізації, в результаті чого компанії отримали можливості безбар'єрної експансії капіталів між кордонами. В таких умовах представляє інтерес дослідження чинників формування інвестиційної привабливості підприємств.

Згідно з визначенням спеціалістів Агентства з питань запобігання банкрутства підприємств, інвестиційна привабливість підприємства – це розрахунок інтегрального показника інвестиційної привабливості підприємств, в якому відтворюються значення показників оцінки майнового стану, фінансової стійкості (платоспроможності), ліквідності активів, прибутковості інвестиційного об'єкта, оцінки ділової активності, оцінки ринкової активності, скориговані відповідно до їхньої вагомості, та інших факторів [1].

Формування інвестиційної привабливості підприємства є складним процесом, який починається з ідентифікації та класифікації факторів, що впливають на цю сутність. В науковій спільноті існує різноманіття точок зору щодо цих факторів, і важливо розглянути їхню класифікацію для більш повного розуміння інвестиційної привабливості. Перелік факторів, які в різній мірі впливають на інвестиційну привабливість підприємств подано у табл. 1.

Таблиця 1

Фактори впливу на інвестиційну привабливість

Зовнішні фактори (в т.ч. міжнародні)	Внутрішні фактори	Галузеві фактори
1.Галузева приналежність 2.Географічне розташування 3.Наявність та доступність природних ресурсів 4.Екологічна ситуація 5.Культура та освіта населення 6.Економічна стабільність 7.Соціально-політична стабільність 8.Нормативно-правова база 9. Інформаційне поле 10.Пільги для інвесторів 11.Розвинута інфраструктура 12.Економічна свобода підприємств 13.Положення на світовому ринку 14.Контрольні державні органи в сфері інвестування 15.Темп інфляції 16.Експортні можливості 17. Рівень доходів населення	1.Виробнича програма 2.Маркетингова діяльність 3.Український облік та контролінг 4.Корпоративне управління 5. Юридична діяльність 6.Виробничі технології 7.Стратегія розвитку 8.Конкурентоспроможність 9.Унікальність об'єкту 10.Тривалість інвестиційної програми 11.Структура капіталу 12.Витрати 13.Стан майна та фінансових ресурсів 14.Платіжна дисципліна 15.Рейтинг підприємства в галузі	1. Розмір та потенціал ринку 2.Рейтинг у галузі, конкурентоспроможність підприємства 3.Бар'єри входу та виходу з галузі 4.Технологічний розвиток галузі 5.Обсяги реалізації продукції галузі 6.Можливості формування стратегічних союзів 7.Захист з боку країни 8.вплив податкової системи на галузь 9.Обсяги капіталовкладень в галузь

Джерело: складено авторами на основі [2], [3]

Зазначена класифікація факторів інвестиційної привабливості дозволяє розглядати їх у трьох напрямках: зовнішнього, внутрішнього та галузевого впливу. Зовнішні та внутрішні фактори мають суттєвий вплив на інвестиційну привабливість підприємства. Зовнішні чинники, такі як економічна та соціально-

політична стабільність, наявність ресурсів, інфраструктура та регуляторна база, визначають здатність підприємства привертати інвесторів. У той час як внутрішні фактори, такі як ефективність виробничих процесів, стратегія розвитку, фінансова стійкість та корпоративне управління, формують внутрішнє середовище підприємства. Важливо зазначити, що галузеві особливості, такі як ринковий потенціал, конкурентоспроможність та технологічний розвиток, додають додатковий вимір до інвестиційної привабливості. Аналіз цих факторів необхідний для формування стратегії підприємства та залучення інвестицій.

Особливістю формування інвестиційної привабливості підприємства є також врахування його інвестиційного клімату, тобто для оцінки потрібно звертати увагу на інвестиційну привабливість країни, регіону та галузі. Як вже зазначалось, міжнародне співробітництво відіграє ключову роль у формуванні інвестиційної привабливості, пропонуючи широкий спектр можливостей для зростання та розвитку. Цей процес охоплює взаємодію з іноземними партнерами, урядами, міжнародними організаціями та інвесторами, що може мати різноманітний вплив на діяльність компанії, від розширення ринкового доступу до інтеграції інноваційних технологій.

У рамках міжнародного співробітництва підприємства мають змогу не лише виходити на нові ринки, а й значно покращувати свої виробничі, управлінські та технологічні потужності. Міжнародне співробітництво стимулює обмін знаннями, досвідом, і, що найважливіше, відкриває доступ до нових джерел фінансування. Така взаємодія сприяє не лише культурному та технологічному обміну, але й підвищує рівень довіри між підприємствами та їх іноземними партнерами, що, в свою чергу, знижує бар'єри для входження на нові ринки та забезпечує більш стабільну основу для довгострокових інвестицій.

Міжнародне співробітництво визначає ключові аспекти інвестиційного ландшафту, суттєво впливаючи на фактори, які є важливими для інвесторів. Можна виділити основні фактори, які піддавалися впливу через міжнародну співпрацю [4]:

- розширення ринків;
- глобальні ланцюги створення вартості і сталий розвиток;
- сприяння інвестиціям та економічні зони;
- глобальний бренд та маркетингові переваги;
- доступ до нових ресурсів;
- Міжнародне науково-технічне співробітництво;
- зменшення ризиків та підвищення стійкості.

Наведені фактори вказують на те, що співробітництво на міжнародному рівні стає одним з ключових каталізаторів для створення сприятливого інвестиційного клімату. Розширення ринків, поява такого явища, як глобальні ланцюги створення вартості та інші глобальні економічні процеси показують, що підприємства визнають важливість міжнародної взаємодії для забезпечення свого успіху.

По-друге, виділені фактори також свідчать про те, що успішне міжнародне співробітництво вимагає комплексного підходу. Наприклад, глобальні бренди та маркетингові переваги можуть бути підсиленими за рахунок сприяння інвестиціям у вигляді відповідної інституційної підтримки.

По-третє, зазначені фактори визначають ключові вимоги для створення інвестиційної привабливості. Вони вказують на те, що взаємодія з іноземними ринками, підтримка інвестицій, та інші фактори мають стратегічне значення для залучення капіталу та сприяння сталому розвитку.

Таким чином, міжнародне співробітництво визначає економічну ландшафтну карту, формує стратегії конкурентоспроможності та формує інвестиційну привабливість окремого підприємства, що, в свою чергу, впливає на покращення рівня інвестиційної привабливості країни та визначає джерела економічного розвитку.

Література:

1. Про затвердження Методики інтегральної оцінки інвестиційної привабливості підприємств та організацій : Наказ Агентства з питань запобігання банкрутству підприємств та орг. від 23.02.1998 р. № 22. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0214-98#Text> (дата звернення: 02.03.2024).
2. Короткова О.В. Інвестиційна привабливість підприємства та методики її оцінювання [Електронний ресурс] / О. В. Короткова // Ефективна економіка. – №6. – 2013. - URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2132> (дата звернення 05.03.2024)
3. Щербатенко І., Горбачова О. Аналіз факторів, що впливають на інвестиційну привабливість підприємств авіатранспортної галузі / І. Щербатенко, О. Горбачова // Економічний аналіз. - 2013. - Т. 12(4). - С. 166-170
4. OECD. Rethinking regional attractiveness in the new global environment. 2023. 151 p. URL: https://www.oecd-ilibrary.org/urban-rural-and-regional-development/rethinking-regional-attractiveness-in-the-new-global-environment_a9448db4-en (дата звернення 05.03.2024)

ПОСИЛЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ НА ЗАСАДАХ МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ТЕХНІЧНОЇ СПІВПРАЦІ

Корнієнко І. Р., студентка 4-го курсу
Черненко Н. О., кандидат економічних наук, доцент,
доцентка кафедри міжнародної економіки
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»
Kilona5b84@gmail.com
chernekonatasha0@gmail.com

Ситуації кризи, такі як війна, епідемії або економічні труднощі, значно впливають на конкурентоспроможність українських промислових підприємств на міжнародному ринку. У таких обставинах українським компаніям необхідно адаптуватися до нових умов та приймати заходи для підвищення своєї конкурентоспроможності.

Для зміцнення конкурентоспроможності, яке є одним із головних пріоритетів для України, можна використовувати ефективні інструменти, такі як міжнародна науково-технічна співпраця. Ця система економічних зв'язків охоплює різні галузі, такі як наука, техніка, виробництво, послуги та торгівля, і може допомогти українським компаніям зміцнити їх позиції на міжнародному ринку.

Для підвищення міжнародної конкурентоспроможності українських промислових підприємств, необхідно реалізувати стратегії, спрямовані на підвищення якості продукції та послуг, удосконалення бізнес-процесів, а також підвищення ефективності управління. Зміцнення обороноздатності України та її економічне зростання потребують збалансованого стратегічного управління, систематичного планування та відповідального ставлення до управління ризиками. Посилення конкурентоспроможності українських промислових підприємств на основі міжнародної науково-технічної співпраці є ключовим завданням для економічного розвитку країни.

Для досягнення цієї мети можна використовувати такі стратегії, як: розвиток інноваційних технологій через співпрацю з міжнародними науковими установами, що дозволить підприємствам впроваджувати нові продукти і процеси та підвищить їх конкурентоспроможність. Ще одна стратегія - участь у міжнародних виставках та конференціях, дає можливість ефективно представляти свою продукцію, залучаючи нових партнерів. Розвиток системи управління якістю та постійне підвищення кваліфікації персоналу, також дає можливість підприємствам відповідати вимогам міжнародних стандартів і забезпечити високу якість власної продукції. Стратегічно важливим можуть стати заходи з навчання та підвищення кваліфікації персоналу для впровадження сучасних технологій та методів в українське виробництво.

Низка успішних прикладів міжнародної співпраці українських промислових підприємств, таких як "Motor Sich" та "Farmak", свідчать про можливості покращення конкурентоспроможності через глобальну співпрацю. Так, до початку 2022 року Motor Sich співпрацювало з іноземними авіакомпаніями та виробниками літаків, такими як Boeing та Airbus, що дозволяло їм розвивати та поставляти високоякісні авіадвигуни. Farmak" мало угоди з міжнародними фармацевтичними компаніями для спільного виробництва та продажу лікарських засобів. Volkswagen Group уклало угоди з постачальниками з усього світу для виробництва автомобілів, що дозволяє їм забезпечувати широкий асортимент продукції та конкурентоспроможність на ринку. Samsung Electronics співпрацювало компаніями з різних країн для розробки та виробництва електронної техніки, що дозволяє їм бути лідерами на ринку технологій.

Для зміцнення обороноздатності України та стимулювання економічного зростання необхідно впроваджувати збалансоване стратегічне управління, систематичне планування та відповідальний підхід до управління ризиками. На 2024 рік запропоновано реалізувати кілька стратегій для підвищення міжнародної конкурентоспроможності українських промислових підприємств, зокрема покращення якості продукції та послуг, оптимізацію бізнес-процесів та підвищення ефективності управління. [2]

Стратегія 1. Підвищення якості продукції та послуг.

Для підвищення якості продукції та послуг необхідно розробити і впровадити нові продукти та послуги, модернізувати виробниче обладнання та впровадити системи автоматизації, почати використовувати штучний інтелект та інші передові технології, а також стимулювати ініціативність серед працівників підприємства. Для цього можна створити дослідницькі та інноваційні центри, співпрацювати з науковими установами, впроваджувати програми для підтримки інновацій, підтримувати винахідницьку діяльність серед персоналу та патентувати нові розробки.

Для досягнення покращення якості продукції та послуг можна провести модернізацію виробничого обладнання та впровадити системи автоматизації. Це може включати автоматизацію виробництва та

використання робототехніки, а також застосування цифрових технологій для оптимізації процесів. Це допоможе зробити підприємство більш ефективним, зекономити час та ресурси.

Використання штучного інтелекту та передових технологій може сприяти прогнозуванню попиту, аналізу ринку та оптимізації робочих процесів. Також до цього можна віднести використання 3D-друку для виготовлення деталей чи проектування нової продукції.

Для стимулювання ініціативності серед працівників підприємства та отримання якісних результатів, важливо інвестувати у розвиток людського капіталу та підвищення кваліфікації персоналу. Створення атмосфери відкритості та довіри серед працівників може заохочувати їх до творчого мислення та ініціативності у висуненні нових ідей.

Стратегія 2. Удосконалення бізнес-процесів.

Для оптимізації бізнес-процесів можна використовувати наступні заходи: аналіз нових зовнішніх ринків для експорту, участь у міжнародних виставках та конференціях, розроблення ефективних маркетингових стратегій для просування продукції на міжнародних ринках, впровадження стандартів якості для підвищення конкурентоспроможності.

Для вивчення та освоєння нових експортних ринків необхідно провести докладне маркетингове дослідження для визначення перспектив ринків, брати участь у міжнародних торгових виставках та створити мережу представників та дистриб'юторів за кордоном.

Участь у міжнародних виставках та конференціях є важливим кроком для підприємства у відкритті нових можливостей на міжнародному ринку. Це дає змогу не лише продемонструвати продукцію чи послуги потенційним клієнтам, але й налагодити ділові контакти з партнерами з інших країн. Під час участі в таких заходах компанія може отримати важливу інформацію про сучасні тренди та потреби світового ринку, що допоможе у виробництві та маркетингових стратегіях. [3]

Для ефективного просування продукції на зовнішніх ринках важливо розробити і адаптувати маркетингові стратегії під кожен конкретний ринок. Використання онлайн-інструментів та платформ для просування продукції може значно полегшити комунікацію з потенційними клієнтами. Залучення кваліфікованих фахівців з маркетингу та зовнішньоекономічної діяльності допоможе створити ефективну стратегію просування продукції на міжнародних ринках. [4]

Запровадження систем якості на підприємстві є важливим етапом для покращення конкурентоспроможності компанії на міжнародному ринку. Це може включати проведення контролю якості продукції на всіх етапах виробництва, впровадження стандартів якості та отримання сертифікатів відповідності міжнародним стандартам. Це допоможе покращити сприйняття продукції компанією на міжнародному ринку та позитивно позначиться на репутації підприємства серед клієнтів.

Стратегія 3. Підвищення ефективності управління.

Впровадження системи менеджменту якості, зокрема ISO 9001, є ключовим етапом у підвищенні ефективності управління підприємством. Цей стандарт вимагає від компанії встановлення процедур та контролю якості на всіх етапах виробництва, що допомагає уникнути помилок, знизити ризики та покращити якість продукції. При цьому впровадження системи ISO 9001 сприяє підвищенню довіри клієнтів до продукції та послуг компанії, що може призвести до збільшення обсягу продажів та позитивно вплинути на репутацію підприємства.

Оптимізація виробничих процесів та зниження витрат є ще одним важливим аспектом у підвищенні ефективності управління. Шляхом аналізу та оптимізації робочих процесів можна знизити час виготовлення продукції, зменшити витрати на матеріали та енергію, покращити якість продукції та забезпечити більш ефективне використання ресурсів компанії.

Постійне підвищення кваліфікації персоналу є необхідним для забезпечення конкурентоспроможності підприємства. Шляхом надання співробітникам можливостей для професійного розвитку, участі у тренінгах та семінарах, компанія може покращити якість роботи свого персоналу, що в свою чергу позитивно вплине на результативність управління та якість продукції.

Мотивація персоналу до роботи є також важливим фактором у підвищенні ефективності управління. Шляхом створення стимулюючої робочої атмосфери, надання премій та бонусів за досягнення поставлених цілей, компанія може підтримати високий рівень мотивації серед свого персоналу та забезпечити їхню активну участь у досягненні загальних цілей підприємства.

Для оптимізації виробничих процесів та зниження витрат, необхідно впровадити комплекс заходів, які базуються на сучасних наукових підходах та передових технологіях. Одним із ключових напрямків є автоматизація рутинних операцій, що дозволить знизити ризик помилок та підвищити швидкість виконання завдань. Використання ресурсозбережливих технологій також є важливим аспектом, оскільки це дозволяє ефективніше використовувати ресурси, зменшити витрати на енергію та матеріали. Крім того, впровадження бережливого виробництва сприяє зменшенню відходів та покращенню екологічної стійкості підприємства.

Підвищення кваліфікації персоналу є необхідним для забезпечення конкурентоспроможності підприємства. Для досягнення цього можна організувати тренінги та курси з підвищення кваліфікації робітників, спрямовані на оволодіння новими навичками та технологіями. Важливо створити умови, які сприятимуть працездатності та кар'єрному росту співробітників, що може бути досягнуто шляхом створення комфортного робочого середовища та системи стимулювання праці. Програми мотивації, такі як премії за досягнення поставлених цілей, також можуть стимулювати працю персоналу та позитивно вплинути на результативність управління.

У висновку важливо зауважити, що різні кризові ситуації, такі як війни, епідемії та економічні кризи, можуть значно підірвати конкурентоспроможність українських промислових підприємств на міжнародному ринку. Це вимагає комплексного підходу та застосування ефективних стратегій для забезпечення стійкості та успішності у таких умовах.

Міжнародна науково-технічна співпраця виявляється ключовим інструментом для досягнення цієї мети, оскільки вона сприяє обміну знаннями, ресурсами та технологіями. Завдяки співпраці з іноземними партнерами українські підприємства можуть отримати доступ до передових розробок та інновацій, що дозволить покращити їх конкурентоспроможність на світовому ринку.

Окрім цього, важливо активно впроваджувати сучасні технології, автоматизувати виробничі процеси та підвищувати кваліфікацію персоналу для забезпечення ефективності та сталості у виробництві. Такий комплексний підхід дозволить українським промисловим підприємствам успішно протистояти викликам кризових ситуацій та зберегти свою конкурентоспроможність на міжнародному ринку.

Література:

1. Б.М. Марков Б.М. Концепції конкурентоспроможності економічних систем як основа антимонопольного регулювання. *Електронний журнал «Ефективна економіка»*. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1382> (дата звернення: 06.03.2024).
2. Oksana Kushnirenko, Nataliia Gakhovich, Liliia Venger. Strategic scenarios for sustainable industrial development of ukraine in the post-war period. *Baltic Journal of Economic Studies*. 2023. No. 1. P. 89–99.
3. Яровенко Т. Литвин Я. Терещенко Г. Розвиток міжнародної торгівлі України в умовах кризи. *Галицький економічний вісник*. 2022. Вип. 78-79, Вип.: 5-6. С. 174–178.
4. Бубенець Ірина, Чатченко Ольга. Маркетингова діяльність підприємств в умовах кризи. *Вісник Хмельницького національного університету Економічні науки*. 2022. Т. 3, № 306. С. 323–326.

АНАЛІЗ ВПЛИВУ ПРЯМИХ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ НА ФОРМУВАННЯ ЕКОНОМІЧНОГО ДОБРОБУТУ КРАЇН

Наразенко К., студентка ФММ, Скоробогатова Н.Є., к.е.н., доцент
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»
k.nazarenko0612@gmail.com

Для забезпечення економічного розвитку країн необхідні відповідні джерела фінансового забезпечення. За умови недостатності власного капіталу постає потреба у пошуку залучення іноземних інвестицій [1]. Завдяки залученню іноземних інвестицій країна може масштабувати свою економіку, розвивати міжнародну співпрацю та поширювати інноваційний розвиток. Для багатьох країн, особливо країн, що розвиваються, власних коштів недостатньо для стимулювання стійкого економічного зростання. Міжнародні інвестиції можуть заповнити цю прогалину, надаючи капітал для розвитку інфраструктури, модернізації промисловості та створення нових робочих місць. Іноземні інвестори часто володіють передовими технологіями та знаннями, яких може не вистачати вітчизняним компаніям. Залучення інвестицій може сприяти передачі технологій та ноу-хау, що може призвести до підвищення продуктивності та конкурентоспроможності. Іноземні інвестиції також сприяють створенню нових робочих місць, що може допомогти знизити рівень безробіття та стимулювати економічне зростання.

Також не менш важливим наслідком залучення міжнародних інвестицій є поширення процесів глобалізації, залучення країн у міжнародного поділу праці. У сучасному світі економіки країн дедалі більше взаємопов'язані. Міжнародний рух капіталу сприяє інтеграції країн в світову економіку та надає можливість отримати доступ до нових ринків ресурсів та збуту. Водночас, зростання конкуренції на світовому ринку змушує країни шукати нові способи підвищення своєї конкурентоспроможності. Вважаємо, що залучення міжнародних інвестицій може допомогти країнам модернізувати свою економіку та впровадити нові технології.

Для аналізу залучення міжнародних інвестицій, були обрані такі країни як: Німеччина, Японія, Велика Британія та Україна. Динаміка обсягів залучення прямих іноземних інвестицій зображена на рисунку 1.

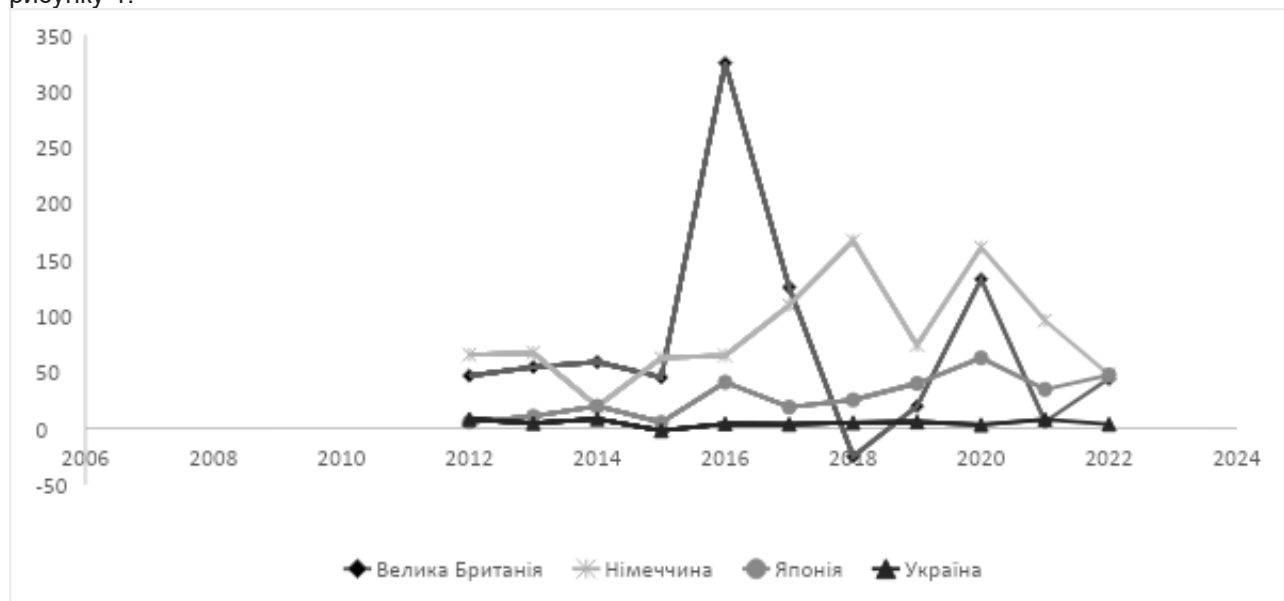

Рисунок 1 – Динаміка обсягу прямих іноземних інвестицій аналізованих країн 2012-2022рр., млрд дол
Побудовано на основі даних [2]

Як видно на рис. 1, найменший обсяг залучених ПІІ серед аналізованих країн спостерігається в Україні. Обсяг залучення міжнародних інвестицій в Японії є також відносно стабільним та має більше значення. Найменш стабільний показник має Велика Британія, адже протягом 10 років серед аналізованих країн, країна має як найвище, так і найнижче значення. Щодо Німеччини, показник є також нестабільним, але різниця значень значно менша ніж у Великої Британії.

Коливання обсягу іноземних інвестицій може бути пов'язано з великою кількістю факторів, як економічних, соціальних, політичних тощо. На рис. 2 зображено динаміку обсягу ВВП кожної з обраних країн для порівняння з обсягом міжнародних інвестицій.

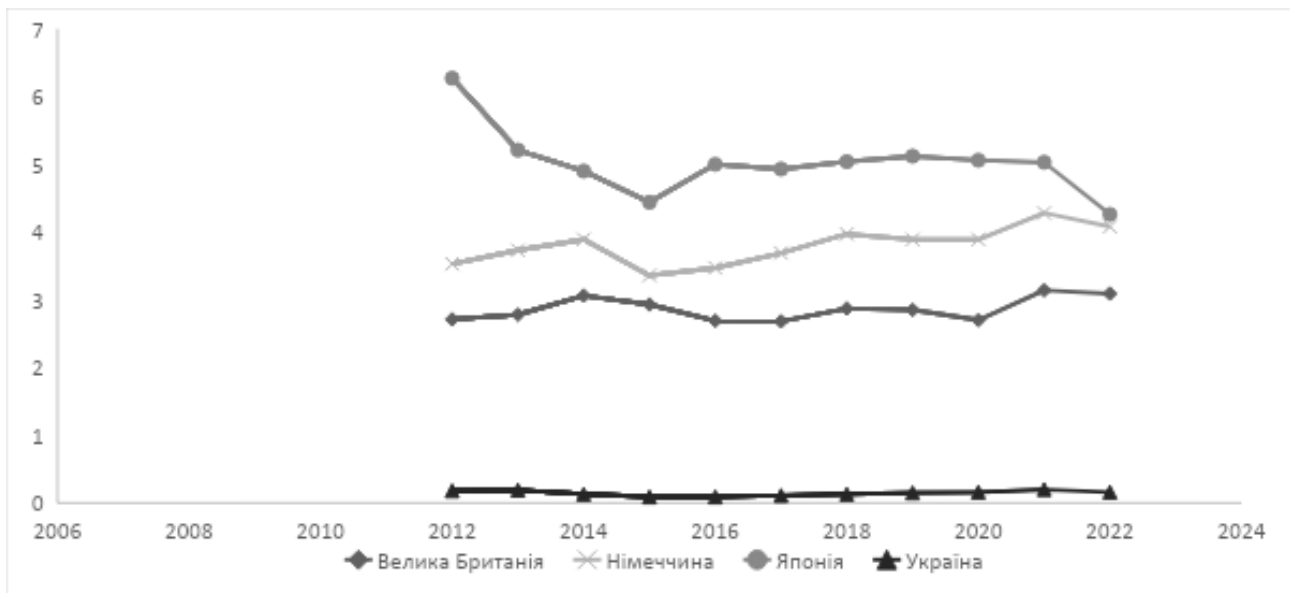

Рисунок 2 – Динаміка обсягу ВВП аналізованих країн 2012-2022рр., млрд дол

Побудовано на основі даних[3]

Як видно з рис. 2, динаміка ВВП аналізованих країн є стабільнішою, ніж динаміка обсягу залучення міжнародних інвестицій. Якщо порівнювати обсяг прямих міжнародних інвестицій з політичною ситуацією в обраних країнах, можна зробити такі висновки по країнам:

1. Велика Британія. У 2012 -2014 спостерігається стрімке зростання, це може бути пов'язано з економічним зростанням Великої Британії, сприятливим інвестиційним кліматом та зниженням податків для іноземних інвесторів. Різне падіння у 2015 році ймовірно спричинене глобальною економічною нестабільністю та виходом Великої Британії з Європейського Союзу. У 2016 році спостерігається найбільше значення даного показника за весь аналізований період. Це говорить про стабілізацію економіки та зниження курсу фунта стерлінгів після виходу країни з Європейського Союзу, що зробило британські активи більш доступними для іноземних інвесторів.
2. Німеччина. На відміну від попередньої країни, у Німеччині у 2012-2013 роках спостерігається різке падіння обсягу інвестицій, яке спричинене Європейською борговою кризою та зниженням темпів зростання німецької економіки. У 2014-2016 роках показник стабілізувався. У 2017-2018 роках обсяг значно зріс майже у 2 рази що пов'язане з відновленням економічного зростання та сприятливим інвестиційним кліматом. Щодо 2019-2022 років, різке зниження інвестицій до 47,52 млрд доларів яке було спричинене пандемією COVID-19 та глобальною інфляцією.
3. Японія. Як зазначалось раніше, в Японії є одна з найбільш стабільних ситуацій по обсягу інвестицій, але також спостерігаються незначні коливання. У 2015 році спостерігається різке падіння, яке пов'язане з економічним спадом в Японії та глобальною економічною нестабільністю. До 2019 року обсяг залучення іноземних інвестицій стабілізується та відновлюється до 39,96 млрд доларів, але як і в попередніх аналізованих країнах іде зниження у 2020-2022 роках через пандемію COVID-19.
4. Україна. В Україні в даний проміжок часу є найбільш несприятлива політична ситуація, яка негативно впливає на інвестиційний клімат. У 2015 році спостерігається різке падіння через анексію Криму та початком війни на Донбасі. До 2021 року обсяг інвестицій відновився, але через повномасштабне вторгнення знову зменшився у 2022 році.

Проведення кореляційного аналізу взаємозв'язку між обсягом залучених ПІІ та обсягом ВВП аналізованих країн показало неоднозначні результати. Зокрема, коефіцієнт кореляції для Великої Британії -0,539, для Японії -0,310, для Німеччини 0,233, для України 0,559. Дані результати свідчать про те, що економіка певних країн орієнтована на залучення зовнішнього капіталу, такі країни виступають реципієнтами на міжнародному ринку капіталу (Україна). Інші ж країни більшою мірою виступають донорами, тому для них не простежується прямої залежності між обсягом залучених ПІІ та ВВП.

Отже, проаналізувавши обсяги прямих іноземних інвестицій в країни, можна зробити висновок, що на даний показник впливає безліч факторів, таких як економічне зростання, глобальні кризи, коливання курсу національної валюти стабілізація економіки, війни та пандемії. Таким чином, ПІІ виступають лише одним із факторів забезпечення економічного добробуту країн. Особливо помітним їх вплив на ВВП є для країн з відносно невисоким рівнем добробуту, що є джерелом подальшого економічного розвитку даних країн.

Література:

1. Скоробогатова Н.Є. Інвестування: навчальний посібник для самостійного вивчення дисципліни. Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2022. 147 с. URL: <https://ela.kpi.ua/server/api/core/bitstreams/7bf4d352-d86b-440f-a532-11dbdfcec0e2/content>
2. Foreign direct investment, net inflows. URL: <https://data.worldbank.org/indicator/BX.KLT.DINV.CD.WD?view=chart>
3. GDP. URL: <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.CD?view=chart>

ЗМІЦНЕННЯ МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ ЧЕРЕЗ МІЖНАРОДНУ СПІВПРАЦЮ НА БАЗІ ГРАНТОВОЇ ПРОГРАМИ «COSME»

Прокопчук С., студент групи УС-11,
Черненко Н. О., к.е.н, доцент, доцент кафедри міжнародної економіки,
Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського» chernenkonatasha0@gmail.com

МСП (малі та середні підприємства) є життєво важливими для економічного зростання, інновацій та створення робочих місць в Україні. Вони відіграють ключову роль у забезпеченні економічного розвитку, сприяють підприємництву та сприяють соціальній згуртованості. Починаючи з 90 р. XX ст. шлях українських МСП був складним, оскільки вони зіткнулися з численними викликами, що виникли внаслідок історичних, політичних та економічних факторів. Перехід України від централізованої економіки до ринкової системи відкрив можливості для розвитку МСП, але також створив перешкоди, такі як: корупція, обмежений доступ до фінансування та недостатньо розвинута інфраструктура. Міжнародна співпраця, долаючи внутрішні обмеження, стала потужним двигуном розвитку українських малих і середніх підприємств (МСП). Спільні проекти з іноземними партнерами відкрили доступ до нових ринків, технологій, знань й можливостей для розширення потенціалу. Крім того, партнерство з міжнародними організаціями та сусідніми країнами забезпечило цінну підтримку в вирішенні системних проблем і впровадженні політичних реформ, що сприяють зростанню МСП [1].

Євроінтеграція є шляхом модернізації економіки для України, подолання технологічного застою, залучення іноземних інвестицій і нових технологій, створення нових робочих місць, підвищити конкурентоспроможність вітчизняного товаровиробника і вийти на світові ринки, переважно, ринок ЄС. Як складова частина Європи, Україна зосереджується на соціально-економічну модель розвитку прийнята провідними європейськими країнами.

У травні 2016 року Україна офіційно приєдналася до Програми конкурентоспроможності Підприємства (COSME). Це є унікальною можливістю для українського бізнесу отримати допомогу в процесі розвитку та впровадження нових технологій. Не зважаючи на масштабність перспектив, які надає COSME, на сьогодні лише мізерна частина українських бізнесмени знають про існування даного проекту. В той же час, за оцінкою торгової привабливості країн (за даними торгівлі) індекс промоції), представлений у 2022 році у звіті Всесвітнього економічного форуму (Global Operating Trade Report), Україна посіла 71 місце зі 148 країн, покращивши свої результати у порівнянні з 95 місцем в 2016 році. Аналіз найбільш проблемних факторів для експорту в Україні показує, що продаж товарів на міжнародні ринки українськими компаніями, незалежно від розміру, в основному стримуються відсутністю доступу до торгового фінансування, недостатнього рівня технологій виробництва та кваліфікації працівників, проблеми з виявленням потенційних ринків і покупців, відсутність відповідності технічним вимоги та стандарти, а також неконкурентний доступ до імпортової сировини та товарів. Дана статистика відображає рівень потреби українського бізнесу в фінансовій підтримці, іноземних інвестиціях та грантових проектах. 22 лютого 2017 року Верховна Рада України ратифікувала Угоду між Україна та Європейський Союз про участь України у програмі ЄС "За Конкурентоспроможність підприємств та малих і середніх підприємств". Україна стала восьмою країною за межами ЄС, яка приєдналася до програми COSME [2].

COSME (2014-2024) – це програма ЄС, що спрямована на зміцнення конкурентоспроможності та стійкості малих та середніх підприємств, загальний бюджет якої складає 2,3 млрд євро. Програма COSME – підтримує проекти різноманітної тематики, які включають полегшення виходу на зовнішні ринки, поліпшення умов для конкурентоспроможності, формування культури ведення бізнесу, кластери, туризм, зниження адміністративного тягаря для компаній і захист прав інтелектуальної власності для компаній, що працюють у країнах, які не є членами ЄС. Реалізація проектів у рамках COSME також сприятиме просуванню нових можливостей у рамках поглибленої та всеосяжної зони вільної торгівлі, як для українських, так і для європейських компаній. Проект реалізується за допомогою різних заходів, включаючи фінансові інструменти, керовані Європейським інвестиційним фондом (EIF), гранти, керовані Європейською Комісією, та співпрацю з національними та регіональними органами влади.

Варто відзначити, що основна мета проекту COSME - покращити доступ до фінансування для малих та середніх підприємств (МСП) у формі власного капіталу та боргу. Інші цілі проекту включають покращення доступу до ринків всередині та за межами ЄС, підвищення рамкових умов та конкурентоспроможності для бізнесу, включаючи МСП, та сприяння розвитку підприємництва.

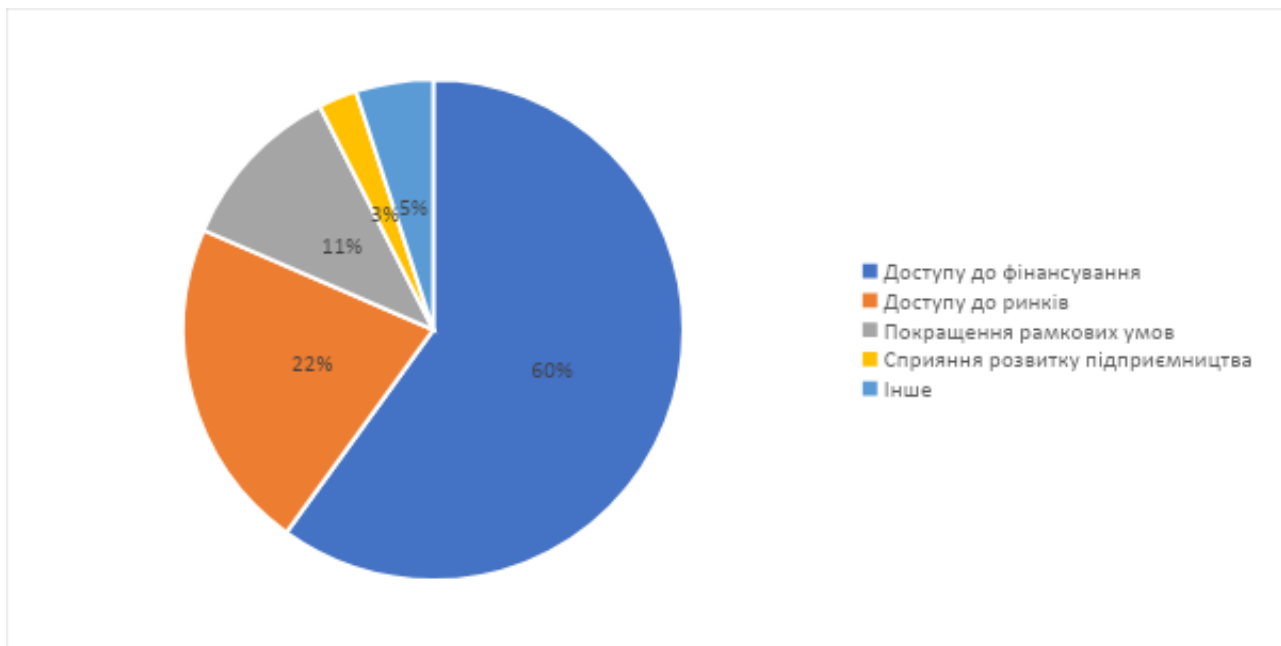

Рисунок 1 – розподіл забезпеченого бюджету в рамках проекту COSME.
Складено на базі джерела [3].

Як видно з (рис.1) проект COSME спрямований на вирішення основних проблем, з якими стикаються МСП у країні, таких як обмежений доступ до фінансування, труднощі з виходом на нові ринки та несприятливі умови для ведення бізнесу. Досягнення цих цілей сприятиме зростанню та розвитку МСП, що позитивно вплине на економіку країни в цілому.

Проект COSME надає ресурси всім підприємствам, які бажають вийти на нові ринки. МСП можуть звернутися до місцевого партнера у своєму регіоні за порадою та інформацією. Понад 600 партнерських організацій у 54 країнах мають можливість охопити понад 2 мільйони МСП [3].

Виокремлюють такі інструменти підтримки програми COSME для вітчизняних компаній:

Enterprise Europe Network (EEN) - Європейська мережа компаній (надає послуги пошуку партнерів у 65 країнах; сприяє інноваціям та трансферу технологій; включає понад 600 організацій з підтримки та розвитку бізнесу, понад 2 500 000 організацій-учасників, понад 6 000 технологічних профілів, понад 10 000 бізнес-профілів та понад 100 великих подій та 18 000 b2b зустрічей на рік) [6].

Your Europe Business Portal - портал для підприємців (надає інформацію про закони ЄС та їх застосування на практиці (на місцевому рівні) у кожній країні ЄС).

Підтримка інтернаціоналізації МСП (сприяє зміцненню співпраці між національними установами та Європейською комісією).

Export Helpdesk - Служба підтримки експорту в ЄС (надає інформацію про вимоги та податки в ЄС, митні тарифи на імпорту товарів та інші правила імпорту, статистику торгівлі та пільгові угоди).

Ці інструменти надають вітчизняним компаніям доступ до широкого спектру послуг та інформації, які можуть допомогти їм вийти на нові ринки, знайти партнерів та розширити свій бізнес [4].

На початку 2023 р. було оприлюднено конкурс від COSME в Україні. В його рамках було обрано консорціум різної підтримки бізнесу, які відібрали до 1 500 орієнтованих на зростання та стійкий розвиток українські МСП. Дані підприємства отримають пряму фінансову підтримку в розмірі до 2 500 євро, що полегшить їхній доступ до Єдиного ринку ЄС [5].

Таким чином, важливим фактором підвищення ефективності вітчизняного бізнесу, зокрема його інтернаціоналізація - це розвиток бізнес-інфраструктури та вдосконалення бізнесу підтримка. На шляху доступ до торгового фінансування, потенційних ринків та покупців, міжнародних технічних вимог та стандарти. Програма Європейського Союзу "За конкурентоспроможність підприємств та малих і середніх Підприємства "(COSME) сприятиме усунення цих бар'єрів [6].

Підсумовуючи, можна сказати, що міжнародні грантові програми, такі як COSME є незамінними каталізаторами зростання та розвитку українського бізнесу. Завдяки цим програмам українські підприємці отримують доступ до важливих фінансових ресурсів, технічної експертизи та мережевих можливостей, які в іншому випадку недоступні на внутрішньому ринку. Значення цих програм неможливо переоцінити, особливо в такій країні, як Україна, де бізнес часто стикається з численними проблемами, включаючи обмежений доступ до капіталу, недостатню інфраструктуру та бюрократичні перешкоди. У світлі поточних проблем, що стоять перед українським бізнесом, включаючи повномасштабне вторгнення росії в Україну, економічну нестабільність та вплив глобальних криз, таких як пандемія COVID-19, важливість міжнародних грантових програм стала ще більш вираженою. Оскільки Україна прагне побудувати стійку та конкурентоспроможну економіку, вона повинна продовжувати використовувати підтримку та ресурси, що надаються міжнародними партнерами за допомогою грантових програм.

Література:

1. CORE – Aggregating the world's open access research papers. [Electronic resource]. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/162592871.pdf> (дата звернення: 13.02.2024).
2. COSME. Головна | Донецька Обласна Державна адміністрація. [Електронний ресурс]. URL: <https://dn.gov.ua/ekonomika/mizhnarodne-ta-mizhregionalne-spivrobitnictvo/yevropejska-ta-yevroatlantichna-integraciya-yes/programi-yes/cosme> (date of access: 13.02.2024).
3. EUR-Lex – Access to European Union law – choose your language. [Electronic resource]. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52022DC0527> (дата звернення: 28.02.2024).
4. Європейська програма підтримки малого та середнього бізнесу COSME. Головна | Донецька Обласна Державна адміністрація. [Електронний ресурс]. URL: <https://dn.gov.ua/ekonomika/zovnishnoekonomichna-diyalnist/eksport-ta-import/yevropejska-programa-pidtrimki-malogo-ta-serednogo-biznesu-cosme> (дата звернення: 13.02.2024).
5. SMP-COSME-2023-SMEUA - Support to Ukrainian companies to integrate the Single Market - GRANTY. GRANTY. [Electronic resource]. URL: <https://granty.org.ua/smp-cosme-2023-smeua-support-to-ukrainian-companies-to-integrate-the-single-market.html> (date of access: 13.02.2024).
6. Програма ЄС COSME | Центр підтримки малого та середнього бізнесу. Головна | Центр підтримки малого та середнього бізнесу. [Електронний ресурс]. URL: <https://openbiz.org.ua/granti/programa-es-cosme> (дата звернення: 13.02.2024).

РОЛЬ СТРАХУВАННЯ В ЕКОНОМІЧНОМУ ВІДНОВЛЕННІ УКРАЇНИ

Рижиков М.Л., студент ФММ,

Грінко І.М. к. е. н., доцент, доцент кафедри міжнародної економіки,
Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

ryzhykov.m.l@gmail.com

Страховання відіграє дуже важливу роль у сучасній економіці України та буде відігравати ще більшу в майбутньому. Основною причиною цього, на нашу думку, є те, що окрім загальної функції, яку мають всі підприємства, а саме підтримки економіки та державного бюджету, страхування має більш важливу функцію — зменшення ризиків, особливо коли це стосується воєнних ризиків.

Страховання також є ключем для майбутнього відновлення України, оскільки у поствоєнний період все ще буде зберігатися невизначеність щодо подальшого майбутнього України, а ризик нападу з боку росії також буде залишатися. Тому в такому випадку страхування стане особливо ефективним способом у стимулюванні надходження прямих іноземних інвестицій. При цьому важливо зазначити, що велику роль у ефективності цього залучення буде відігравати система страхування, яку побудує Україна.

Серед основних варіантів цього страхового механізму є поєднання держави, приватного сектору та міжнародних інституцій/страховиків. Це буде надійна система, оскільки вона буде спиратися не тільки на приватний сектор, а й отримає гарантії від держави, але при цьому залучення приватного сектору також дозволить запровадити її ефективне функціонування, оскільки згідно основ економіки, бізнес завжди має більш виважений підхід до витратної сторони питання. Також співпраця з міжнародними інституціями допоможе залучити більше фінансування та користуватися міжнародною підтримкою.

Одним з гарних прикладів того, як страхування позитивно вплинуло на відновлення економічних спроможностей, є ситуація з експортом зернових через альтернативний зерновий коридор. У вересні 2022 року Україна підписала угоду з Туреччиною та ООН, в той час як росія також підписала зеркальну угоду з Туреччиною та ООН, за якою відбувався експорт зернових з Чорноморських портів за контролем зазначених вище країн. Під час дії зернової угоди експорт морем частково відновився (на рис. 1), протягом 12 місяців періоду угод експорт зернових досягає середньої маси в 2,44 тонні, що становить 41,2% від середнього обсягу експорту зернових за період від жовтня 2021 до лютого 2022 року. Оскільки зменшився ризик воєнного знищення, це призвело до здешевлення вартості страхових послуг. Але у середині 2023 року росія вийшла з угоди, що знову поставило під загрозу експорт морем і створило знову великі воєнні ризики.

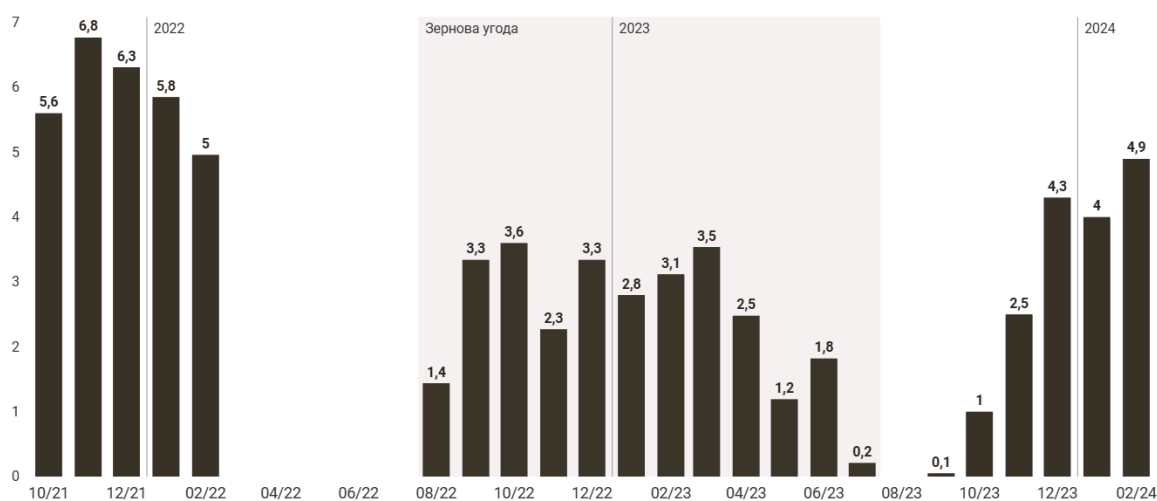

Рис. 1. Експорт зернових та олійних через Чорноморські порти у 2022-2023 роках, млн тон

*) Побудовано за [1]

Основна проблема воєнних ризиків полягає в тому, що страхування будується на теорії ймовірностей, і в більшості випадків страхування захищає від природних катастроф або невіпадкових подій, але не від умисних вчинків. З воєнними ризиками все працює інакше, оскільки агресор навмисно завдає ударів по іншій країні, і в контексті нашої ситуації, це може призвести до потоплення кількох цивільних суден у разі їх несанкціонованого виходу з портів, то ризик сильно зростає, що робить приватне страхування економічно недоцільним або занадто дорогим.

Тож, аби вирішити цю проблему, Україні довелося зробити дві речі. Перше - це на довгостроковій основі знищувати російські кораблі, щоб росія мала менший вплив у Чорному морі. Україна з цим добре впоралася, за 2022 та 2023 роки було знищено/пошкоджено/виведено з ладу більше 11 кораблів, серед яких були і найпотужніші кораблі в світі, наприклад, крейсер "Москва" [2].

Другим етапом стала співпраця з провідними британськими компаніями у сфері перестрахування - Marsh & McLennan Companies та андеррайтерами Lloyd's of London. 14 листопада 2022 року було укладено угоду між державою та британськими перестраховими компаніями створено спільний фонд покриття на суму 50 млн доларів, механізм передбачає розподіл ризиків між міжнародними компаніями та державою, де остання покриває тільки 40% фонду. Ця угода надала можливість знизити ціну страхування до 1%. Також важливо зазначити, що хоча сума не є дуже високою, але її вистачило б на покриття двох вантажних суден із дедвейтом 75 000 т [3]. Ми можемо побачити на рис. 1, що саме починаючи з листопада 2023 року відбувається сильний приріст обсягів експорту зернових у порівнянні з попереднім місяцем (у 2,5 разів). Обсяги експорту з часом мають тенденцію до зростання, у грудні 2023 року на 80%, у лютому 2024 року на 22,5%. З другого місяця дії угоди об'єми експорту зернових стабільно перевищують об'єми зернових, які були експортовані під час дії зернової угоди, у порівнянні двох кращих місяців дії "коридорів", альтернативний варіант проявив себе більш ефективно, збільшивши обсяг на 36% (з 3,6 млн тон у жовтні 2022 року до 4,9 млн тон у лютому 2024 року), з чого можна зробити висновок, що ця угода страхування мала позитивний вплив на відновлення експорту України.

Найкращим прикладом, де Україна ще може використати страхування для відновлення галузі, є авіаперевезення. Ця галузь зазнала одного з найбільших негативних наслідків з початку повномасштабного вторгнення, оскільки з того часу вона зовсім перестала функціонувати через закриття повітряного простору для України.

І якщо порівнювати цю ситуацію з розглянутою вище з морськими перевезеннями, то ми можемо побачити, що ЗСУ також вже здійснили велику роботу, і тільки за 12 днів лютого 2024 року збили 12 літаків, що пов'язано з великою кількістю ППО, які Україна отримала від союзників [4]. Тому, на нашу думку, зараз саме час приступати до другого етапу, а саме спробувати домовитися з міжнародними партнерами та страховиками про створення спільного фонду на покриття воєнних ризиків авіасуден. Проблема полягає в тому, що авіаперевізник перевозить пасажирів, тоді як морський перевізник - товари. Тому страховка для авіакомпанії буде дорожчою, оскільки вартість страховки людей вища, ніж товарів, хоча на кораблі також є люди — екіпаж, проте їх кількість значно менша, ніж пасажирів у авіаперевізника. В цьому випадку потрібно буде суттєво збільшити розмір фонду для покриття всіх супутніх витрат при збитті літака, що, звісно, в свою чергу також буде мати вплив і на ціну квитка.

Отже, страхування буде відігравати одну з ключових ролей у відновленні економіки України, адже воно одночасно допомагає знижувати ризики національним підприємствам при веденні їх звичайної діяльності в умовах війни, та буде допомагати залучати інвестиції іноземних компаній у воєнний та поствоєнний періоди. Але однією з головних умов цього є залучення міжнародних партнерів, організацій, страховиків та перестраховиків до спільного страхування воєнних ризиків. Однієї з можливих сфер для відновлення за допомогою страхування у короткостроковому майбутньому є авіаперевезення.

Література:

1. Трекер економіки України під час війни - ЦЕС. *Центр економічної стратегії - Неурядовий дослідницький центр з питань економічної політики*. URL: <https://ces.org.ua/tracker-economy-during-the-war/> (дата звернення: 10.03.2024).
2. Даценко В. Битва за чорне море. ЗСУ пошкодили та знищили російський флот на сотні мільйонів доларів, а витратили на це понад \$3 млн. як українська армія вчилася діставати кораблі РФ. *Forbes.ua | Бізнес, мільяртери, новини, фінанси, інвестиції, компанії*. URL: <https://forbes.ua/war-in-ukraine/ukraina-stvoryue-novi-morski-droni-ta-mozhlivo-atakue-nimi-rosiyski-korabli-v-chornomu-mori-yak-tse-vdaetsya-09082023-15335> (дата звернення: 07.03.2024).
3. Букатюк У. «Краще так, ніж взагалі без гарантій». Україна та Велика Британія створили фонд на \$50 млн для страхування суден в українському морському коридорі. коли він запрацює? *Forbes.ua | Бізнес, мільяртери, новини, фінанси, інвестиції, компанії*. URL: <https://forbes.ua/money/krashche-tak-nizh-vzagali-bez-garantiy-ukraina-ta-velika-britaniya-zapustili-fond-na-50-mln-dlya-strakhuvannya-suden-v-ukrainskomu-morskomu-koridori-koli-vin-zapratsyue-ta-yak-vpline-na-eksport-16112023-17285> (дата звернення: 07.03.2024).
4. ЗСУ влаштували "літакоцид" з винищувачів. Чому росіяни зазнають катастрофічних втрат в авіації?. 24 Канал. URL: https://24tv.ua/zsu-zbili-12-rosiyskih-litakiv-za-12-dniv-yaka-tsina-chomu-rosiya_n2504870 (дата звернення: 07.03.2024).

ВИКОРИСТАННЯ ВЕНЧУРНОГО КАПІТАЛУ З МЕТОЮ АКТИВІЗАЦІЇ СПІВРОБІТНИЦТВА В ІННОВАЦІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Філоненко Д.В., студент ФММ,
Бойчук Н.Я., старший викладач
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»
filonenkodima2006@gmail.com
natalka.boichuk@gmail.com

Молода держава, утворена в минулому столітті, що прагне вижити та розвиватися попри постійні війни та конфлікти з сусідами. На думку спадає Україна, хоча це про Ізраїль – країну, що утворилася в 1948 році, посеред практично дикої, неосвоєної та малородючої пустелі, без величезних покладів нафти, газу, золота, діамантів та без сусідів, з якими можна було б торгуватись. Як ця держава спромоглася не лише вижити, а й розвинути до такого рівня?

Наразі Україну часто порівнюють з Ізраїлем - ми теж молода країна, що прагне трансформуватися з пострадянської країни, відстояти свою державність, маючи сусіда-агресора. До війни серед секторів економіки найбільшу частку української економіки складала оптова та роздрібна торгівля (13,8%), сільське/лісове/рибне господарство (10,6%), переробна промисловість (10,3%), ще 6,7% добувна промисловість і розроблення кар'єрів [1]. Як показав досвід двох років війни, ризиковано робити ставку лише на розвиток агропромисловості (до війни сільське господарство забезпечувало 41% загального експорту України). За рік війни збитки та втрати для сільського господарства України оцінювались у 40,2 млрд. доларів США. Для порівняння, структура ВВП Ізраїлю: послуги — 69,5%, промисловість — 26,5%, сільське господарство — 2,4% [2].

На сьогоднішній день Ізраїль відомий унікальним розвитком науково-технічної сфери, основною складовою якої є активні університети. Країна займає перше місце за кількістю наукових публікацій на душу населення. Університети не обмежуються лише фундаментальною наукою, але й активно взаємодіють із промисловістю, відкриваючи численні дослідницькі центри та створюючи значну кількість патентів. Біотехнології, біомедичні та клінічні дослідження (особливо генна інженерія), становлять більше половини наукових публікацій. Десята частина світових медичних препаратів та приладів вироблені в Ізраїлі.

Поза сферою науки Ізраїль славиться виробництвом високотехнологічної зброї та розвитком військово-промислового комплексу. Особливими досягненнями ізраїльського ВПК стали система протиповітряної оборони «Залізний купол» та один з найкращих світових танків Меркава.

Крім того, Ізраїль відомий своїми технологічними досягненнями в промисловості, а саме в електроніці та комунікаційних технологіях. Країна є лідером з виробництва оптоволокна, електрооптичного приладдя та комп'ютерних продуктів, наприклад, програм безпечної комунікації. Навіть в сільському господарстві Ізраїль використовує передові технології для оптимізації використання води, застосовуючи крапельне зрошування. Технології селекції та генної інженерії сприяють створенню нових сортів рослин та інтенсивному розвитку сільського господарства. Ізраїль є одним з лідерів у використанні сонячної енергії та розробці сучасних технологій сонячної енергетики. Також країна має свою космічну програму з власною інфраструктурою та ракетою-носієм.

Ізраїль вже підписав та виконує 32 двосторонні угоди про наукове співробітництво з іншими країнами, серед яких основними є США, Німеччина, Франція, Італія, Великобританія та інші. Приймає участь у багатьох світових науково-дослідницьких конференціях, наприклад Horizon, CERN, SEASAME, COST тощо. Статистика свідчить про успішність цієї стратегії. Протягом 2013 року було реалізовано 500 спільних дослідницьких проектів з 40 країнами-партнерами. Загальний обсяг фінансування тоді склав 56 млн доларів. У 2023 році кількість проектів зросла вдвічі до 1000, а кількість партнерів збільшилася до 60 (150%). Загальний обсяг фінансування зріс у 2,5 рази і сягнув 145 млн доларів. Зросла кількість напрямів: якщо у 2013 році основними були медицина, енергетика, сільське господарство, інформаційні та комунікаційні технології, то в 2023 додалися нові, такі як штучний інтелект, кібербезпека, квантова технології та біомедичні технології, що свідчить про позитивний тренд у розвитку міжнародного співробітництва [3].

У період, коли економіка Ізраїлю була непропорційно залежною від державних коштів, була створена ініціатива залучення венчурного капіталу для розвитку науково-технічного сектору. Один із найуспішніших і визнаних ініціатив ізраїльського уряду в інноваційному секторі - програма Yozma. Започаткована у 1993 році, ця програма має за мету залучення іноземного венчурного капіталу за особливо привабливими умовами і виявилася важливим фактором для стимулювання ізраїльського високотехнологічного розвитку. Завдяки Yozma Ізраїль став світовим лідером із залучення інвестицій від

американських венчурних фондів і за дуже короткий термін досяг помітного прогресу в сегменті венчурних активів.

Менше ніж за десять років обсяг приватного венчурного капіталу в Ізраїлі перевищив інвестиції державного сектора. У 1993 році близько половини фінансування венчурного капіталу в Ізраїлі надходило від держави, проте до 2000 року залучення фінансування майже повністю перейшло у приватний сектор. Підхід Yozma спрямований на приваблення іноземних інвесторів через розміщення коштів у спільному фонді, що призвело до створення понад 30 іноземних компаній венчурного капіталу в Ізраїлі. На початку, створювалися фонди з державних і приватних коштів, які використовувалися для інвестування в ізраїльські стартапи. Таким чином, урядова ініціатива забезпечувала до 40% капіталу, залученого від зовнішніх інвесторів, з можливістю його викупу за тією ж вартістю + відсотки не більш ніж через сім років. Основні стратегічні рішення про напрямки інвестування приймали інвестори-партнери. Серед іноземних інвесторів ключовими гравцями є уряди США через Агентство США з міжнародного розвитку (USAID), Німеччини через Інститут реконструкції кредиту (KfW), Канади через Канадське агентство міжнародного розвитку (CIDA), Нідерландів та Швеції. Також багато інвестували міжнародні організації: Світовий банк, Європейський інвестиційний банк (EIB), Міжнародна фінансова корпорація (IFC) та різноманітні приватні інвестори: фонд прямих інвестицій Rothschild, Soros Fund Management, HarbourVest Partners, Allen & Company, Walden International тощо.

Упродовж трьох років ізраїльський уряд вклав 100 мільйонів доларів у Yozma, створивши десять державних та приватних фондів, кожен з приблизною сумою в 20 мільйонів доларів. Протягом існування програми фінансовий капітал зріс зі 100 мільйонів доларів США у 1993 році до 250 мільйонів доларів США у 1996 році. Уряд відчувив більшість своїх інвестицій у Yozma в 1998 році, вважаючи, що інвестиційний сектор вже достатньо сильний для самостійної діяльності. Хоча зараз приватний венчурний капітал переважає в інвестиційному секторі, Ізраїль все ще бачить перспективу у дослідженнях та розробках, витрачаючи на них більше, ніж будь-яка інша країна в світі, а саме 4,25% свого ВВП. Для порівняння, країни ЄС витрачають лише 1,95% від свого ВВП.

Yozma брала участь у багатьох проектах співпраці з Європейським Союзом, спрямованих на стимулювання спільних досліджень та розробок між ізраїльськими та європейськими компаніями. Найбільш відомими з них є BIRD (100 млн. євро, 2007-2013, розробка нового методу лікування раку, створення екологічно чистих транспортних засобів, розробка нових систем кібербезпеки), Eureka (10 млрд. євро, 2007 - дотепер, розробка нових методів діагностики та лікування хвороб, створення нових джерел енергії, розробка нових транспортних систем), Eurostars (1.2 млрд. євро, 2008 - дотепер, розробка нових програмних продуктів, створення нових медичних приладів, розробка нових матеріалів), FP7 (50.5 млрд. євро, 2007-2013, розробка нового методу лікування хвороби Альцгеймера, створення нового типу сонячних батарей, розробка нових методів очистки води), Horizon (2014-2020, 80 млрд. євро, розробка нових методів лікування раку, створення нового типу штучного інтелекту, розробка нових методів боротьби зі зміною клімату).

Yozma також співпрацювала з урядом США (BIRD Energy & Homeland Security, US-Israel Center of Excellence in Energy) та американськими університетами (Cornell, MIT тощо) над проектами, пов'язаними з кібербезпекою, медичними технологіями та чистою енергією. Програма також співпрацювала з компаніями та урядами в Азії, а саме з Індією, Японією, Кореєю, Китаєм та Сінгапуром, зосередившись на таких галузях, як агротехнології, водоочищення та штучний інтелект.

Протягом свого існування Yozma мобілізувала понад 4 мільярди доларів США інвестицій в ізраїльську технологічну галузь, інвестувала у понад 1000 ізраїльських технологічних компаній, багато з яких публічно визнані на американських та європейських фондових біржах. Зосереджуючись на науках про життя та технології, група встановила тісні партнерські зв'язки з університетами та науковими інститутами.

В січні 2024 року уряд Ізраїлю схвалив трансформаційний пакет стимулів для зміцнення високотехнологічної екосистеми країни, який включатиме такі ключові ініціативи:

- **Revolutionary Startup Fund:** для стартапів, який співпрацюватиме з приватними інвесторами, щоб вкладати в початкові стартапи, які демонструють технологічну глибину та проривні інновації, але мають обмежений доступ до капіталу;
- **Новий фонд YOZMA (Інституційний інвестиційний каталізатор):** для заохочення ізраїльських інституційних організацій інвестувати в ізраїльські фонди венчурного капіталу - модель «Фонду фондів»;
- **Новий фонд венчурних інкубаторів:** інноваційний фонд, інвестування в який включатиме тендерний процес і дозволить брати участь міжнародним компаніям. Створення центрів інноваційних інкубаторів, посилюючи глобальну співпрацю у глибоких технологічних векторах.

Поряд з цими ініціативами уряд запускає програму протидії «витоку мізків», пропонуючи дослідницькі гранти видатним ізраїльським дослідникам.

Використання венчурного капіталу сьогодні є важливою формою фінансування інноваційних проєктів, яка стимулює розвиток інноваційних процесів не тільки на окремому підприємстві на мікрорівні, а як бачимо на прикладі Ізраїлю, підвищує конкуренцію на макрорівні. Венчурний бізнес обирає найбільш перспективні напрями технологічного розвитку, в результаті якого відбувається перерозподіл сукупного капіталу на користь найбільш перспективних видів економічної діяльності.

Література:

1. Економічна правда. Українська економіка торік зросла на 3,4% – Держстат. Економічна правда. [Електронний ресурс] URL: <https://www.epravda.com.ua/news/2022/03/11/683831/>
2. За прикладом Ізраїлю. Як Україні відновити економіку після війни. Новини України та Світу. Головні і останні новини - NV. [Електронний ресурс] URL: <https://nv.ua/ukr/opinion/viyna-rosiji-proti-ukrajini-yak-ukrajini-vidnoviti-ekonomiku-pislya-viyni-izrajil-ostanni-novini-50229005.html>
3. М-во інновацій, науки і технологій. Зовнішні відносини Ізраїлю. gov.il. [Електронний ресурс] URL: https://www.gov.il/en/departments/units/most_intl_relations

РИЗИКИ ПІД ЧАС РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОЕКТІВ РОЗВИТКУ СМАРТ-МІСТ В КОНТЕКСТІ НАУКОВО-ТЕХНІЧНОГО ТРАНСФЕРУ ТЕХНОЛОГІЙ

Троцько Валерія студентка, ФММ
Карлаш Діана студентка, ФММ
Пененко Дарія студентка, ФММ
Черненко Наталя к.е.н., доц., доц. кафедри міжнародної економіки,
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

laumka7@gmail.com, valeron117@gmail.com, delismia@gmail.com, Chernenkonatasha0@gmail.com

Розумне місто - це середовище, де цифрові технології та дані інтегруються для покращення якості життя громадян, оптимізації ресурсів, ефективного управління та сприяння сталому розвитку. Smart-міста використовують сучасні технології, такі як Інтернет речей (IoT), штучний інтелект (AI), аналіз даних і автоматизація, для створення інтелектуальних систем, спрямованих на оптимізацію різних сфер міського життя. Впровадження інноваційних технологій спрямоване на підвищення ефективності управління, зменшення впливу на навколишнє середовище та покращення якості життя мешканців [1].

Успішне впровадження технологій smart-міст стикається з безліччю проблем, які значною мірою утруднюють технологічний прогрес. Основні перешкоди охоплюють відсутність чітко визначених правил і стандартів, загрози кібербезпеки, надійність системи, конфіденційність громадян та фінансові ризики. Ці виклики в сукупності підривають успіх та ефективність імплементації проектів smart-міст, підкреслюючи необхідність комплексного та системного підходу для ефективного вирішення та подолання цих перешкод.

Кібербезпека відіграє критичну роль у контексті розумних міст, оскільки застосування Інтернету речей (IoT) та підключених пристроїв збільшує ризик кібератак та порушень інформаційної безпеки. Запровадження датчиків, камер, систем вимірювання та зв'язку у всі сфери міського життя створює нові точки доступу для потенційних кіберзлочинців. Важливо бути готовим до можливих атак на системи управління та збору даних, що може призвести до витоку конфіденційної інформації або навіть призупинення роботи критично важливих міських сервісів.

Забезпечення кібербезпеки розумних міст вимагає комплексного підходу. Для захисту від цих загроз важливо впровадити передові технічні рішення, такі як системи ідентифікації, шифрування даних і антивірусні програми. Велике значення має навчання мешканців і персоналу правилам кібербезпеки, а також впровадження прозорості у використанні стандартів безпеки та регулярне оновлення програмного забезпечення. Крім того, необхідно постійно контролювати та оновлювати системи кібербезпеки, а також залучати експертів для регулярних аудитів та тестування на проникнення. Активна участь та постійне вдосконалення є ключовими для успішного управління кібербезпекою в розумному місті [2].

Далі потрібно акцентувати увагу на аспектах, пов'язаних із доступністю та надійністю розумного міста. З розвитком технологій концепція «розумного міста» стає все важливішою, оскільки вимагає не лише високих технічних можливостей, а й надійних систем, що можуть працювати в будь-яких умовах. Однією з основних проблем є реагування системи на надзвичайні ситуації, наприклад, стихійні лиха або технічні збої. Розумне місто повинно забезпечити безперебійну роботу своїх систем у таких випадках, щоб уникнути негативних наслідків для мешканців. Це може включати впровадження систем резервного живлення, таких як генератори чи акумулятори, які забезпечать безперебійну роботу систем у будь-яких обставинах.

Ще одним ризиком є значна залежність розумного міста від інформаційних технологій. У мегаполісах, де потік інформації величезний, може виникнути проблема з недостатньою пропускну здатністю мережі. Забезпечення необхідної пропускну здатності та масштабування інфраструктури є важливим аспектом, що сприяє доступності та ефективності роботи розумного міста. Впровадження технологій smart-міст має супроводжуватися заходами, спрямованими на забезпечення їхньої доступності та надійності в будь-яких умовах, включаючи надзвичайні ситуації. Це вимагає глибокого аналізу ризиків та розробки ефективних стратегій управління ними.

Далі слід звернутися до теми конфіденційності та етики у сфері розвитку розумних міст, яка стала невід'ємною частиною цього процесу. Впровадження інноваційних технологій у міське середовище супроводжується збільшенням збору та обробки персональних даних громадян. Важливо дотримуватися етичних стандартів у розробці та впровадженні розумних міст, щоб забезпечити захист приватності та довіру громадян до цих технологій. Стандарти мають включати етичні аспекти використання даних і зв'язки з громадськістю, а також визначати межі прозорості в зборі та використанні інформації. Забезпечення дотримання етичних стандартів допомагає зберегти довіру громадян до впроваджених технологій [3].

Заглиблюючись у фінансовий аспект проекту розвитку розумного міста, важливо враховувати можливі непередбачені витрати, які можуть виникнути під час реалізації проекту. Зокрема, необхідно враховувати, що технологічні проекти часто піддаються змінам під час реалізації, що може призвести до збільшення обсягів бюджету.

Затримки також можуть спричинити додаткові витрати. Найчастіше вони пов'язані з технічними або організаційними труднощами, а також з економічними або політичними факторами, які можуть вплинути на хід проекту. Варто створити ефективні стратегії фінансового моніторингу, щоб уникнути перевиконання бюджету та забезпечити стабільність фінансових потоків. Планування та прогнозування фінансових ризиків має стати невід'ємною частиною стратегії управління проектом. Для досягнення цієї мети може бути корисним встановлення системи контролю витрат, яка дозволяє контролювати витрати в режимі реального часу та вчасно виявляти будь-які відхилення від встановленого бюджету. Крім того, розробка механізмів оцінки та управління фінансовими ризиками допоможе забезпечити фінансову стійкість проекту. Також слід звернути особливу увагу на механізми реагування на непередбачені обставини. Фінансова гнучкість і здатність швидко адаптуватися до змін ситуації допоможе знизити негативний вплив фінансових ризиків на хід проекту. Загальна ідея полягає не тільки в передбаченні можливих фінансових ризиків, а й в активному впровадженні стратегій, що зменшують їх вплив і забезпечують ефективне використання фінансових ресурсів протягом усього періоду реалізації проекту розвитку smart-міста.

Індекс smart-міст є важливим інструментом для вимірювання рівня інтелектуальності та стійкості міст світу. Незважаючи на важливість цього індексу як в Україні, так і в усьому світі, відсутність уніфікованого визначення розумного міста та стандартизованої методології вимірювання створює проблему. За відсутності єдиної основи з'явилися різні дослідження, кожне з яких оцінювало окремі аспекти концепції розумного міста. Серед них рейтинг Transparent Cities Ranking Transparency International, рейтинг комфортності українських міст журналу Фокус, опитування Міжнародного республіканського інституту, індекс культурного та креативного капіталу українських міст CEDOS тощо.

Структура індексу розумного міста зазвичай включає різні компоненти, які оцінюють різні аспекти розумного міста. Важливість компонентів в індексі розумного міста може змінюватися в залежності від цілей і пріоритетів міста, а також від перспектив організації, що проводить оцінку. Однак деякі компоненти часто вважаються вирішальними для загального успіху та стійкості розумного міста. Відносна важливість цих компонентів може змінюватися в залежності від конкретних потреб і викликів кожного міста. Збалансований підхід, який враховує кілька факторів, часто призводить до більш стійкого та сталого розумного міста.

Було висунуто пропозицію структурувати процес оцінювання на два окремі етапи. Перший етап передбачає створення сприятливих умов для концептуального формування розумних міст, тоді як другий етап зосереджується на фактичному вимірюванні стійкості та розумності в цих міських центрах. Цей двоетапний підхід має на меті забезпечити комплексне та детальне розуміння складної динаміки, пов'язаної з еволюцією українських міст до розумних та стійких моделей. Визнаючи багатогранний характер оцінки розумного міста, ця запропонована структура прагне охопити різноманітні перспективи та виміри, невід'ємні від оцінки розвитку міст в українському контексті.

Перший етап, який можна охарактеризувати як технічне та організаційне забезпечення, передбачає надання громадянам доступу до пристроїв та Інтернету. Крім того, уряд має надати доступ до відкритих даних, що дозволяє розробляти розумні програми та рішення для покращення якості життя. Цей компонент можна визначити як «Цифровізація».

Другий етап передбачає наявність стратегії розумного міста, платформи для спілкування та зворотнього зв'язку, створення відповідального органу. Це аспект може бути під назвою «Концептуалізація». На другому етапі вимірюється фактична дружність до людей, стійкість і розумність міст як життєвого середовища, що можна виявити [4].

У погоні за реалізацією розумного міста існують різні виклики та потенційні ризики, які вимагають уважного управління. Кібербезпека вимагає впровадження потужних систем шифрування для захисту даних, регулярних аудитів та оцінок кібербезпеки, навчання персоналу з питань кібербезпеки, використання двофакторної аутентифікації та встановлення суворої політики безпеки та моніторингу мережевої активності. Для забезпечення доступності та надійності міських систем потрібно створювати системи резервного живлення, розробляти механізми аварійного відновлення, проводити технічні перевірки та обслуговування, а також використовувати системи моніторингу та контролю інфраструктури. Конфіденційність та етика вимагають розробки чітких правил збору та використання особистої інформації, просвітницьких кампаній для громадськості, використання анонімних даних та проведення перевірок щодо дотримання етичних стандартів. Фінансові ризики вимагають ретельного фінансового планування, резервування коштів, пошуку альтернативних джерел фінансування. Для впровадження технологій в старі системи необхідно проводити комплексну технічну експертизу, розробляти план модернізації та використовувати сучасні технічні рішення, адаптовані до існуючих конструкцій та інфраструктури.

Розвиток розумних міст потребує комплексного підходу та уваги до різних аспектів, таких як технологічна інфраструктура, конфіденційність даних, фінансові ризики та інші. Структурований процес оцінювання, який враховує два етапи - цифровізацію та концептуалізацію, дозволяє забезпечити ефективний розвиток розумних міст. Важливо також враховувати потенційні ризики, такі як кібербезпека та доступність систем, і розробляти стратегії їх управління.

Література:

1. Олешко, А. А. SMART-СПЕЦІАЛІЗАЦІЯ УКРАЇНИ В ПЕРСПЕКТИВІ ПІСЛЯВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ ЕКОНОМІКИ. Ефективна економіка, № 5, 58-64.
2. Касич, А. О. Інноваційна технологія "Smart city" як механізм покращення рівня життя в сучасному місті. Федоряк Р. М., Собяніна А. П. (Eds.), Інформаційні технології та математичне моделювання: Збірник наукових праць (Vol. 27, No. 1, pp. 13-22). Київ: Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського.
3. Anttiroiko, A.-V., Valkama, P., & Bailey, S. J. Smart cities in the new service economy: building platforms for smart services. AI & SOCIETY, 29(3), 323-334. <https://doi.org/10.1007/s00146-013-0464-0>
4. Pushkar, T., Serogina, D., & Mykhailova, K. DEVELOPMENT OF SMART CITIES IN THE CONDITIONS OF DIGITAL TRANSFORMATION. State and Regions. Series: Economics and Business, No. 1(124), 20-27. <https://doi.org/10.32840/1814-1161/2022-1-20>

ЗМІСТ

Вступне слово	3
Склад програмного комітету	4
СЕКЦІЯ 1. Інженерно-економічне забезпечення сталого розвитку країни та світу: теорія, методологія, практика	5
Kasian S.Shebanov O.B. MANAGING THE PROMOTION OF MILLENNIUM BRAND PRODUCTS TO INTERNATIONAL MARKETS IN TERMS OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT	6
СЕКЦІЯ 2. Роль держави у розвитку міжнародного науково-технічного співробітництва	9
Вишнеvsька А. М., Войтко С. В. Розвиток міжнародного науково-технічного співробітництва як спосіб збереження наукового потенціалу України під час війни	10
Войтко С. В. Трансформація міжнародного співробітництва як результат протидії агресії	13
Главатчук А. Р. Дергалюк Б. В. МНТС як фактор забезпечення конкурентоспроможності підприємства у сфері надання логістичних послуг в умовах цифрової трансформації	15
Зробок О.О., Гавриш О.А . Поглиблення інтеграції в європейський дослідницький простір як напрям підвищення міжнародної конкурентоспроможності електроенергетики України в умовах невизначеності	18
Нараєвський С.В.Посилення конкурентних позицій національних виробників автотранспортних засобів завдяки співпраці з іноземними партнерами	21
Перимський Д. О., Петренко К.В Проекти науково-технічного співробітництва: важливі досягнення та потенціал для майбутнього	24
СЕКЦІЯ 3. Національні інноваційні системи та Індустрія-4.0: проблеми формування та ефективності	26
Бельмасов Л. С., Тимошенко Н. Ю.Тенденції та перспективи розвитку інноваційного середовища України на міжнародній арені	27
Doyanska A Kryvda O. V. Financial engineering as a driver of the world financial system	30
Kasian S.Ya., Shapoval D.Y. Managing the company's international internet marketing communications with a view to sustainable development	33
Маленькова М., Глущенко Я.І. Компаративний аналіз інноваційної діяльності України та провідних країн світу	36
Моргос О.О., Войтко С.В. Роль інноваційних систем у забезпеченні міжнародної конкурентоспроможності харчової промисловості в умовах індустрії 4.0	39
Седлецкий Н. Р., Петренко К.В. Інтелектуальна економіка як складова парадигми прогресивного постіндустріального розвитку національних інноваційних систем	42
Шишов Д.І., Петренко К.В. Проблеми забезпечення ефективного функціонування національної інноваційної системи	44
Щур К.О.,Корогодова О.О. Теоретичні основи здійснення міжнародної діяльності тнк на засадах індустрії 4.0	46
СЕКЦІЯ 4. Науково-технічне співробітництво як фактор підвищення рівня конкурентоспроможності промисловості України	48
Гавриш О. А, Вижанов О. С. Оцінка ЕФЕКТИВНОСТІ ГАЗОТРАНСПОРТНОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ	49
Герасимчук В.Г. Реальний сектор економіки: перспективи відновлення експортного потенціалу	51
Дорошенко О. С., Скоробогатова Н.Є. Роль науково-технічного співробітництва у формуванні інноваційно-інвестиційного потенціалу України	54
Dotsenko A Kryvda O. V. The role of the state in the development of international scientific and technical cooperation	56
Капустян В. В., Черненко Н. О. Розробка стратегії розвитку АТ «Укрзалізниця» на основі міжнародної науково-технічної співпраці	59
Kukharuk A. A view through the economic development of the danube basin territory: issues and actions	62
Ожаровська О., Глущенко Я.І. Сутність дефініції міжнародна конкурентоспроможність агропромислового комплексу	65
Роздорожний А. Науково-технічне співробітництво як вагома детермінанта відновлення економічного потенціалу вітчизняних підприємств	68

СЕКЦІЯ 5. Стан і тенденції розвитку фінансових інструментів міжнародного науково-технічного співробітництва.....	71
Андрос С.В. Банківський кредит як фінансовий інструмент забезпечення стійкості розвитку аграрного сектору в умовах війни	72
Дудченко І.А., Корогодова О.О. Фактори впливу міжнародного співробітництва на інвестиційну привабливість підприємств	75
Корнієнко І. Р., Черненко Н. О. Посилення конкурентоспроможності промислових підприємств України на засадах міжнародної науково-технічної співпраці	77
Наразенко К., Скоробогатова Н.Є. Аналіз впливу прямих іноземних інвестицій на формування економічного добробуту країн	80
Прокопчук С., Черненко Н. О. Зміцнення малого та середнього бізнесу в Україні через міжнародну співпрацю на базі грантової програми «COSME»	83
Рижиков М.Л., Грінько І.М. роль страхування в економічному відновленні України	86
Філоненко Д.В., Бойчук Н.Я. Використання венчурного капіталу з метою активізації співробітництва в інноваційній діяльності	88
Троцько В., Карлаш Д., Пененко Д. Черненко Н. Ризики під час реалізації проектів розвитку смарт-міст в контексті науково-технічного трансферу технологій	91

